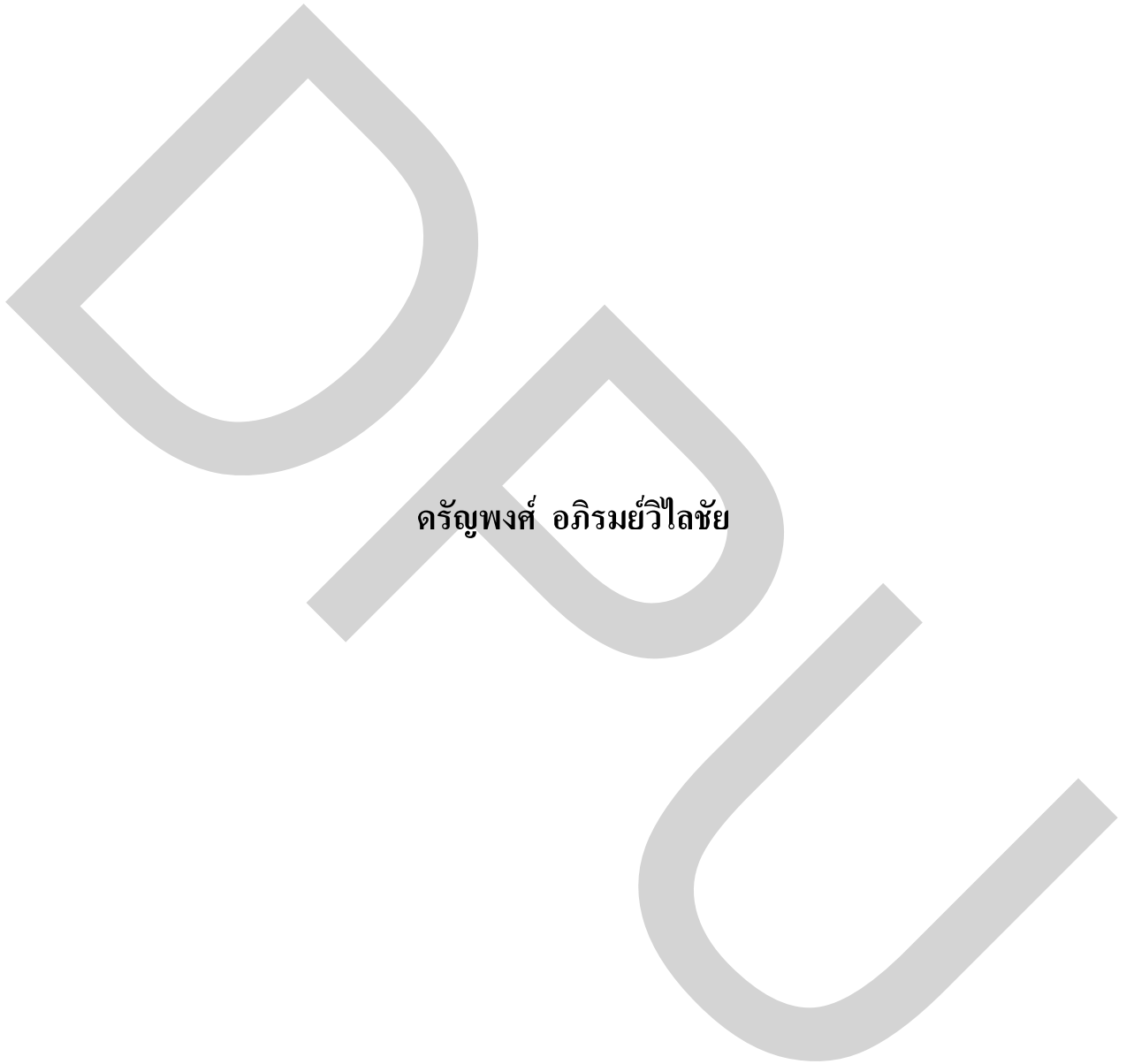

การค้นคว้าที่สาธารณสถาน

ดร. พงศ์ อภิรมย์วิไลชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2555

Person Search in Public Place

DARUNPONG APIROMVILAICHAI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน
ชื่อผู้เขียน	ศรัณพงค์ อภิรมย์วิไลชัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะตามอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง และการตั้งด่านตรวจของพนักงานฝ่ายปกครอง การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานเป็นการศึกษาการค้นโดยทั่วไปเปรียบเทียบกับมาตรา 93 ที่ได้กำหนดวิธีการตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานไว้ว่า ห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานเว้นแต่มีเหตุอันควรสงสัย เช่น บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งมีไว้เป็นความผิด บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด และเปรียบเทียบการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่าตามมาตรา 93 ที่สาธารณะสถานหมายถึงสถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ดังนั้นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหากมีความสงสัยว่าจะมีของผิดกฎหมายอยู่ในบุคคลนั้นๆ ในที่สาธารณะสถานก็ค้นได้ทันที และหากค้นแล้ว ค้นไม่พบของผิดกฎหมาย ผู้ทำการค้นจะมีความผิดก็ได้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอันเป็นขอบเขตสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ที่ต่างจากหลักเกณฑ์การค้นตัวบุคคลของสหรัฐอเมริกามีบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การค้นตัวบุคคลโดยมีหมาย” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้บัญญัติไว้ และตามมาตรา 93 บุคคลอื่นเป็นที่ต้องสงสัยแล้ว มีความผิดเกิดขึ้น และเป็นบุคคลที่เดินออกมาในที่สาธารณะสถาน หรือได้รับรายงานหรือต้องสงสัยที่อาจพัวพันในคดีก็เข้าทำการค้นตัวบุคคลคนนั้น ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเรื่อง Stop and Frisk กรณีการค้นตัวบุคคลโดยไม่มีหมายเสนอแนะให้ใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่จะวินิจฉัยว่าพฤติการณ์เช่นไรจะถือว่าเป็น “เหตุอันควรสงสัย” โดยมีการบันทึกพฤติการณ์ก่อนที่จะทำการค้นให้ปรากฏเพราะเหตุใด จึงสงสัย และการค้นตามมาตรา 93 แตกต่างจากการค้นปกติทั่วไปโดยมาตรา 93 เป็นสถานการณ์ที่ใช้เพื่อการค้นแสวงหาพยานหลักฐานหรือบุคคลต้องสงสัย ขณะที่การตั้งด่าน

การค้นรถยนต์ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการค้นรถยนต์หรือยานพาหนะตามมาตรา 93 ไว้เป็นการเฉพาะ

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ สถานที่และวิธีการจะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ และกำหนดวิธีการที่รัดกุม สมควรปรับปรุงแก้ไขมาตรา 93 โดยกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจให้ชัดเจนและครอบคลุมกรณีต่างๆ ได้แก่ มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีวัตถุ หรือสิ่งใดเพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้โดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิดซุกซ่อนอยู่ในร่างกาย หรืออยู่ในสภาพที่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ อย่างในกฎหมายของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสหพันธรัฐเยอรมนีกำหนดให้การตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะให้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งมีเพศเดียวกับผู้ถูกตรวจค้น เว้นแต่จะไม่อาจกระทำได้ และวิธีการค้นตัวบุคคลต้องแจ้งให้ผู้ถูกค้นทราบถึงเหตุแห่งการตรวจค้นและรายละเอียดต่างๆ ในการค้นเจ้าพนักงานจะต้องแจ้งข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิต่างๆ ควรจะมีการทำบันทึกการตรวจค้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือตามกฎหมายสหราชอาณาจักร และควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการค้นในมาตรา 93 ทั้งในเรื่องเงื่อนไขและวิธีการค้นตัวบุคคล และยานพาหนะในที่สาธารณะเมื่อปรากฏเหตุโดยชัดแจ้ง

Thesis Title	Person Search in Public Place
Author	Darunpong Apiromvilaichai
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Udom Rathamarit
Co-thesis Advisor	Dr. Surasit Sangvirojjanapat
Department	Law
Academic Year	2011

ABSTRACT

The person searching in public place was study the concept about person searching in public place by the power of administration officer and standing checkpoint checks of administration officer. The person searching in public place is searching in generally compared with section 93 that fixes the way detects which person in the public place keeps that prohibit not give police officer detects which person in the public place, except have cause should suspect, such as, that person has the thing in the occupy which there is keep the mistake, that person has the thing will in the occupy in order to use in mistake, or that person has the thing in the occupy which get come to by mistake. And compare with person searching in public place by foreign countries law, The United States of America, United Kingdom, and Germany.

The discover result found that, in section 93, public place means which place at people has will the righteousness to will can enter. Thus administration officer or the police is if, there is suspicion in the person, administration officer or the police there is suspicion in the person for mistake, administration officer or the police can searching immediately and if search already don't meet the contraband. Searching inventor will have guilty all right as personal infringement as limits right and freedom of searching in public place, which differ from The United States of America has the regulation that "warrant of person searching". Which, the criminal code was not provision. And section 93 that are another person under suspicion already, be guilty happen, and a person that walk to come out in the public place, or receive a report or be under suspicion at might involve in a case, such as, in The United States of America has a pillar about Stop and Frisk. In case of, have no to mark guide use the discretion will of an officer to will diagnose that will how is the behavior is regarded as "Probable cause" by have recording behavior will searching

and appear what is suspect. And searching section 93 was different from searching usual general, by section 93 are the situation that use for searching seek for the evidence or a person is under suspicion, while standing checkpoint searching automobile no standard regulation in about searching automobile or the vehicle in section 93 by especially.

The adaptation corrects the law about person searching in public place and the way will can see that, foreign countries law has set conditions using power person searching in public place and fix concise way. It should be corrects section 93 by set conditions using power distinctly and cover the cause, there is cause should suspect that has the material, or an anything has for to use in mistake, or there is keep the mistake is concealing in the body, or be in at might not control oneself. In the foreign law, the United Kingdom, The United States of America and the Federal Republic of Germany, have provision that person searching, it shall be carried out by a person of the same sex or by a female, except might not can do. And person searching must inform to give person searched know about detecting cause and the detail. In searching officer will must inform charges and the right, should have doing records detecting for is the evidence that is believable according to law the United Kingdom, and should rectify add the searches in section 93 both of in about the condition and person searching and the vehicle in the public place when appear the cause explicitly.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณา ความอนุเคราะห์ และความช่วยเหลือ
ของบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณและสำนึกในพระคุณของทุกท่านและรำลึกเสมอที่จะ
แสดงกตเวทิต์ในทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ที่มีความกรุณาและอาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์
แสงโรจนพัฒน์ ที่ได้เสียสละอันมีค่ายิ่งและให้ข้อเสนอแนะชี้แนะแนวทางต่างๆ มาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ
ลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนอบรมสั่งสอนผู้เขียนด้วยความเมตตาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์
ดร.คณิต ฒ นคร ที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ปกป้อม ศรีสนิท และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณิทร์ ที่ให้ความเมตตาเป็นกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จได้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ประสิทธิภาพวิชาที่ให้ออกาสผู้เขียน
ศึกษาสถาบันอันภาคภูมิใจแห่งนี้ และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมสถาบันทุกคนที่
คอยเป็นห่วงเป็นใยและให้กำลังใจช่วยเหลือเกื้อกูลมาโดยตลอด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดต่าง ๆ
พี่ๆ เพื่อนๆ ที่ช่วยเหลือข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ญาติพี่น้องทุกท่าน ที่ให้ความรัก และอบรม
สั่งสอน เตือนใจ ตลอดจนให้การสนับสนุนทุกเรื่อง จนทำให้ผู้วิจัยทำสำเร็จและมีวันนี้ได้

ดร.ณัฐพงศ์ อภิรมย์วิไลชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะ.....	6
2.1 หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะ.....	6
2.1.1 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการคั่นบุคคล.....	6
2.1.1.1 ความหมายของการคั่นบุคคล.....	6
2.1.1.2 วัตถุประสงค์ของการคั่นบุคคล.....	8
2.1.2 ความจำเป็นในการตรวจค้น.....	10
2.1.3 หลักเกณฑ์ของการคั่นบุคคล.....	11
2.1.4 ขอบเขตของในที่สาธารณะ.....	13
2.1.5 ความแตกต่างระหว่างการตรวจค้นบุคคล ในที่สาธารณะและที่รโหฐาน.....	15
2.2 อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ.....	17
2.2.1 การคุ้มครองและจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ.....	17
2.2.1.1 สิทธิเสรีภาพบุคคล.....	17
2.2.1.2 สิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966).....	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.1.3 สิทธิเสรีภาพทางวิธีพิจารณาความอาญา.....	21
2.2.2 อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ	
ในการค้นในที่สาธารณะ.....	21
2.2.2.1 เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	22
2.2.2.2 อำนาจในการค้นในที่สาธารณะของพนักงาน	
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ.....	23
2.3 เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะ.....	23
2.3.1 ที่มาของเหตุอันควรสงสัย.....	24
2.3.2 เหตุแห่งการค้นบุคคลอันควรสงสัย.....	25
2.3.3 หลักของเหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคล.....	26
2.4 การตรวจค้นยานพาหนะทางบก.....	28
2.4.1 การค้นบุคคลในกรณีการตั้งด่านตรวจยานพาหนะทางบก.....	28
2.4.2 การตรวจค้นยานพาหนะทางบกตามประมวลกฎหมายอาญา.....	29
3. การค้นบุคคลในที่สาธารณะ.....	34
3.1 การค้นบุคคลในที่สาธารณะของต่างประเทศ.....	34
3.1.1 สหรัฐอเมริกา.....	34
3.1.1.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ (Stops and Frisks).....	34
3.1.1.2 หลักการค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	36
3.1.1.3 การค้นพาหนะ.....	39
3.1.2 สหราชอาณาจักร.....	42
3.1.2.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ.....	42
3.1.2.2 หลักการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	43
3.1.2.3 การค้นรถยนต์ในที่สาธารณะ.....	44
3.1.3 สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี.....	46
3.1.3.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ.....	46
3.1.3.2 หลักการค้นบุคคลในที่สาธารณะ.....	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.3.3 การค้นพาทนะ.....	49
3.2 กฎหมายการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของไทย.....	51
3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	51
3.2.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93.....	52
3.2.3 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547.....	54
3.3 กฎหมายพิเศษการค้นยานพาหนะ.....	60
3.3.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.....	60
3.3.2 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.....	61
3.3.3 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	61
3.3.4 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม พ.ศ. 2534.....	62
3.3.5 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545.....	62
3.3.6 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	62
3.3.7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.....	62
3.3.8 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522.....	63
3.3.9 พระราชบัญญัติศุลกากรพุทธศักราช 2469.....	63
3.4 มาตรการเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด.....	64
3.4.1 ความหมาย.....	64
3.4.2 ลักษณะพื้นฐาน.....	67
3.4.3 การควบคุมและการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่.....	68
4. วิเคราะห์กฎหมายการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน.....	70
4.1 การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของพนักงานเจ้าหน้าที่.....	70
4.2 ปัญหาสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการค้น.....	73
4.3 เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ของพนักงานเจ้าหน้าที่.....	75
4.4 การค้นปกติทั่วไปกับขอบเขตอำนาจการใช้มาตรา 93.....	77
4.5 เปรียบเทียบมาตรา 93 กับการค้นยานพาหนะ.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	88
5.1 บทสรุป.....	88
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	97
ภาคผนวก.....	102
ประวัติผู้เขียน.....	113

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (ฉบับพุทธศักราช 2550) ได้พัฒนาต่อเนืองจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2540 โดยเฉพาะในเรื่องของการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน มีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิและเสรีภาพต่างๆ เป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจในการปฏิบัติราชการ เป็นการป้องกันมิให้ผู้รักษากฎหมายนำอำนาจตามกฎหมายไปใช้ตามอำเภอใจที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยที่เป็นการยอมรับโดยทั่วไปว่าการค้นจะเป็นวิธีการที่สำคัญและจำเป็น การค้นจึงมีความสำคัญ แต่การค้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทั้งนี้การค้นตัวบุคคล ก็จะเป็นการรบกวนเสรีภาพในร่างกาย และกระทบถึงสิทธิส่วนบุคคล เป็นการรบกวนชีวิตความเป็นอยู่อย่างปกติของบุคคล

การค้นบุคคลในที่สาธารณะ หมายถึงสิ่งของที่ต้องการค้นหาเป็นการค้นเฉพาะภายในตัวบุคคลในที่สาธารณะเท่านั้น ซึ่งในการค้นหาเพื่อการรวบรวมพยานหลักฐาน หรือสิ่งที่มีไว้ครอบครองในส่วนต่างๆ ของร่างกาย การค้นเป็นภารกิจหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมตลอดจนการอำนวยความยุติธรรมของตำรวจ อาจกล่าวได้ว่าการค้นเป็นงานของตำรวจในสายตาของประชาชน ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการไปภายใต้และขอบเขต ที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเคร่งครัด การค้นบุคคลในที่สาธารณะจะกระทำมิได้ เว้นแต่การอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม มาตรา 93 บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด”

จะเห็นได้ว่ามาตรา 93 นี้ มีหลักก็คือห้ามค้นบุคคล แต่ถ้ามีเหตุที่ค้นบุคคล ได้ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องสงสัยหรือควรเชื่อได้ว่าจะครอบครองสิ่งของที่ผิดกฎหมายในการกระทำความผิดทางอาญา สิ่งของได้จากการค้นบุคคลไม่อาจถือได้ว่าเป็นพยานวัตถุที่สำคัญที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น บุคคลที่เสื่อเปื้อน

เลือดแล้วออกมาซึ่งที่สาธารณสถานอาจจะมาจากการยิงคนตายหรืออาจจะเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ตอนที่คนถูกยิง แล้วเข้าไปกอดบุคคลนั้นไว้ เป็นต้น วัตถุประสงค์ของการค้นบุคคลเพื่อหาสิ่งของเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน และการค้นหาสิ่งของที่มีการครอบครอง ซึ่งความหมายของคำว่า “สิ่งของ” ก็คือ สัมปทานทรัพย์ใดซึ่งอาจใช้พยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้ง จดหมาย โทรเลข และเอกสารอย่างอื่นๆ

ที่สาธารณสถาน คำว่า “สาธารณสถาน” คือหมายถึงสถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้¹ สถานที่สาธารณสถาน เช่น ในป่า ถนนสาธารณะ ป้ายรถเมล์ เป็นต้น ซึ่งการกำหนดขอบเขตในที่สาธารณสถานเหล่านี้ ย่อมไม่จำเป็นที่กฎหมายจะกำหนดวิธีการค้นแต่กำหนดเป็นระเบียบของตำรวจเอาไว้ ส่วนที่รโหฐาน หมายถึงที่ใดๆ ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมจะเข้าไปหรือที่ส่วนตัวอันแสดงถึงเจตนาหวงกันของเจ้าของ ที่รโหฐานนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในนานาอารยประเทศแล้วว่า โดยหลักทั่วไปจะต้องมีหมายค้นเสมอ² การค้นบุคคลในบางสถานที่ก็ยังไม่แน่ชัดว่าจะเป็นที่สาธารณสถาน หรือที่รโหฐาน เช่น สถานบริการ ร้านอาหาร โรงแรม ท่าอากาศยาน ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น สถานที่ดังกล่าวจัดมิไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วได้จัดมิไว้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ยิ่งกว่าเพื่อให้เอกชนได้ใช้ประโยชน์³ ที่มีเวลาเปิดปิด และมีป้ายห้ามบุคคลภายนอกเข้า โดยเหตุที่สาธารณสถานไม่มีกฎหมายกำหนดขอบเขตที่จะให้ทำการค้นบุคคลได้นี้เอง จึงเป็นปัญหาน่าคิดว่าสาธารณสถานบางประเภทน่าจะได้รับความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกค้นบ้างพอสมควร การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณสถาน ก็ต้องมีเหตุอันควรสงสัย ในกรณีที่มีเหตุสงสัย หรือมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว เช่น มีคนแจ้งความ เป็นต้น ส่วนกรณีการตั้งด่านมีทั้งตรวจที่ไม่มีเหตุอันควรสงสัย เช่น ป้ายทะเบียนหมดอายุ ขับรถป้ายแดงเมื่อเวลาพระอาทิตย์ หรือขับรถขณะมีเมฆมา หรือมีบุคคลแจ้งเบาะแสว่ามีสิ่งครอบครองที่ผิดกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจกับพนักงานปกครอง เช่น เจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น

ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพัศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพากร กรมศุลกากร กรมเจ้าท่าตำรวจตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการ

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (3).

² จุติ ธรรมโนวานิช. (2532). การค้น. หน้า 54-55.

³ คณิต ฌ นคร. (2538). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 75.

จับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ตามนิยามดังกล่าว อาจแบ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจออกเป็น 2 จำพวก คือ (1) เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยทั่วไป และ (2) เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดป้องกันหรือปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ

การค้นในที่สาธารณะสามารถทำได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ค้นแล้วอาจจะเจอสิ่งของผิดกฎหมายต่างๆ เช่น ยาบ้า ปืนเถื่อน ของที่ขโมยมาและอื่นๆ อีกมากมาย แต่ก็ต้องค้นโดยสุภาพและระมัดระวังมากด้วย ถ้าเป็นผู้หญิงก็ต้องเป็นผู้หญิงด้วยกัน ที่กล่าวมาเป็นการค้นในที่สาธารณะทั่วไป

อำนาจการค้นบุคคลในที่สาธารณะนับเป็นการเปิดช่องให้ใช้อำนาจในการป้องปรามเหตุอาชญากรรมของพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่บุคคลนั้นมีพิรุณอย่างร้ายแรง จนน่าสงสัยก็เป็นเหตุให้ตรวจค้นได้ การค้นบุคคลในที่สาธารณะ ไม่อาจออกหมายค้นได้เนื่องจากไม่อาจให้รายละเอียดกับศาลในการออกหมายค้น ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ดังกล่าวได้

จากที่กล่าวมาทำให้มีข้อสังเกตว่าปัญหาการค้นบุคคลในที่สาธารณะตามมาตรา 93 มีความหมายและมีวัตถุประสงค์อย่างไร ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด อธิบายความหมายของบุคคลในการค้นรวมถึงกระเป๋ารถยนต์ หรือเฉพาะตัวบุคคล การค้นบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยในสนามบิน หรือในรถไฟซึ่งไม่แน่ชัดว่าเป็นที่สาธารณะหรือรโหฐาน และมีเหตุผลใดบ้างให้ทำการค้นบุคคลได้ มีความผิดอย่างไรบ้างถึงค้นได้ ข้อสงสัยในการค้นบุคคลซึ่งบอกถึงเหตุแห่งความสงสัย เช่น ในกรณีที่ตำรวจจะทำการตรวจค้นคนวิกลจริต ตำรวจจะอ้างที่จะเข้าไปค้นซึ่งอยู่ในที่สาธารณะ สามารถขอค้นตัวได้ไหม และการค้นแบบปกติทั่วไปจะแตกต่างจากการค้นตามมาตรา 93 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจใช้อำนาจจากกฎหมายใดในการค้นบุคคล และแตกต่างจากกรณีการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ จุดสกัดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับที่ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถตั้งด่านได้ เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 เป็นต้น คำว่ารถยนต์จอดอยู่ในประเภทที่รโหฐานหรือที่สาธารณะและใช้มาตรา 93 ได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการค้นในร่างกายโดยตรง วัสดุหีบห่อที่ครอบครอง เพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการป้องกันและปราบปราม ตามนโยบายปกป้องสังคมเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีมาตรฐาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงาน และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถาน อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง และการตั้งด่านตรวจของพนักงานฝ่ายปกครอง

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถาน โดยทั่วไปเปรียบเทียบกับ มาตรา 93

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถานกับต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 93 ในส่วนที่เกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถานที่เหมาะสมต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติเกี่ยวกับการคั่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 แม้จะมี การห้ามมิให้การทำคั่นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน แต่มีการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่คั่นกรณี มีเหตุอันควรสงสัย เพื่อหาพยานหลักฐานและเพื่อการป้องปรามอาชญากรรม แต่การคั่นบุคคลในที่ สาธารณะสถาน คำว่าสาธารณะสถานจะจำกัดความอย่างไร มีเหตุอันสมควรหรือไม่ เน้นข้อสงสัยและ ขอบเขตแห่งการสงสัยมีความชัดเจนแค่ไหน พนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าคั่นจะอ้างมาตรา 93 อย่างไร โดยไม่มีหมาย เมื่อมีการคั่นเพราะมีการกระทำความผิด เช่น ได้รับเบาะแสว่ามีการครอบครองสิ่ง ผิดกฎหมาย และเปรียบเทียบกรณียังไม่มีเหตุอันสงสัย กรณีการตั้งด่านตรวจรถยนต์ ที่ส่งผลให้ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการถูกคุกคามหรือถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ จึงสมควรแก้ไข ปรับปรุงเงื่อนไขในมาตรา 93 เกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการ ตรวจค้นได้ทราบและปฏิบัติกรณได้ถูกต้องอันเป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษามาตรการเกี่ยวกับการคั่นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 การใช้เหตุอันควรสงสัยในการเลือกคั่น ข้อสงสัยและ ขอบเขตแห่งการสงสัย กฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่อนุญาตให้คั่นบุคคลในที่สาธารณะสถาน วิเคราะห์ถึงอำนาจการตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่ว่ามีหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัดของ รถยนต์

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยทางเอกสาร ทั้งชั้นปฐมภูมิ (Primary document) และชั้นทุติยภูมิ (Secondary document) โดยศึกษาและค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กฎกระทรวง คำสั่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 และมาตรการการตั้งด่านตรวจ รวมทั้งตำรวจความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง และการตั้งด่านตรวจของพนักงานฝ่ายปกครอง

1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะ โดยทั่วไปเปรียบเทียบกับมาตรา 93

1.6.3 สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานกับต่างประเทศ

1.6.4 เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 93 ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

ในการศึกษาถึงเรื่องของการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานตามมาตรา 93 เป็นการศึกษาแนวคิดการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง โดยทั่วไปเปรียบเทียบกับมาตรา 93 หลักการใช้เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน และหลักเกณฑ์การตรวจค้นยานพาหนะทางบก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

2.1.1 หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การค้น เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นมีอำนาจดำเนินการ การค้นเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สมารถอาจใช้เป็นพยานเอกสาร เป็นของกลาง หรือเป็นพยานวัตถุ หรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล¹

2.1.1.1 ความหมายของการค้นบุคคล

การค้นบุคคล หมายความว่าพยายามหาให้พบโดยวิธีสืบ เสาะ แสวงหา เป็นต้น² ในทางตำรากฎหมายได้ให้ความหมายของการค้นบุคคลว่า เป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นมีอำนาจดำเนินการ การค้นบุคคลเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือเพื่อพบสิ่งของที่สมารถอาจใช้เป็นพยานเอกสารเป็นของกลางหรือเป็นพยานวัตถุ หรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล³

Black's Law Dictionary⁴ ได้ให้ความหมายของการค้นบุคคลไว้ว่า การสอบถาม บ้านคน อาคาร โรงเรือนต่างๆ หรือตัวบุคคล หรือรถยนต์ อากาศยาน ด้วยความมุ่งหมายที่จะพบของผิดกฎหมายหรือของที่ถูกลักมา หรือเพื่อพบพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดจากการประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำซึ่งถูกกล่าวหา การเข้าไปค้นในสถานที่ใดๆ นั้น ต้องมีความมุ่งหมายว่า

¹ คณิต ฅ นคร. เล่มเดิม. หน้า 164.

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนา. หน้า 217.

³ คณิต ฅ นคร. เล่มเดิม. หน้า 94.

⁴ Bryan A. Garner. (1999). **Black's Law Dictionary** (7th ed.). West Group. p. 34.

จะต้องการพบอะไร โดยแน่ชัด การสอบถามหรือการสำรวจวัตถุสิ่งของ ซึ่งถูกปิดบังหรือซ่อนเร้นจากผู้คน การบุกรุกเข้าไป การสืบหาโดยการใช้อำนาจในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการกระทำในลักษณะเดียวกันแม้แต่การสังเกตการณ์ด้วยสายตาในลักษณะที่เป็นการละเมิดต่อบุคคลในด้านสิทธิส่วนบุคคล⁵

จิริณี หะวานนท์⁶ ให้ความหมายของการค้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ ความหมายโดยทั่วไป กับความหมายในทางเทคนิคกฎหมาย

ความหมายโดยทั่วไป การค้น คือ การที่เจ้าพนักงานล่วงล้ำสิทธิส่วนตัวของบุคคลโดยอาศัยอำนาจกฎหมายเพื่อหาสิ่งของหรือบุคคล

เงื่อนไขประการแรกก็คือต้องมีการล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคล จะเห็นว่ากฎหมายคุ้มครองสิทธิส่วนตัวมากกว่าสิทธิในทรัพย์สิน ประการที่สองคือต้องอาศัยอำนาจของกฎหมายและต้องกระทำโดยเจ้าพนักงาน ประการที่สามคือเพื่อค้นหาสิ่งของหรือบุคคล ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69 ระบุเหตุออกหมายค้นคือเพื่อพบและยึดสิ่งของ

ความหมายโดยทางเทคนิคของกฎหมาย ต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่าบทบัญญัติว่าด้วยการค้นมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองอะไร แต่เดิมเข้าใจกันว่าหลักการค้น คุ้มครองเคหสถาน คุ้มครองทรัพย์สิน เพราะฉะนั้นการเข้าไปค้นเป็นการบุกรุกอย่างหนึ่ง เพียงแต่เจ้าพนักงานมีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าไปได้ แต่เดิมมาการค้นการค้นจึงยึดหลักบุกรุก เพราะเข้าใจว่าการค้นจะต้องมีการกระทำอันเป็นการบุกรุกเข้าไปในเคหสถานของบุคคล ถ้าเข้าใจว่าการค้นเป็นการบุกรุก การดักฟังโทรศัพท์ที่ไม่ใช่การค้น เพราะการดักฟังโทรศัพท์ไม่ได้เข้าไปในบ้านของบุคคลแต่ต่อโทรศัพท์ที่ชุมสายโทรศัพท์⁷

การใช้สุนัขดมกลิ่นยาเสพติดกระเป๋าดินทางในสนามบิน เป็นการค้นหรือไม่ กระเป๋าส่วนตัวเดินทางเป็นเรื่องส่วนตัวอย่างหนึ่ง แต่เหตุยกกระเป๋าเดินทางตั้งอยู่ในที่สาธารณะ เพียงแต่ใช้สุนัขดมแล้วบอกว่าสงสัยในกระเป๋าใบนี้มีเฮโรอีนอยู่ ยังไม่มีการเปิดออกค้นเป็นการค้นหรือไม่ หรือการตรวจถังขยะที่ตั้งอยู่ริมถนนสาธารณะเป็นการค้นหรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้ให้ความหมายของ “การค้น” ไว้ จึงต้องศึกษาและวิเคราะห์ จากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่อง การค้นและออกหมายค้น และจากความหมายต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปลักษณะความหมายการค้นได้ ดังนี้

⁵ จุติ ชรรम्मโนวานิช. เล่มเดิม. หน้า 20.

⁶ จิริณี หะวานนท์. (2543). สิทธิในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 19.

⁷ ในคดี Olmstead v. (1928). U.S. 277 U.S. 438, 48 S. Ct. 564, 72 L. Ed. 944.

- 1) เป็นมาตรการของรัฐที่ใช้บังคับต่อประชาชนในการดำเนินคดีอาญา
- 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจตรวจค้น
- 3) ต้องเป็นการค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐาน สิ่งของที่หาย สิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด ได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือได้ใช้หรือตั้งใจใช้ในการกระทำความผิด เพื่อพบสิ่งของตามคำสั่งศาล หรือเพื่อพบบุคคลที่ต้องการจับ หรือพบและช่วยเหลือบุคคล

การตรวจค้น หมายถึงการค้นหาวัตถุที่ซุกซ่อนอยู่ใช้อาจใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด⁸

การตรวจค้นสถานที่ใดจะเป็นสาธารณสถานหรือไม่ ไม่ต้องคำนึงว่าสถานที่นั้นจะเป็นสถานที่ผิดกฎหมาย เพียงแต่พิจารณาว่าสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้หรือไม่ และต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายๆ ไป ถ้าประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานที่นั้นก็จะเป็นสาธารณสถาน เช่น สถานการค้าประเวณี เจ้าของสถานการค้าประเวณีหรือช่องโสเภณีมิได้หวงห้ามผู้หนึ่งผู้ใดที่จะไปหาความสุขกับหญิงโสเภณี หรือไปธุระอื่นที่จะเข้าไปในห้องโถง ซึ่งใช้เป็นที่รับแขกในสถานการค้าประเวณีหรือช่องโสเภณินั้น ห้องโถงจึงเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นสาธารณสถาน ไม่ใช่ที่รโหฐาน⁹

จากที่กล่าวมาคำว่า การค้นบุคคลเป็นการค้นหาสิ่งผิดกฎหมายที่อยู่ในครอบครอง และวัตถุที่ซุกซ่อนอยู่ใช้อาจใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดและสงสัยว่าได้กระทำความผิด

2.1.1.2 วัตถุประสงค์ของการค้นบุคคล

วัตถุประสงค์ของการค้นบุคคลมี 2 ประการ คือ

- 1) ค้นเพื่อหาคน เช่น ค้นหาคนร้ายเพื่อจับกุมหรือค้นหาคนที่ถูกกักขังไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อช่วยเหลือ
- 2) ค้นเพื่อหาสิ่งของ ค้นหาสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า วัตถุระเบิด หรือค้นหาสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ค้นหาเงินที่ได้มาจากการปล้นทรัพย์ ค้นหารถยนต์ที่ได้มาจากการลักทรัพย์ หรือค้นหาสิ่งของที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด เช่น ค้นหาปืนที่ใช้ฆ่าคน หรือค้นหาสิ่งของที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น ค้นหากุญแจมือที่เตรียมไว้ไขตู้เซฟเพื่อลักทรัพย์ในตู้เซฟนั้น หรือค้นเพื่อหาสิ่งของที่เป็นพยานหลักฐานในคดี¹⁰

⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2549). “การค้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน.” *ดุลพินิจ*, 2, 53. หน้า 194.

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 883/2520.

¹⁰ ชมรมผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตและเกม จังหวัดสมุทรปราการ. (2009). ความรู้ด้วยคำ “ค้น” ในที่สาธารณะ. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2554, จาก <http://netcafe-sp.org/forum/index.php?topic=266.0>

ในการค้นหาสิ่งของไม่ว่าจะเป็นการค้น โดยมีหมายหรือไม่มีหมายก็ตาม วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อให้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา วิธีการค้นหาสิ่งของของการกระทำ ได้ 2 วิธี คือ¹¹

1) วิธีการค้นแบบเจาะจงคือ เป็นการค้นเพื่อหาสิ่งของหรือพยาน หลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่ทราบอยู่แล้วว่า มีอยู่และต้องการพบและยึดเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานโดยเฉพาะ เช่น เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นและมีพยานยืนยันว่า เห็นผู้ต้องหาใช้อาวุธปืนสั้นชนิดลูกไม้ สีดำ ขนาด .38 และเป็นผู้ต้องหาเองยิงผู้ตายจนถึงแก่ความตาย และหลังจากการกระทำผิดแล้วผู้ต้องหาได้นำเอาอาวุธปืนดังกล่าวนี้ไปซุกซ่อนไว้ที่บ้านพักของผู้ต้องหาเอง เมื่อจะทำการค้นก็จะต้องค้นหาเพื่อพบและยึดเฉพาะอาวุธปืนกระบอกที่ผู้ต้องหาใช้กระทำความผิดเท่านั้น

2) วิธีการค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดหรืออาจจะเรียกว่า เป็นการค้นแบบไม่เจาะจง หรือแบบสุ่มหา คือ เป็นการค้นหาสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดีหรือ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา แต่ยังไม่ทราบว่า มีสิ่งของ หรือวัตถุพยาน หรือพยานเอกสารชนิด หรือประเภทใด ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดีได้บ้าง แต่มีความจำเป็นที่จะต้องสืบหาให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่า มีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ หรือเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด เช่น พบศพหญิงสาวทั้งสองคนมีลักษณะการกระทำความผิดคล้ายกันคือพบว่า สภาพศพมีร่องรอยถูกของมีคมบาดลึกที่ลำคอจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ขณะเกิดเหตุไม่มีผู้ใดเห็นเหตุการณ์ ไม่ทราบว่าใครเป็นคนร้าย และไม่ทราบอาวุธที่คนร้ายใช้กระทำความผิด มีเพียงพยานแวดล้อมซึ่งเห็นว่า พบเห็นรถยนต์ที่ใกล้เคียงที่เกิดเหตุ

กรณีเช่นนี้ พนักงานสอบสวนก็ต้องทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของคนร้ายเพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการติดตามจับกุมตัวคนร้ายมาฟ้องลงโทษ แต่ยังไม่ทราบชนิดและประเภทของสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่แน่นอน ซึ่งการแสวงหาหลักฐานพยานในคดีนี้ก็ต้องมีการค้น โดยต้องค้นหารถยนต์สีแดงที่คนร้ายใช้ หรือค้นหาสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน เช่น ของมีคมที่คนร้ายใช้ในการกระทำความผิด รอยคราบเลือดในรถของคนร้าย เส้นผม เส้นขน หรือของใช้ส่วนตัวของผู้ตายหรือของคนร้าย หรือค้นหาจดหมายติดต่อก่อน หรือสมุดจดบันทึกส่วนตัวของผู้ตายหรือผู้ต้องสงสัยซึ่งอาจจะมิบันทึกเกี่ยวข้องซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ก็ยังไม่รู้ว่า มีหรือไม่ และหากมีจะถูกเก็บหรือซุกซ่อนไว้ที่ไหน เป็นต้น

¹¹ สมศักดิ์ วัฒนอมบุญ (ร.ต.อ). (2541). อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ. หน้า 19-20.

ในบางครั้งการที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา หรือพบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น แต่ยังไม่ทราบว่ามีผู้ใดเป็นคนร้ายที่แท้จริงหรือถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาสิ่งของที่จะนำมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิด

2.1.2 ความจำเป็นในการค้น

การค้นเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน ตามหลักธรรมชาติและยังเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์มาตรฐานขององค์การสหประชาชาติและของประเทศต่างๆ แต่การค้นก็มีความสำคัญทั้งต่อความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงของสังคม และต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล และยังมีความสำคัญต่อการบังคับใช้และรักษากฎหมายต่างๆ ให้เกิดความยุติธรรมในการบังคับใช้ต่อคนทุกคนในสังคม การวางมาตรฐานเกี่ยวกับการค้นมีมาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับสากลและในระดับประเทศไทย

ปรัชญาตามความหมายของ Robert Peel Z¹² ได้กำหนด “หลักการสำหรับวิชาชีพตำรวจ” ไว้ในปี ค.ศ. 1822 ซึ่งยังเป็นหลักการที่ทันสมัยและใช้ได้ทั่วไปและเป็นหลักการสากล เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่เป็นตำรวจ ที่ควรยึดถือไว้ในเบื้องต้น หลักการดังกล่าวประกอบด้วยหลักการป้องกันอาชญากรรมเป็นภารกิจพื้นฐานของตำรวจ ในฐานะตำรวจเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขของประชาชนและปลอดภัยจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้น ตำรวจมีการค้นตามขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้¹²

1) การป้องกันอาชญากรรม โดยแท้จริงแล้วตำรวจแต่ผู้เดียวย่อมไม่สามารถที่จะป้องกันอาชญากรรมในสังคมได้ เป็นหน้าที่รับผิดชอบของสถาบันต่างๆ ของสังคมที่ต้องร่วมมือกัน อย่างไรก็ตาม ตำรวจจะต้องเป็นแกนกลางในการที่จะเป็นผู้ริเริ่มส่งเสริมประชาชนให้เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง เช่น ฝึกให้ข่าวสารอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รู้เพื่อหาทางช่วยกันป้องกัน

2) การปราบปรามถือได้ว่าเป็นการยับยั้งอาชญากรรม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่ก่อให้เกิดผลทางจิตวิทยาให้เป็นที่น่าเกรงขามของอาชญากร ให้ยับยั้งชั่งใจไม่กล้าที่จะประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้สืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีลักษณะตอบสนองต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันแล้ว ย่อมมีผลในการยับยั้งอาชญากรรม

¹² พิพากษ์ เกียรติกรมเลิศ (ร้อยตำรวจเอก). (2546). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการค้น และการจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมายศึกษาเฉพาะกรณีอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นก่อนฟ้องคดี**. หน้า 64-65.

3) การจับกุมและการรวบรวมพยานหลักฐาน การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมนั้น ตำรวจต้องรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา สำหรับพยานหลักฐานแห่งคดีนั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ตำรวจจะต้องมีความรู้พื้นฐานในการแยกเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ที่จะต้องอาศัยการพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ด้วย

ดังนั้นจึงเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำไป เพื่อค้นหาสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานหรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล แยกออกเป็นสองส่วน คือ การค้นก่อนจับกุมกับการค้นภายหลังจับกุม กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานค้นหาบุคคลและสิ่งของโดยวิธีการ 2 กรณี คือ¹³

1) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดว่าเป็นสิ่งใด เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย

2) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือยึดสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

สรุปแล้วในฐานะตำรวจเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขของประชาชนและปลอดภัยจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้น ตำรวจมีการค้นตามขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ประการ การป้องกันอาชญากรรม การปราบปรามถือได้ว่าเป็นการยับยั้งอาชญากรรม และการจับกุมและการรวบรวมพยานหลักฐานที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดด้วย

2.1.3 หลักเกณฑ์ของการค้นบุคคลตามมาตรา 93

การค้นตัวบุคคลซึ่งมิใช่เป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดในที่สาธารณะตามหลักกฎหมายมาตรา 93 ดังกล่าวข้างต้น หมายความว่า จะค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะได้ต่อเมื่อเข้าหลักเกณฑ์แห่งเงื่อนไข 3 ประการดังนี้

1) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ซึ่งแสดงว่าราษฎรธรรมดา แม้ในบางกรณีจะมีอำนาจจับแต่ไม่มีอำนาจค้น¹⁴ การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะจึงเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเฉพาะ เช่น จำเลยเป็นพลตำรวจลาราชการไปต่างท้องที่จำเลยทำการค้น

¹³ พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ (ร้อยตำรวจเอก). เล่มเดิม. หน้า 64-65.

¹⁴ หยุด แสงอุทัย. (ม.ม.ป). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศฎีกา. หน้า 617.

ผู้พกส่นับมือแล้ว เอาส่นับมือนั้นเสีย และไม่นำตัวผู้พกส่นับมือส่งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อคดีมาสู่ศาลฎีกา ศาลวินิจฉัยข้อกฎหมายเห็นว่าตำรวจที่ลาไปธุระต่างท้องที่นั้นคงเป็นตำรวจอยู่นั้นเอง เมื่อไปทำการตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานยอมได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 ดังนั้นการที่พลตำรวจ จำเลยไม่นำส่นับมือส่งให้ศาลจึงมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 131 และ 142¹⁵

2) เป็นการค้นในที่สาธารณะ¹⁶ คำว่าที่สาธารณะสถานไม่จำเป็นจะต้องเป็นที่ซึ่งจัดมิไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วได้จัดมิไว้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์¹⁷ เช่น การค้นจำเลยกับพวกที่หลังสถานีรถไฟไม่ต้องมีหมายค้น¹⁸

3) มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของที่เข้าลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 อย่างนี้

(1) สิ่งของในความครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำความผิดคือ สิ่งของที่ยังมิได้ใช้แต่มีเจตนาที่จะใช้ในการกระทำความผิด¹⁹

มีผู้อธิบายว่า การค้นตามข้อนี้ จะต้องเป็นการค้นเพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนองของพนักงานอัยการว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ในการพิจารณาคดีความผิดผู้ใด ถ้าศาลไม่ลงโทษผู้ฟ้อง แต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องอาจจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่าห้าพันบาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือประกันได้ แต่ไม่ได้กักขังเกินกว่าหกเดือน หรือสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดตามมาตรา 45 ก็ได้ การกระทำของเด็กยังไม่เกินสิบเจ็ดปี มิให้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตรานี้ ทั้งนี้เพราะความมุ่งหมายของการค้นก็เพื่อสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาเท่านั้น จึงต้องจำกัดเฉพาะกรณีที่สามารถจะฟ้องขอให้ลงโทษอาญาหรือใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ และสำหรับกรณีนี้มีทางเป็นไปได้ก็เฉพาะการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น²⁰

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 640/2492.

¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 1 (3).

¹⁷ คณิต ฌ นคร. เล่มเดิม. หน้า 101.

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1082/2507.

¹⁹ หยุด แสงอุทัย. เล่มเดิม. หน้า 617.

²⁰ แหล่งเดิม. หน้า 690-691.

แต่ผู้เขียนเห็นว่าการค้นตามข้อนี้ น่าจะใช้กับกรณีความผิดอาญาที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้เป็นความผิดแม้จะอยู่ในขั้นเตรียมการด้วย เช่น ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น ตามมาตรา 219 เป็นต้น และถ้าเป็นการค้นนอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วก็น่าจะไม่มีอำนาจได้ เพราะถ้าการค้นนั้นถ้าสามารถดำเนินคดีอาญาหรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ถูกค้นได้แล้วคงไม่ใช่เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้ทำได้เนื่องจากโดยปกติบุคคลย่อมจะพกพาสิ่งของที่ผิดกฎหมายติดตัวไปได้

(2) สิ่งของในความครอบครองซึ่งได้มาโดยกระทำความผิด เช่น ทรัพย์ที่ลักมา เงินที่ได้จากการขายยาเสพติด เงินที่ได้จากการฉ้อโกง หรือทรัพย์ที่วิ่งราวมาจากเจ้าทรัพย์ เป็นต้น มีข้อควรสังเกตว่าสำหรับการค้นกรณีนี้จะต้องปรากฏแน่ชัดว่าได้มีความผิดเกิดขึ้นแล้วจริงๆ และผู้ค้นมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นจะมีสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดไว้ในครอบครอง

(3) สิ่งของในความครอบครองซึ่งมีไว้เป็นความผิด ซึ่งหมายความว่า เป็นสิ่งของที่กฎหมายห้ามมิให้บุคคลใดมีไว้ในความครอบครองโดยเด็ดขาด²¹ หรือเป็นทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิดได้ในตัวเอง เช่น ปืนที่ไม่ได้จดทะเบียน ปืนที่ทางราชการอนุญาตให้ประชาชนมีไว้ในครอบครอง เช่น อาวุธปืนที่ใช้ในการสงคราม ลูกกระเบิด ฟืนเถื่อน ธนบัตรปลอม เป็นต้น

ฉะนั้นโดยสรุป ความหมายของการค้นบุคคลที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทั่วไปมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้นหบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนรวบรวมประจักษ์พยานหลักฐานแห่งคดี²² การค้นบุคคลจึงเป็นการค้นที่เป็นการกระทำที่เป็นมาตรการของรัฐในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเอกชนไม่มีอำนาจที่จะกระทำการค้นได้ การค้นนั้นเป็นการกระทำต่อบุคคลโดยทั่วไปอาจจะไม่ใช่เป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็ได้ การค้นจึงเป็นการกระทำที่เป็นมาตรการของรัฐในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเอกชนไม่มีอำนาจที่จะกระทำการค้นได้ การค้นนั้นเป็นการกระทำต่อบุคคลโดยทั่วไปอาจจะไม่ใช่เป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็ได้

2.1.4 ขอบเขตของที่สาธารณสถาน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 (3) ได้ให้คำนิยามศัพท์คำว่า “ที่สาธารณสถาน” หมายความว่า สถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 618.

²² ประเสริฐ เมฆมนี. (2523). ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. หน้า 166.

คำว่า “สาธารณสถาน” สามารถแยกองค์ประกอบออกเป็น 2 ประการ

- 1) สถานที่ใดๆ
- 2) ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

สถานที่ใดๆ หมายถึง อาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างหรือที่ว่างเปล่ามีขอบเขตก็ได้ แต่ข้อสำคัญสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น บางเวลาด้านค้าในขณะเปิดขายของเป็นที่สาธารณสถาน เป็นสถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไป สถานที่หนึ่งอาจเป็นสาธารณสถานในขณะหนึ่ง แต่อาจไม่ใช่สาธารณสถานในอีกขณะหนึ่งก็ได้ เช่น โรงภาพยนตร์ในเวลาฉายภาพยนตร์เป็นสาธารณสถานเพราะประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้แต่ในเวลาไม่เปิดฉายภาพยนตร์ปิดโรงภาพยนตร์ ในขณะนั้นย่อมไม่ใช่ที่สาธารณสถาน²³

ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ กล่าวคือ ช่วงขณะหนึ่งอาจเป็นที่สาธารณสถาน แต่อีกช่วงขณะหนึ่งอาจไม่เป็นที่สาธารณสถานก็ได้ เช่น โรงมหรสพ โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า สถานที่ราชการขณะเปิดทำการ หรือขายอาหารยอมเป็นที่สาธารณสถาน หรือแม้แต่การยินยอมให้ประชาชนเข้าไปได้แต่ต้องอยู่ในเงื่อนไขบางประการก็ถือว่าเป็นสาธารณสถานด้วยเช่นกัน เช่น โรงภาพยนตร์ หรือโรงมหรสพต่างๆ ที่ประชาชนต้องเสียค่าบริการผ่านประตูเข้าไป หรือสถานที่บนขบวนรถไฟโดยสาร เป็นต้น

การที่กฎหมายให้ความหมายคำว่า “สาธารณสถาน” ไว้ไม่ชัดเจนนี้เองจึงได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นมากและบางครั้งก็เป็นการยากแก่การตัดสินใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อยู่น้อย อย่างไรก็ตามศาลฎีกาก็เคยวินิจฉัยไว้เป็นแนวทางอยู่บ้างเหมือนกัน แบ่งได้เป็น 4 ประเภทได้แก่

ประเภทที่ 1 บางส่วนของสถานที่เหล่านี้ซึ่งประชาชนไม่มีสิทธิเข้าไป เช่น วัดศาลยุติธรรม โรงละคร โรงแรม ตามปกติเป็นสาธารณสถาน แต่บางส่วนของสถานที่เหล่านี้ซึ่งประชาชนไม่มีสิทธิเข้าไปไม่ใช่ที่สาธารณสถาน²⁴ หรือที่ตอนในของร้านอาหารซึ่งเจ้าของแบ่งไว้อาศัยนอน และผู้ที่เข้าไปต้องขออนุญาตไม่ใช่สาธารณสถาน²⁵

ประเภทที่ 2 เจ้าของที่ดินยินยอมให้ใช้เป็นสาธารณสถาน เช่น เจ้าของที่ดินยอมให้เข้าทำทำน้ำ สำหรับลากซุงในที่ดินซึ่งอยู่ในโฉนดของคนเพียง 7 ปี ถึงในขณะนั้นจะมีผู้อื่นพลอยอาศัย

²³ วัชรพงษ์ ตั้งคะสิน. สืบค้นเมื่อ มกราคม 2553, จาก www.oknation.net/blog/outlet/2008/02/24/entry-7

24/entry-7

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกา (631/รศ.121).

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 606/2475 16 ขส.551.

ขึ้นลงด้วยก็ไม่ทำให้เป็นท่าสาธารณะ²⁶ หรือที่นำที่ปล่อยให้คนเดินผ่านไปมาไม่ใช่สาธารณสถาน เพราะยังมีเจ้าของหวงห้ามอยู่²⁷

ประเภทที่ 3 ขณะที่เปิดมีผู้เข้าออกได้ตลอดเวลา เช่น โรงบิลเลียดซึ่งในขณะที่เปิดให้เล่น มีผู้เข้าออกได้ตลอดเวลาถือเป็นท่าสาธารณสถาน²⁸ หรือห้องโถงในสถานที่ค้าประเวณีผิดกฎหมาย เวลารับแขกมาเที่ยวเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้²⁹ ประเภทที่ 4 พาหนะที่เป็นสาธารณสถาน เช่น สถานีบนขบวนรถไฟโดยสาร เป็นสาธารณสถาน³⁰

ที่สาธารณสถาน จึงไม่จำเป็นต้องเป็นสถานที่ซึ่งจัดมีไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วได้จัดมีไว้เพื่อประชาชนได้ใช้ประโยชน์ยิ่งกว่า เพื่อให้เอกชนได้ใช้ประโยชน์ สถานที่ซึ่งคนจำนวนมากไปเยี่ยมชมได้ เช่น สวนสาธารณะ ชายหาด สาธารณะ สถานที่ซึ่งประชาชนมีประโยชน์เกี่ยวข้องในด้านความมั่นคงปลอดภัย อนามัย ศีลธรรม จรรยา และสวัสดิการ ก็จัดเป็นท่าสาธารณสถาน เช่น หลุมหลบภัย โรงพยาบาล วัดวาอาราม สถานที่ซึ่งเปิดสำหรับประชาชนและสถานที่ซึ่งประชาชนมาชุมนุมกันหรือผ่านไปมาได้ก็เป็นท่าสาธารณสถาน

การค้นในที่สาธารณสถานนั้น กฎหมายไม่จำกัดอำนาจว่าต้องเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจ ตำแหน่งใด และมีได้จำกัดว่าต้องมีหมายค้นหรือจำกัดเวลาให้ทำการค้น ดังนั้น ให้พึงเข้าใจว่าเจ้าพนักงานตำรวจทุกชั้นทุกตำแหน่งมีอำนาจค้นในที่สาธารณสถานได้ เมื่อกฎหมายเปิดโอกาสในการค้นที่สาธารณสถานกว้างขวางเช่นนี้ ในฐานะเจ้าพนักงานตำรวจจะทำการค้น จึงจำเป็นที่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน

2.1.5 ความแตกต่างระหว่างการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะและที่รโหฐาน

ที่สาธารณะ คือสถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ตามมาตรา 1 (3) มื่อถึงประกอบดังนี้ สถานที่ใดๆ และ/หรือประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานที่ใดๆ หมายถึง อาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างหรือที่ว่างเปล่ามีขอบเขตก็ได้ แต่ข้อสำคัญสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น ร้านค้าในขณะที่เปิดขายของเป็นสาธารณสถาน เป็นสถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไป สถานที่หนึ่งอาจเป็นสาธารณสถานในขณะหนึ่ง แต่อาจไม่ใช่สาธารณสถานในอีกขณะหนึ่งก็ได้ เช่น โรงภาพยนตร์ ในเวลาฉายภาพยนตร์เป็นสาธารณสถาน

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 21/2474 15 ขส.24.

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1080/2482 23 ขส. 1646.

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1362/2508 2508 ถ. 2063.

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 883/2520 2520 ถ.503).

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2024/2497 2497 ถ.1776 .

เพราะประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ แต่ในเวลาไม่เปิดฉายภาพยนตร์ปิดโรงภาพยนตร์ ในขณะที่นั้นยอมไม่ใช่สาธารณสถาน³¹ การค้นบุคคลในที่สาธารณสถานตามปกติจะทำได้เลย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในครอบครอง เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิดและผู้มีอำนาจค้นจะต้องเป็นพนักงานปกครองหรือตำรวจ เช่น ตำรวจติดตามคนร้ายปล้นทรัพย์ข้ามท้องที่มาเห็นจำเลยกับพวกยืนซุกซิบกันที่หลังสถานีรถไฟ จึงร่วมกับตำรวจท้องที่ทำการตรวจค้น เพราะสงสัยว่าจะมีอาวุธปืนและของผิดกฎหมายซ่อนซ่อนได้³² ถ้าหากไม่มีเหตุอันควรสงสัยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 93 กฎหมายห้ามเด็ดขาดไม่ให้ค้นบุคคลในที่สาธารณสถานจึงไม่มีกรณีที่จะต้องออกหมายค้นบุคคลในที่สาธารณสถาน ซึ่งต่างกับการค้นที่รโหฐานที่หมายความถึงที่ต่างๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถาน การค้นที่รโหฐานจะกระทำได้ต้องมีหมายค้นและเจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาราชการแทนตามระเบียบราชการเท่านั้นมีอำนาจเป็นหัวหน้าไปจัดการค้นตามหมายนั้น³³ เว้นแต่มีพฤติการณ์ที่แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดในที่รโหฐาน ปรากฏซึ่งหน้าในที่รโหฐาน เช่น เมื่อบุคคลที่ทำความผิดซึ่งหน้า ขณะถูกไล่จับหนีเข้าไปซ่อน³⁴ เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐาน พิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนอยู่ในนั้น โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากออกไปดำเนินการขอหมายค้น สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลาย

ส่วนรถยนต์ที่เล่นหรือจอดอยู่ในที่สาธารณสถานเป็นที่รโหฐานหรือไม่

ปัญหานี้มักกฎหมายบางท่านเห็นว่ารถยนต์ เป็นที่รโหฐาน การค้นรถยนต์จะต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ส่วนผู้เขียนเห็นว่ารถยนต์ไม่ใช่ที่รโหฐาน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจเมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าในรถยนต์นั้นมีสิ่งของผิด กฎหมายยอมมีอำนาจค้นรถยนต์นั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 โดยถือว่าเป็นการค้นบุคคลที่ครอบครองรถยนต์นั้นในที่สาธารณสถาน

การค้นรถยนต์ในที่สาธารณสถานคงไม่แตกต่างอะไรกับการค้นกระเป๋าสตางค์เอกสารหรือกระเป๋าสตางค์เสื้อผ้า หากแปลว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐาน ต้องไปขอหมายค้นจากศาลมาก่อน จึงจะ

³¹ วัชรพงษ์ สังคะสิน. (2551, 24 กุมภาพันธ์). สาธารณสถาน. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2553, จาก www.oknation.net/blog/outlet/2008/02/24/entry-7

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1082/2507.

³³ ประมวลระเบียบการตรวจเกี่ยวกับคดีข้อ 73.

³⁴ ประมวลระเบียบการตรวจเกี่ยวกับคดีข้อ 74.

คั้นได้ คนร้ายก็คงจะเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะกว่าจะขอยกคั้นมาจากศาลได้รถยนต์คงเล่นไปไกลเกินกว่าจะตามไปตรวจคั้นได้ทัน ครั้นจะกักรถยนต์ไว้รอหมายคั้นของศาล ประชาชนผู้บริสุทธิ์ก็จะเดือดร้อน ถ้าแปลว่ารถยนต์ไม่ใช่ที่รโหฐาน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีความสงสัยว่าจะมีของผิดกฎหมายอยู่ในรถยนต์ ก็คั้นได้ทันที คั้นไม่พบของผิดกฎหมาย รถยนต์นั้นก็สามารรถเล่นไปไหนมาไหนได้โดยไม่ต้องเสียเวลารอหมายคั้นจากศาล และแนวศาลฎีกาก็ตีความว่าเป็นตำรวจต้องรู้ว่ากฎหมายใดทำได้ไม่ได้ จะอ้างว่าปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาทุกเรื่องไม่ได้ มีบันทึกของกระทรวงตำรวจที่สุท ที่ ขธ.053/ว 180 ลง 13 ต.ค.40 ข้อ 1.3 บอกว่า การคั้นรถยนต์ น่าจะ มิใช่การคั้นในที่รโหฐานเพราะเป็นยานพาหนะเสมือนหนึ่งเป็นสิ่งของที่ติดตัวไปกับบุคคล และตำรวจทุกคนมีอำนาจคั้นรถยนต์ในที่สาธารณะสถานได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93³⁵

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของประเทศไทย พ.ศ. 2550 กำหนดสิทธิและเสรีภาพของคนไทยไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าการตรวจค้นตัวบุคคล หรือกระทำการอย่างใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นจะกระทำมิได้ นอกจากมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ และการคั้นนั้นเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคล ดังนั้น การคั้นจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการที่จะคั้นได้นั้น จะต้องมิเหตุในการคั้น และห้ามมิให้คั้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายคั้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้คั้น ดังนั้น คนธรรมดาหรือผู้ที่ตำรวจขอความช่วยเหลือจึงไม่มีสิทธิที่จะคั้นได้

2.2 อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในการคั้นในที่สาธารณะสถาน

2.2.1 การคุ้มครองและจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

2.2.1.1 สิทธิเสรีภาพบุคคล

การใช้อำนาจตามกฎหมายจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยทั่วไปและเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ในเบื้องต้น เพื่อให้ทราบถึงสิทธิพื้นฐานอันมีที่มาจากสิทธิตามธรรมชาติ และได้พัฒนาต่อมาเป็นหลักสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ซึ่งหลักการนี้เป็นข้อผูกมัดไม่ให้ผู้มีอำนาจกระทำตามอำเภอใจ หรือใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิเสรีภาพ ตามความหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 หมายถึงการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพบุคคลอย่างศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและ

³⁵ คำพิพากษาฎีกา 2281/2534.

เสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย³⁶

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 “สิทธิ” (Rights) หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ³⁷

“สิทธิ” ตามความหมายทั่วไป หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดอำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย³⁸ มีความหมายในทางคุ้มครองบุคคลไม่ให้ผู้อื่นล่วงละเมิดเจ้าของสิทธิ³⁹

“สิทธิ” (Right) คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ เป็นต้นว่า อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตนหรือให้ละเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง⁴⁰

สิทธิความเป็นส่วนตัวในเอกสารหรือเครื่องใช้ส่วนตัว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 38 สิทธิของบุคคลในครอบครัวเกียรติยศชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง และสิทธิความเป็นส่วนตัว (right to privacy) ไม่ได้ครอบคลุมอยู่แต่เพียงเรื่องการใช้ชีวิตความเป็นส่วนตัวอยู่ในบ้าน ยังรวมไปถึงเอกสารส่วนตัว เช่น สมุดบันทึกประจำวัน เอกสารอื่น เอกสารในทางธุรกิจต่างๆ ก็ถือว่าเป็นเอกสารที่ได้รับการคุ้มครองจากสิทธิความเป็นส่วนตัว

อีกประการหนึ่งคือเครื่องใช้ส่วนตัว คำนี้มีความหมายแคบกว่าคำว่าทรัพย์สิน เช่น เสื้อผ้า ถ้าเป็นเสื้อผ้าสวมใส่อยู่เกี่ยวกับสิทธิในชีวิตร่างกาย แต่เสื้อผ้าเครื่องใช้สอยส่วนตัวแม้จะแขวนอยู่ในตู้เสื้อผ้าเป็นสิทธิส่วนตัว กระเป๋าเดินทาง ห้อยเก็บของเกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นส่วนตัว การค้นกระเป๋าเดินทางเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างหนึ่ง

³⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550, มาตรา 28.

³⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. หน้า 193.

³⁸ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 13.

³⁹ แหล่งเดิม. หน้า 13.

⁴⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). “รายงานการวิจัยสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม.” หน้า 16.

สิทธิพื้นฐานอันสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอาญามี 3 ประการ คือ สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในเคหสถาน สิทธิในความเป็นส่วนตัว ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติถึงสิทธิอย่างอื่นๆ อีก เช่น สิทธิในการนับถือศาสนา สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในคลื่นความถี่ สิทธิเสมอกันในการศึกษา สิทธิในการชุมนุมกันโดยปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น แต่ไม่ได้มุ่งมาในวิธีพิจารณาความอาญาโดยตรง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเรื่องอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การจับ การค้น การควบคุม การยึดสิ่งของไว้ การสอบสวน การสืบสวนซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิ 3 ประการดังกล่าวข้างต้น⁴¹

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 “เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง ทำโดยปลอดอุปสรรค มีสิทธิที่จะพูดได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือความมีเสรี

“เสรีภาพ” หมายถึงภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น ภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์จะทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ กล่าวโดยสรุป เสรีภาพ คืออำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง⁴²

ดังนั้นเสรีภาพจึงแตกต่างกับสิทธิซึ่งเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในการสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำบางอย่าง หนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตน จริงอยู่การที่กฎหมายรับรองเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่บุคคลย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นด้วยเหมือนกัน แต่หน้าที่ที่จะต้องเคารพเสรีภาพของเขา ผู้ทรงเสรีภาพคงมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนเท่านั้น หากได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตน หรือเอื้ออำนวยให้ตนใช้เสรีภาพได้สะดวกขึ้น

ในปัจจุบัน ได้มีการใช้คำว่า “สิทธิ” และคำว่า “เสรีภาพ” ปนๆ กันไป เช่น เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์แต่ละคนพึงจะมีในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์รวมๆ กันไปว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้แก่บุคคลรวมๆ กันว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน” (Basic Rights หรือ Fundamental Constitu-

⁴¹ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 17-18.

⁴² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. เล่มเดิม. หน้า 17.

tional Rights)⁴³ แต่กระนั้นก็ตามสิ่งที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” หรือ “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ก็คือ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็น “สิทธิในเสรีภาพ” (Rights of Liberty) กล่าวคือ เป็นอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะกระทำการต่างๆ โดยปราศจากการรบกวนขัดขวางของรัฐนั่นเอง

2.2.1.2 สิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมืองเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาสาระเป็นการรับรองหลักการว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยมีบทบัญญัติรวมทั้งสิ้น 53 ข้อ ในข้อ 1 ถึงข้อ 27 เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพ ส่วนในข้อ 28 ถึงข้อ 53 เป็นวิธีการดำเนินงานเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิเสรีภาพที่รับรองไว้ได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาโดยมีใจความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายประการ อาทิ

1) หลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่จะจับกุมคุมขังบุคคลจะต้องทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และได้รับการสอบโดยองค์การภายนอกได้แก่ ศาลโดยการส่งตัวผู้ถูกจับแก่ศาลเพื่อสอบถึงเหตุที่จับทันทีที่ถูกจับและมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สอบความชอบธรรมของการจับหรือควบคุมได้ และมีสิทธิร้องขอให้ปล่อยกรณีที่มีการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนในกรณีการควบคุมจะทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ใน ข้อ 9 (1)-(5) สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 9 ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “จับกุม คุมขัง โดยพลการ” ว่าหมายถึงการจับกุม คุมขังที่ผิดกฎหมาย และไม่ยุติธรรมตามกฎหมายสากล

2) สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดี และสิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ได้มีการรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญาไว้ในข้อ 14 เช่น บุคคลจะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมโดยเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลาง และได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย และได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็ม อาทิ สิทธิได้รับแจ้งข้อหา, สิทธิในการพิจารณาต่อหน้า เป็นต้น⁴⁴

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน ค.ศ. 1946, หมวด 1 มาตรา 1 ถึงมาตรา 19.

⁴⁴ อริยา มนุสข. (2548). การจับ: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดซึ่งหน้า. หน้า 11.

เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ ถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าการค้น, การจับ, การคุมขัง ซึ่งมาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายรวมถึงทรัพย์สิน และชื่อเสียงของผู้ถูกใช้มาตรการดังกล่าวโดยตรง ดังนั้นจึงได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการดังกล่าวให้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อให้เกิดความสมดุล เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกใช้มาตรการดังกล่าวด้วย โดยวางหลักที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับหลายประการ อาทิ หลักในการไม่เลือกปฏิบัติ, การจับต้องไม่กระทำโดยพลการ และจะใช้กำลังได้ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น นอกจากนี้ยังได้วางมาตรการในการสอบการใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้

2.2.1.3 สิทธิเสรีภาพทางวิธีพิจารณาความอาญา

สิทธิเสรีภาพของบุคคลที่กระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการค้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กล่าวไว้มีดังนี้⁴⁵

- 1) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม
- 2) การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- 3) การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.2.2 อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในการค้นในที่สาธารณะสถาน

ปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานตามกฎหมาย เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่สาธารณะ หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจค้น และการจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการบัญญัติกฎหมายโดยไม่ต้องบัญญัติอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ในกฎหมายเฉพาะแต่ละฉบับอีก โดยให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อเชื่อมโยงไปใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่

⁴⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550, มาตรา 32,34.

อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น จะต้องให้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น

2.2.2.1 เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การใช้กฎหมายอาญา เป็นการกำหนดขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงประกอบด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ พนักงานอัยการ และศาล อย่างไรก็ตาม การพิจารณาอำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น โดยทั่วไปจะจำกัดเฉพาะการใช้อำนาจในลักษณะเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน แต่จะไม่รวมถึงการใช้อำนาจของพนักงานอัยการหรือศาล⁴⁶ การใช้อำนาจดังกล่าวของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะ โดยส่วนมากแล้วจำกัดเฉพาะการเข้าตรวจค้นในสถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบตรวจค้นจับกุมตัวบุคคลที่กระทำความผิดกฎหมาย หรือยึดทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดตามกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามกฎหมายนั้นๆ

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มิได้หมายความว่าถึงเฉพาะนายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือตำรวจเท่านั้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามมาตรา 2 (16) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น แต่ยังหมายรวมถึงเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดป้องกันหรือปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งเฉพาะ เช่น พศติ เจ้าพนักงานสรรพสามิต เจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ดังนั้น หากเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นๆ มีอำนาจในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ย่อมถือเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในตัวด้วย การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะในการจับกุมจะกระทำได้เฉพาะกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนั้นเท่านั้น จะจับกุมในเรื่องอื่นไม่ได้⁴⁷

⁴⁶ เกียรติก่อ กิจการเจริญคดี. (2550). การกำหนดให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 1.

⁴⁷ แหล่งเดิม. หน้า 2.

2.2.2.2 อำนาจในการค้นในที่สาธารณะของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

การค้นเป็นการกระทำเพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด ช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อจับกุมบุคคล โดยสภาพแล้วการเข้าค้นของเจ้าพนักงานจึงเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิในร่างกาย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้วางกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการค้นไว้ โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด⁴⁸ แต่การค้นในที่รโหฐาน เจ้าพนักงานต้องขออนุญาตจากศาล เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจากศาลกำหนด⁴⁹

ดังนั้นการค้นจะต้องเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเท่านั้น ราษฎรธรรมดาจะทำการตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานไม่ได้ กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเฉพาะ

2.3 เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะ

ในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัย หมายความว่า ถ้าหากไม่สงสัยหรือไม่มีเหตุที่จะสงสัยย่อมค้นไม่ได้ทุกกรณี จะเป็นการ "สงสัย" ตามกฎหมายหรือไม่ ย่อมดูจากพฤติการณ์แวดล้อม เหตุอันควรสงสัยในที่สาธารณะ เหตุจำเป็นซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ คือเมื่อพบบุคคลอันมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า ผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น อันสามารถใช้ในการกระทำความผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น หรือเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อถือว่าน่าจะหลบหนี หรือจะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 93.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 92.

2.3.1 ที่มาของเหตุอันควรสงสัย

ที่มาของเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1) มีสิ่งของอยู่ในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด เช่น กุญแจฝึใช้สำหรับไขในการลักทรัพย์ กรรไกรที่ได้ทำไว้เพื่อลอบตัดสร้อยคอ อาวุธที่ใช้ในการชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือประทุษร้ายต่อชีวิต

2) สิ่งของในความครอบครองซึ่งมีไว้เป็นความผิด คือ ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดในตัวเอง เช่น ยาเสพติด ธนบัตรปลอม ปืนเถื่อน

เมื่อที่สาธารณสถานเป็นสถานที่ซึ่งบุคคลใดๆ เข้าไปได้ จึงมีความเป็นไปได้ว่า อาจจะถูกใช้เป็นที่ซุกซ่อนสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดีได้ และก็ไม่มียกเว้นของกฎหมายใดห้ามมิให้การค้นในที่สาธารณสถานไว้ ดังนั้น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงสามารถทำการตรวจค้นในที่สาธารณสถานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น เช่น ตำรวจที่ลาราชการไปธุระต่างท้องที่คงมีอำนาจตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณที่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93⁵⁰ เจ้าพนักงานสรรพสามิตค้นจับฝิ่นในที่ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น⁵¹ ห้องโถงในสถานการค้าประเวณีผิดกฎหมายเวลารับแขกมาเที่ยวเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ พลตำรวจมีอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93⁵² วิทยุกำลังเดินอยู่ในทางสาธารณะคนหนึ่งเป็นผู้ต้องหาของตำรวจมีผู้แจ้งว่า บุคคลนั้นจะไปทำผิด เป็นเหตุอันควรสงสัยว่า จะทำผิด และมีอาวุธที่จะนำไปใช้ทำผิดนายตำรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93⁵³

แต่สำหรับกรณีที่เป็นการค้นตัวบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่ซึ่งเป็นที่สาธารณะนั้น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะทำการตรวจค้นบุคคลได้ก็จะต้องมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรด้วยจึงจะค้นได้ เช่น ค้นจำเลยกับพวกขณะยืนชูป้ายที่หลังสถานีรถไฟโดยผู้ค้นเป็นเจ้าพนักงานตำรวจได้ติดตามคนร้ายปล้นทรัพย์หนีข้ามท้องที่มาและได้ร่วมกับตำรวจในท้องที่ทำการติดตามและมีเหตุสงสัยอันควรที่จะทำการค้นคือ สงสัยว่า มีอาวุธปืนและของผิดกฎหมาย เช่นนี้ทำการค้นจำเลยได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น⁵⁴

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 640/2492.

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2024/2497.

⁵² คำพิพากษาฎีกาที่ 883/2520.

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1152/2521.

⁵⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1082/2507.

2.3.2 เหตุแห่งการค้นบุคคล

เหตุแห่งการค้นบุคคลที่ทำให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจค้นบุคคลได้ตามมาตรา 93 คือ เป็นการค้นเมื่อมี “เหตุอันควรสงสัย” ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดเพียงคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” ไว้เท่านั้นโดยที่ไม่มีการขยายความว่าลักษณะอย่างไร จึงจะเป็นเหตุที่ถือว่าเป็น “เหตุอันควรสงสัย” จึงมีการอ้างเหตุอันควรสงสัยกันโดยง่าย ซึ่งทำให้การกระทำที่กระทบ กระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้โดยง่าย ทำให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประชุมกันเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขเพื่อจะได้ดีขึ้น โดยได้เสนอคำว่า “เหตุอันควรเชื่อ” ขึ้นมาใช้แทนก็มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยได้แก่ กรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของกรมตำรวจซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติโดยตรง โดยผู้คัดค้านได้ให้ความเห็นสนับสนุน ปัญหาที่ฝ่ายตำรวจได้มีการถกเถียงกันเป็นเวลาช้านานแล้วว่า การตั้งจุดตรวจยามค่ำคืนควรพยายามระวังว่าต้องมีเหตุอันควรสงสัยจึงจะตรวจค้นบุคคล ถ้ามองในด้านรักษาความสงบเรียบร้อย ก็เป็นเรื่องจำเป็นและต้องกระทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา จึงอาจมีการค้นรถยนต์ทุกคันก็ได้ แต่ก็มีไม่บ่อยนัก ในระยะหลังนี้จะเห็นได้ว่าตำรวจจะไม่ตรวจค้นรถยนต์ทุกคันแต่จะเลือกเฉพาะที่สงสัยเท่านั้น ดังนั้น การเขียนไว้กว้างๆ เช่นนี้จึงเป็นประโยชน์ดีกว่า เพราะปัญหาอยู่ที่ตัวบุคคล ซึ่งทางตำรวจก็ได้พยายามกำชับให้ตรวจค้นเฉพาะที่สงสัย และต้องกระทำโดยสุภาพ และผู้แทนของกรมตำรวจ ยังได้ยกคดีตัวอย่างประกอบด้วยว่า “เรื่องนี้มีตัวอย่างตำรวจไปตรวจจับเฮโรอีนเพียงเรียกให้ผู้ต้องสงสัยหยุดเพื่อตรวจค้นก็ถูกยิงตาย และมีอีกตัวอย่างหนึ่ง นายตำรวจเพิ่งเรียนจบไปจับเฮโรอีนพอเรียกให้ผู้ต้องสงสัยหยุดเพื่อตรวจค้นก็ถูกยิงตายเช่นกัน ดังนั้น การมีมาตรการทางกฎหมายจนทำให้ตำรวจมีความปลอดภัยน้อยลง ก็อาจหาคนทำงานเช่นนี้ได้ยาก ซึ่งจะเป็นผลเสียแก่ประชาชน ทำให้กรรมการที่ประชุมอยู่ในวันนั้นเห็นชอบด้วยและมีมติผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไข⁵⁵

จากเหตุแห่งการค้นนั้นจะทำให้เห็นว่าการค้นมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อเป็นการค้นตัวบุคคล และค้นสถานที่ที่เป็นสาธารณสถาน เป็นการค้นที่เหตุซึ่งหน้า เช่น พบเห็นผู้กระทำความผิด หรือได้รับแจ้งและติดตามทัน ส่วนการค้นสถานที่ที่เป็นสาธารณสถานนั้นก็เพื่อที่จะหาบุคคลและสิ่งของซึ่งตามหลักทั่วไปแล้วจะค้นได้เฉพาะเพื่อหาบุคคลหรือสิ่งของเท่านั้นจะค้นหาอย่างอื่นไม่ได้

⁵⁵ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. (2528). รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 153-11/2528. วันพุธที่ 20 มีนาคม. หน้า 4.

2.3.3 หลักของเหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคล

เงื่อนไขการค้นเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้ทำการค้นได้โดยไม่ผิดกฎหมายจึงเป็นส่วนสำคัญที่ต้องพิจารณาดังนี้⁵⁶

เหตุอันสมควร (Probable cause) คือเหตุที่เป็นไปได้ มีข้อสงสัยกันว่าในกฎหมายไทย การค้นจะต้องมีเหตุอันเป็นไปได้อหรือไม่ ถ้าเจ้าพนักงานจะค้นสิ่งของก็ต้องมีเหตุอันเป็นไปได้อว่า สิ่งของจะอยู่ในตัวบุคคลที่จะเข้าไปค้นในที่สาธารณะสถาน เป็นการค้นโดยมีหมายหรือไม่มีหมายก็ตาม

คำว่าเหตุสมควรมีลักษณะอย่างไรนั้น ในนิติวิธีของไทยคำว่าเหตุผลสมควรถือว่าเป็นดุลพินิจของผู้อำนาจ จะใช้ดุลพินิจอย่างไรก็ได้ แต่ในระบบกฎหมายอื่นๆ ก็จะมีศาสตร์อธิบายคำว่า เหตุสมควรว่าอย่างไร ไม่ใช่ปล่อยให้ไปทำตามอำเภอใจ เหตุอันสมควร (Probable cause) จึงมีลักษณะ⁵⁷

- 1) เป็นกฎเกณฑ์เชิงปฏิบัติ ไม่มีความหมายทางเทคนิคที่แน่นอน ก็มีลักษณะเป็นดุลพินิจอย่างหนึ่ง เพื่อยึดหยุ่นกฎหมายที่จะปรับใช้แก่ข้อเท็จจริงแต่ละเรื่องไป
- 2) เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการเข้าแทรกแซงของรัฐ ลักษณะตามธรรมชาติของเหตุอันควร จึงถือว่าเป็นหลักคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนจากการกระทำของเจ้าพนักงาน

การค้นที่จะถือว่ามี Probable Cause ต้องประกอบสาระสำคัญ ดังนี้⁵⁸

- 1) ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เจ้าพนักงานรู้และทำให้เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริตเพียงพอว่าจะออกหมาย ถ้าเป็นกรณีหมายค้น จะต้องเชื่อว่าจะพบสิ่งของหรือบุคคลในสถานทีนั้น คำว่าเจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริตหมายความว่า ตัวเจ้าพนักงานเชื่อว่าเป็นได้ที่จะมีสิ่งของอยู่ในสถานทีนั้น เป็นความหมายในทางอัตวิสัย (Subjective)⁵⁹
- 2) ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่วิญญูชนทั่วๆ ไปพอจะเห็นได้ว่าเป็นไปได้ที่ของสิ่งนั้นอยู่ในสถานทีนั้น เป็นความหมายทางภาวะวิสัย เป็นความหมายทางภาวะวิสัย (objective)⁶⁰

⁵⁶ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 23.

⁵⁷ แหล่งเดิม. หน้า 24.

⁵⁸ พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ (ร้อยตำรวจเอก). เล่มเดิม. หน้า 159.

⁵⁹ คดี Brinegar v. U.S., 338 U.S. 160, 1949

⁶⁰ คดี Back v. Ohio, 379 U.S. 89, 1964

หลักเกณฑ์การใช้พยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์นี้ได้นำหลักของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ ได้อธิบายถึงการพิสูจน์ Probable Cause จะต้องพิสูจน์ทั้งสองประการคือ พิสูจน์ทั้งอวัสัยและภาวะวิสัย โดยมีหลักเกณฑ์ 3 หลักเกณฑ์ คือหลักเกณฑ์แรกการใช้พยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์เพียงใดจึงจะเป็นการเพียงพอ นั้น เกณฑ์ที่เข้มงวดที่สุดถือหลักว่าต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอใช้เชื่อของสิ่งนั้นอยู่ในสถานที่นั้น (mere evidence) คำว่าเพียงพอจะไม่มากเท่ากับพิสูจน์จนสิ้นเหตุสงสัย หรือไม่มากเท่ากับพิสูจน์จนมีน้ำหนักมากเท่ากับต้องพิสูจน์เพียงพอนับว่าอ่อนกว่าคดีมีมูล แต่ยังถือว่านี้คือหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดที่สุด⁶¹

อีกหลักหนึ่ง ถือหลักว่ามีพยานหลักฐานเชื่อมโยงให้เห็นก็เป็นการเพียงพอแล้ว หมายความว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสื่อให้เห็นได้ว่าของชิ้นนั้นอยู่ในสถานที่นั้น ไม่ใช่พยานหลักฐานพิสูจน์ความคิด แต่เป็นพยานหลักฐานเพียงพิสูจน์แหล่งที่อยู่⁶² อาจจะเป็นพยานบอกเล่า เช่น ตำรวจจับเฮโรอีนมาได้ถามว่าเอามาจากไหน ผู้ถูกจับบอกว่าซื้อมาจากนาย ก. แค่นี้พยานหลักฐานก็เชื่อมโยงได้

อีกหลักหนึ่งถือหลักความเป็นไปได้ (Fair Probability) ว่ามีความเป็นไปได้ไม่ใช่วัดโดยปริมาณ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป⁶³

ข้อมูลที่จะนำมาสนับสนุน Probable Cause มิใช่จะใช้ได้ทุกอย่าง แต่จะต้องมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือตัวข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือ และตัวข้อมูลจะต้องมีน้ำหนัก ถ้าตัวข้อมูลเป็นคนต้องเป็นคนที่น่าเชื่อถือก่อน แล้วจึงพิจารณาว่าสิ่งที่เขาพูดมีน้ำหนักหรือไม่ ถ้าตัวข้อมูลเป็นเอกสาร ตัวเอกสารต้องน่าเชื่อถือ เช่นเป็นต้นฉบับหรือเป็นคู่มือ แล้วจึงพิจารณาว่าข้อความในเอกสารนั้น มีน้ำหนักที่จะฟังได้เพียงไร ต้องเข้าใจความหมายสองอันนี้ว่าต่างกัน เวลาเกิดคดีที่ต้องพิสูจน์กัน ด้วยพยานหลักฐานจะต้องแสดงทั้งสองอย่าง แม้จะเป็นการนำสืบพยานในชั้นพิจารณาก็ต้องแสดงทั้งสองอย่างในพยานหลักฐานแต่ละคนหรือแต่ละชั้น บางครั้งไม่ได้แสดงความน่าเชื่อถือพยานก็จะทำให้พยานหลักฐานนั้นกลับกลายเป็นมีน้ำหนักน้อยไป เช่น นำสืบว่าประจักษ์พยานเห็นอย่างนั้น เห็นอย่างนี้ แต่ไม่ได้นำสืบว่าประจักษ์พยานคนนั้นไปยืนอยู่ตรงนั้นได้อย่างไร ทำให้ตัวประจักษ์พยานคนนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือ

⁶¹ คดี Wong Sun v. U.S. 371 U.S. 471.1963.

⁶² คดี Warden v. Hayden, 387 U.S. 294, 1967

⁶³ พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ. แหล่งเดิม. หน้า 156-157.

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือน้ำหนักของข้อมูลดังกล่าวขึ้นอยู่กับ⁶⁴

1) เป็นข้อมูลโดยตรง (direct information) คือ ตัวพนักงานได้รู้เห็นเองมาโดยตรงว่าเห็นของสิ่งนั้นอยู่ในถังขยะสถานที่สาธารณะ คิดว่าน่าจะเป็นการวางระเบิด

2) เป็นข้อมูลบอกเล่า (Hearsay information) พยานบอกเล่าแม้จะมีน้ำหนักน้อยในชั้นสืบพยาน แต่ในชั้นที่เจ้าพนักงานอัยการเพื่อขอหมายหรือเพื่อที่จะเข้าไปค้นก็เพียงพอ เพราะว่าไม่ใช่การพิสูจน์ความคิด เพียงแต่พิสูจน์ความเป็นไปได้ แต่จะต้องแสดงความน่าเชื่อถือกับความมีน้ำหนักของพยานว่า (1) ได้ข้อมูลมาอย่างไร (2) มีน้ำหนักน่าเชื่อถืออย่างไร

ดังนั้นตามกฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับเหตุอันควรสงสัยการที่จะค้นตัวบุคคลเพื่อพบสิ่งของไว้ 3 ประการ เท่านั้น คือ สิ่งของเพื่อใช้ในการกระทำความผิด, สิ่งที่ได้มาโดยการกระทำความผิด, และสิ่งของที่มีไว้เป็นความคิด เหตุอันควรสงสัยต้องมีข้อเท็จจริง หลักเกณฑ์การใช้พยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ และความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือน้ำหนักของข้อมูล แต่ในความจริงแล้วบุคคลที่จะถูกค้นตัวในที่สาธารณะสถานนี้อาจมีพยานหลักฐานอย่างอื่นหรือสิ่งของที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดติดตัวมาด้วยก็เป็นได้ แต่กฎหมายก็มิได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะค้นได้ จึงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่าจะต้องทำอย่างไร ปัญหาที่ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะต้องใช้หมายค้น โดยอาศัยเหตุผลตามมาตรา 69 (1) ในกรณีต้องการค้นหาสิ่งของที่เป็นพยานหลักฐาน หรือมาตรา 69 (2) ในกรณีต้องการค้นหาสิ่งของที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด เป็นต้น

2.4 การตรวจค้นยานพาหนะทางบก

2.4.1 การค้นบุคคลในกรณีการตั้งด่านตรวจยานพาหนะทางบก

การตรวจค้นยานพาหนะทางบกตามกฎหมายตำรวจ ตำรวจเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายตำรวจในที่นี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ตามลักษณะ 18 อำนาจของเจ้าพนักงานจราจรและพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรืออุบัติเหตุเกิดขึ้นทำให้ไม่ปลอดภัย หรือไม่สะดวกในการจราจรในอาณาบริเวณใด เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการได้ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเกี่ยวกับการจราจรในอาณาบริเวณนั้น เพื่อให้เกิดความปลอดภัยหรือความสะดวกในการจราจร (1) ห้ามรถทุกชนิดหรือบางชนิดหรือคนเดินเท้าเดินในทางสายใดหรือเฉพาะทางตอนใด (2) ห้ามหยุดหรือจอดรถในทางสายใดหรือเฉพาะทางตอนใด (3) ห้ามเลี้ยวรถ กลับรถ หรือถอยหลังรถ ในทางสายใดหรือเฉพาะทางตอนใด และ (4)

⁶⁴ แหล่งเดิม. หน้า 157.

กำหนดทางสายใดหรือเฉพาะทางตอนใดให้รถเดินได้ทางเดียวทั้งนี้ ชั่วระยะเวลาเท่าที่จำเป็น⁶⁵ เมื่อเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้นๆ จะว่ากล่าว ตักเตือนผู้ขับขี่ หรือออกใบสั่งให้ผู้ขับขี่ชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบก็ได้ ในกรณีที่ไม่พบตัวผู้ขับขี่ก็ให้ติดหรือผูกใบสั่งไว้ที่รถที่ผู้ขับขี่เห็นได้ง่าย⁶⁶ และเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อรถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 และเห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้นๆ⁶⁷ เช่น เจ้าพนักงานจราจรตั้งด่านเพื่อตรวจผู้ขับขี่ดังกล่าวว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือไม่ หรือเรียกให้หยุดรถกรณีฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร หรือเขียนใบสั่งกรณีห้ามจอดรถในช่วงเวลาที่คับขัน เป็นต้น ส่วนพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 โดยหลักแล้วมีจุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อตั้งด่านรถยนต์ตามหมวด 6 ที่ใช้ในการขนส่งต้องมีสภาพมั่นคงแข็งแรง มีเครื่องอุปกรณ์และส่วนควบถูกต้องตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶⁸ รถที่จะนำมาจดทะเบียนและเสียภาษีต้องผ่านการตรวจสภาพรถจากพนักงานตรวจสภาพ⁶⁹ เช่น เจ้าพนักงานจราจรตั้งด่านเพื่อขอคู่มือขับขี่ หรือตรวจสภาพรถว่าสิ่งใดชำรุด หรือการต่ออายุภาษีรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น

2.4.2 การตรวจค้นยานพาหนะทางบกตามประมวลกฎหมายอาญา

เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องการค้นบุคคลหรือต้องการทราบตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะว่าครอบครองสิ่งของผิดกฎหมายหรือไม่และเพื่อต้องการตรวจค้นหาวัตถุพยานหลักฐานที่อยู่ในยานพาหนะหรืออาจเพื่อตรวจดูว่ายานพาหนะนั้นขโมยมาหรือไม่อันจะได้นำไปสู่การจับกุม⁷⁰ ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า การเคลื่อนที่ของยานพาหนะในปัจจุบันยังไม่มียกกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เจ้าพนักงานของรัฐจะใช้หลักการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานมาปรับใช้เพื่อทำการตรวจค้น และได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะก่อน โดยเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจตรวจค้นได้แก่ ก็จะเรียกให้หยุดเพื่อทำการตรวจค้น การปฏิบัติของเจ้าพนักงานนั้นบางครั้งมิใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อรัฐและ

⁶⁵ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 138.

⁶⁶ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 140.

⁶⁷ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 142.

⁶⁸ พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 71.

⁶⁹ พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522, มาตรา 72.

⁷⁰ อำนาจ อินทสวร (ร.ต.อ). (2540). การตรวจค้นยานพาหนะทางบก. หน้า 93.

ประชาชนไปพร้อมกัน โดยจำต้องศึกษาทฤษฎีและหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับเรื่อง ของอำนาจของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เกี่ยวกับการค้นยานพาหนะต้องอาศัยการ ตัดสินใจของผู้ปฏิบัติอยู่มากเพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ อย่างเช่น ในบางต่างประเทศ คงมีเพียงถ้อยคำที่บัญญัติว่า “มีเหตุอันควรสงสัย” เท่านั้น ดังนั้นการให้ความสำคัญของการค้นจึง ควรอยู่บนพื้นฐานและหลักเกณฑ์ของสิ่งต่อไปนี้⁷¹

1) การค้นยานพาหนะทางบกต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้เกิดจากบทบัญญัติของ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” โดยมีการ จำแนกถึงสิทธิต่างๆ ที่จะได้รับการคุ้มครองเป็น 2 ประการคือสิทธิทางการเมือง หรือสิทธิของ พลเมืองและสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม

ตามธรรมดากฎหมายคุ้มครองสิทธิของประชาชนไม่ให้รัฐเข้าไปล่วงละเมิดโดยไม่มี เหตุอันควรหรือไม่มีเหตุ การจับเพราะขับรถเร็วแล้วตำรวจค้นร่างกายพบยาเสพติดจะเป็นการล่วง ละเมิดสิทธิโดยไม่มีเหตุผลหรือไม่ การตรวจกระเป๋าในร่างกายเป็นเรื่องที่ต้องทำในขณะที่จับกุมถ้าพบ ยาเสพติดก็ไม่ได้ล่วงละเมิดสิทธิมากเกินไปกว่ากรณีปกติ เพราะฉะนั้นกฎหมายไม่ต้องคุ้มครอง ตรงนี้ กฎหมายคุ้มครองเท่าที่รัฐไม่มีเหตุผลที่จะไปล่วงละเมิดสิทธิ เมื่อรัฐไม่ได้เข้าไปล่วงละเมิด สิทธิเกินกว่าที่ควรจะเป็นหรือเกินกว่าความสมเหตุสมผลกฎหมายก็ไม่ต้องคุ้มครอง ข้อนี้เป็น มุมมองจากรัฐธรรมนูญที่สำคัญเพราะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2550 แล้วจะมีความ รู้ดีกว่ารัฐธรรมนูญคุ้มครองเพิ่มขึ้นมากมาย แท้จริงรัฐธรรมนูญคุ้มครองไม่ให้รัฐเข้าล่วงละเมิดสิทธิ ของปัจเจกชนเกินกว่าเหตุผล ในกรณีนี้รัฐไม่ได้ล่วงละเมิดสิทธิเกินไป เมื่อมีการจับกุมต้องมีการค้น ร่างกาย พบอะไรที่ผิดเป็นหลักฐานได้ เสร็จแล้วจึงค้นในห้องผู้โดยสารซึ่งถือว่าเป็นบริเวณที่อาจ เอื้อถึงเข้าไปค้นได้ หรือเปิดประตูรถได้กลิ่นกัญชา ค้นห้องผู้โดยสารพบกัญชาพบโคเคนก็ยึดไว้ เป็นหลักฐานได้ เพราะเป็นการค้นในขณะที่ทำการจับกุม ดังนั้นจะเห็นว่าแม้จะใช้มุมมองจากรัฐธรรมนูญ ที่คุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนก็ไม่ได้ทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานลำบากมากขึ้น ปกติที่ทำอยู่ อย่างไรก็ยังทำต่อไปได้ เมื่อมีการจับโดยชอบแล้วกฎหมายให้เข้าไปล่วงละเมิดสิทธิของปัจเจกชน ได้ ขอบเขตอันสมควรของการจับทำให้สามารถค้นได้จึงไม่ได้เป็นการล่วงละเมิด⁷²

นอกจากนี้การค้นด้วยความยินยอม (Consent to Search) เป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิ ที่บุคคลพึงมีอยู่โดยธรรมชาติหรือโดยกฎหมาย บุคคลมีสิทธิอะไรอยู่จะไม่ใช้สิทธิก็ได้ถือว่าเป็น ลักษณะธรรมดาของสิ่งที่เรียกว่าสิทธิ จึงสามารถที่จะสละหรือจำกัดสิทธิของตนเองได้โดยการให้

⁷¹ อำนาจ อินทรวรร. เล่มเดิม. หน้า 94-95.

⁷² แหล่งเดิม. หน้า 36.

ความยินยอม เมื่อรัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐจะเข้าล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลโดยการค้น ถ้าบุคคลนั้นสละสิทธิหรือจำกัดสิทธิของตนเองก็ทำให้การกระทำของรัฐหรือเจ้าพนักงานนั้นไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิ การให้ความยินยอมจึงเป็นข้อยกเว้นทั้งหมายค้นและ probable cause ด้วย คือ ไม่จำเป็นต้องมีเหตุอันเป็นได้ว่าจะมีวัตถุสิ่งนั้นอยู่ในสถานที่ที่จะเข้าไปค้น เนื่องจากจะอ้างเหตุเป็นไปได้อีกต่อเมื่อเข้าไปล่วงละเมิดสิทธิ เมื่อเจ้าพนักงานเข้าไปในเคหสถานได้เพราะความยินยอม เข้าไปพบอะไรก็ยึดได้โดยใช้หลักว่าสิ่งที่เห็นได้โดยทันทีว่าเป็นของผิดกฎหมายหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด⁷³

การใช้อำนาจของรัฐในการค้นยานพาหนะทางบกย่อมต้องกระทบกระเทือนถึงสิทธิในทางเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะวางแผนในทรัพย์สินของตนมิให้ผู้ใดมารบกวนสิทธิในการใช้ชีวิตอย่างเสรีโดยปกติสุข มิให้ผู้ใดมาขัดขวางการเดินทาง การเคลื่อนไหว ฉะนั้นการใช้อำนาจของรัฐที่จะกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวจะต้องมีความจำกัดแห่งการใช้อำนาจ โดยจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

(1) เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น การตรวจค้นยานพาหนะทางบก เพื่อหาพยานหลักฐานในทางคดีอาญาหรือตรวจค้นเพื่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เป็นต้น

(2) ต้องมีกฎหมายระบุถึง การใช้อำนาจไว้ เช่น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการค้นต้องระบุไว้ถึงอำนาจการค้นยานพาหนะหากไม่มีระบุไว้ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรืออาจจะระบุไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ได้

(3) หลักสุจริต เช่น การตรวจค้นยานพาหนะทางบก ต้องมีเหตุตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และเจ้าพนักงานของรัฐต้องกระทำด้วยความสุจริต ใสสะอาด การแสดงความบริสุทธิ์ก่อนและหลังการตรวจค้น และการตรวจค้นต้องกระทำมิให้เกิดความเสียหายแก่ยานพาหนะที่ถูกตรวจค้นด้วย

2) การตรวจค้นยานพาหนะทางบก ต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการพยานหลักฐานทางคดีอาญาเท่านั้น

การค้นรถยนต์มีหลักดังต่อไปนี้

(1) ต้องค้นในเหตุการณ์ขณะนั้น เจ้าพนักงานเรียกรถยนต์ให้หยุดบนถนนสาธารณะก็ต้องค้นในขณะนั้น แม้ว่ารถนั้นจะจอดอยู่ในที่ที่ไม่ใช่ถนนสาธารณะแต่รถสามารถแล่นออกสู่ถนน

⁷³ พินากษ์ เกียรติกมลเสศ. เล่มเดิม. หน้า 164.

สาธารณะได้ เจ้าพนักงานก็เรียกค้นได้ เช่น จอดอยู่ในปั้มน้ำมันหรือจอดอยู่ในลานจอดรถ เจ้าพนักงานเรียกให้ค้นได้⁷⁴

(2) ต้องมีเหตุอันเป็นไปได้ว่ามีสิ่งผิดกฎหมาย หรือรถยนต์นั้นได้ถูกใช้ในการกระทำความผิด เช่น เจ้าพนักงานได้รับแจ้งว่ามีรถยนต์แบบนี้หายไปในที่จอดรถก็เรียกให้หยุดตรวจค้นได้ หรือมีการขนยาเสพติดจากทางเหนือลงมา จับได้อยู่เรื่อยๆ ก็มีเหตุอันน่าเชื่อว่ารถที่วิ่งมาอาจมีการขนยาเสพติดก็ขอตรวจค้น ไม่ได้เป็นการละเมิดอะไรอันเกินสมควรทั้งไม่ได้เข้าไปละเมิดสิทธิในสถานที่เขาอยู่อาศัย

(3) ขอบเขตของการค้นในกรณีนี้ค้นได้ทั้งคัน ต่างจากการค้นผู้ถูกจับ เพราะการค้นผู้ถูกจับค้นได้เฉพาะในห้องผู้โดยสารที่ผู้ถูกจับจะสามารถเอื้อมหยิบจับอะไรได้ เหตุที่เขาถูกจับแล้วจะค้นทั่วไปได้เพราะมีเป้าหมายอยู่ แต่การค้นรถยนต์ในกรณีนี้ เช่น ตั้งด่านตรวจค้นยาเสพติดก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องดูเฉพาะในตัวรถเพราะยาเสพติดอาจซุกซ่อนได้ทั่วทั้งคันรถ เป้าหมายคือค้นยาเสพติด อาจจะซ่อนอยู่ตรงส่วนไหนของรถก็ได้ก็ต้องค้นตรงนั้นด้วย เมื่อค้นแล้วก็สามารถยึดสิ่งของที่ผิดกฎหมายนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีหมาย

ตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ข้อโต้แย้งกันว่าค้นรถยนต์ไม่ได้เพราะรถยนต์เป็นที่โรฐานต้องมีหมายค้น เช่น การทำผิดกฎจราจรระชาขับเร็ว ก็เขียนใบสั่ง ไม่น่าจะเข้าไปค้นอะไรได้มากกว่านั้น แต่หลักเกณฑ์ของการค้นผู้ถูกจับดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ค้นเพราะต้องการหาพยานหลักฐาน เหตุผลของการค้นในขณะที่จับกุมคือค้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายแก่เจ้าพนักงานหรือแก่ผู้อื่น เพราะฉะนั้นการค้นเนื่องจากการทำผิดกฎจราจร เจ้าพนักงานอาจค้นอย่างอื่นได้ด้วย เช่น ค้นร่างกาย ค้นห้องผู้โดยสาร เป็นต้น จะเห็นในภาพยนตร์เวลาตำรวจเรียกให้รถยนต์หยุดบนไฮเวย์ ตำรวจขับรถอยู่ข้างหลังบอกให้ค้นหน้าหยุด ก็สั่งให้คนขับและผู้โดยสารลงมาจากรถยนต์เอามือพาดบนหลังคาไว้ก่อน ตำรวจถึงจะยอมลงจากรถไปที่คนขับและผู้โดยสารตบกระเป๋ามีอาวุธหรือไม่ ซึ่งเป็นการค้นร่างกาย เป็นขั้นตอนปกติ

การตรวจค้นยานพาหนะทางบกของเจ้าพนักงานตำรวจนั้น จะต้องกระทำอย่างมีเหตุผล และการตรวจค้นก็ต้องสามารถปฏิบัติได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความมั่นใจว่าเมื่อทำการตรวจค้นแล้ว จะไม่ถูกผู้บังคับบัญชาตำหนิ ถูกแจ้งความดำเนินคดี หรือถูกร้องเรียนว่ารับผลประโยชน์จากผู้ไ้รถใช้ถนนในการสัญจรไปตามถนนหลวงและก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยจะต้องสามารถอธิบายให้แก่ประชาชนทราบได้ว่ามีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องทำการตรวจค้นยานพาหนะทางบก

⁷⁴ Colorado v. Bannister, 449 U.S. 1, 1980.

โดยหลักการทั่วไปการค้นรายนต์ไม่ได้ใช้หลักเรื่องที่อยู่อาศัย ศาลสูงสุดของสหรัฐเคยวินิจฉัยไว้ในคดีกรณีการตรวจค้นรายนต์เพราะรายนต์เลื่อนหนีไปได้ง่าย พยานหลักฐานหนีไปก็ง่าย จึงต้องค้นไว้เพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานไว้ก่อน⁷⁵ ต่างกับที่อยู่อาศัยหนีไปไหนไม่ได้เมื่อหนีไปไหนไม่ได้ถ้าไม่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนก็ไปขอหมายมาค้น หลักเกณฑ์จึงต่างกัน

เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ที่ใช้ประโยชน์จากการตรวจค้นซึ่งตนมีอำนาจสืบสวนเพื่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เช่น การตั้งด่านตรวจค้นบนทางหลวงก็ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจค้นพยานหลักฐานอันจะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย โดยศึกษาจากมาตรการการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจและจุดสกัด ตามหลักเกณฑ์ของกรมตำรวจ มาตรการควบคุมการตรวจค้นยานพาหนะทางบกของเจ้าพนักงานตำรวจตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้นยานพาหนะทางบกไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจที่จะต้องตีความกันต่อไป แต่อย่างไรก็ดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ต่างๆ ไป เกี่ยวกับการให้หลักประกันแก่ประชาชนจากการถูกจับกุม ตรวจค้น โดยไม่ชอบธรรม ซึ่งได้บัญญัติไว้ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Exclusionary Rule) ของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะเป็นการสืบหา การตรวจตรา หรือการค้นหาอันเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมาย⁷⁶

ฉะนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวกรมตำรวจจึงได้กำหนดความหมายเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด เพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจยึดถือเป็นหลักปฏิบัติดังได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

⁷⁵ Carrol v. U.S.267.U.S. 132, 1925.

⁷⁶ จุดติ ชรรถมนโนวานิช. เล่มเดิม. หน้า 21.

บทที่ 3

กฎหมายการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานนับเป็นแนวทางที่สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นในการป้องปราม หรือการหาหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เป็นการค้นบุคคล แต่การค้นก็เป็นการรบกวนสิทธิของประชาชนทั่วไป หากทำเกินกว่าเหตุ แต่การค้นก็เป็นแนวทางที่ทุกประเทศยอมรับ แม้ว่าจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้าง

3.1 กฎหมายการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของต่างประเทศ

3.1.1 สหรัฐอเมริกา

การค้นเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ตามหลักสิทธิมนุษยชน ตามที่ได้กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) ประเทศต่างๆ หลายประเทศทั่วโลกยอมรับในกติกาดังกล่าว คงยังมีบ้างประเทศเท่านั้นที่ยังไม่ยอมรับในหลักสิทธิมนุษยชน แต่การตรวจค้นเป็นความจำเป็นเพื่อใช้ในการหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด หรือป้องกันการกระทำความผิด ประเทศที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงต้องมีการกำหนดเป็นกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับการตรวจค้น¹

3.1.1.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ (Stops and Frisks)

การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะของสหรัฐอเมริกานี้ ฌรงค์ ใจหาญ และคณะ² ได้อธิบายถึงพัฒนาหลักการค้นตัวบุคคลของสหรัฐอเมริกามาจากหลักคอมมอนลอว์ของอังกฤษ ซึ่งเดิมให้ค้นตัวได้เพราะเหตุที่สงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และถือเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะตรวจค้นและสามารถควบคุมได้หนึ่งวัน โดยในกลางปี ค.ศ. 1960 สหรัฐอเมริกาถือว่าการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะเป็นบุคคลในที่สาธารณะเป็นดุลพินิจของตำรวจที่สามารถตรวจค้นได้และไม่อยู่ในหลักประกันสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายและไม่ต้องขอหมายจาก

¹ ฌรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2553). การค้นตัวบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบกับนานาประเทศ. หน้า 63-64.

² แหล่งเดิม. หน้า 63-64.

ศาล³ อย่างไรก็ตาม ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่า การเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้นในที่สาธารณะนั้น ถือเป็นกรณีต่อหลักประกันในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ตาม The Fourth Amendment และการควบคุมตัวเพื่อตรวจค้นต้องมีเหตุอันควรและควบคุมได้เท่าที่จำเป็น โดยมีหลักการที่ศาลได้วางหลักไว้ดังนี้⁴

- 1) ผู้อำนวยการเรียกให้หยุด คือ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
- 2) เงื่อนไขในการค้น

ต้องเป็นการกระทำเพื่อป้องกันอาชญากรรม ในกรณีที่เห็นว่าบุคคลใดจะกระทำผิด

(1) เงื่อนไขที่จะให้อำนาจในการเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้นนี้ ศาลวางหลักไว้ว่าต้องมีเหตุอันควรสงสัย (reasonable suspicion) ว่าจะมีการกระทำความผิด ทั้งนี้ มาตรฐานของความสงสัยนั้น ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่าจะมีการกระทำความผิด (probable cause) อันเป็นมาตรฐานในการจับบุคคลหรือการค้นในที่รโหฐาน

(2) หลักการในการพิจารณาว่า เจ้าพนักงานมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดหรือไม่นั้น ใช้หลักการซึ่งนำหลักฐานที่มีมาตรฐานน้อยกว่าการวินิจฉัยว่าผู้นั้นกระทำความผิดและมีความชัดเจนน้อยกว่าการวินิจฉัยว่าเขามีเหตุอันควรจับหรือไม่ ทั้งนี้ การพิจารณาหลักฐานเพื่อจะเป็นเหตุที่จะเรียกให้หยุดนั้น เจ้าพนักงานจะต้องพิจารณาจากหลักฐานที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะและมีหลักฐานที่ได้มาจากการสังเกต หรือข้อมูลที่ได้มาจากสายลับ หรือข้อมูลอื่นๆ รวมถึงลักษณะที่ผู้กระทำผิดในความคิดนั้นๆ ได้เคยกระทำมาประกอบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ อาจมาเป็นข้อพิจารณาในการตัดสินใจโดยอาศัยประสบการณ์และความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมของเจ้าพนักงานประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม มาตรฐานในการตัดสินใจว่ามีเหตุอันควรสงสัยหรือไม่นั้น เกณฑ์การพิจารณาตามมาตรฐานให้เทียบกันทั่วไปหรือคณะลูกขุนที่สามารถใช้สามัญสำนึกในการวินิจฉัยว่าหลักฐานดังกล่าวควรมีความสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำผิดหรือไม่

หลักเกณฑ์ในเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถาน ซึ่งมีใช้เป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนี้จากคู่มือการค้นและยึดซึ่งเผยแพร่โดยกระทรวงยุติธรรมประเทศสหรัฐอเมริกา ดังมีรายละเอียดสรุปไว้ดังนี้⁵

³ John N. Ferdiico, Criminal Procedure for the Criminal Justice Professional, ninth edition, (Belmont: Thomson Wadsworth, 2005). p. 286. อ้างถึงในณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2553). การค้นตัวบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบกับนานาประเทศ. หน้า 63.

⁴ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 64.

⁵ จุติ ธรรมมโนวานิช. เล่มเดิม. หน้า 52-53.

การค้นตัวบุคคล

1) การค้นตัวบุคคลโดยมีหมาย

ถ้าหากเจ้าพนักงานได้รับข้อมูลล่วงหน้าเพียงพอว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายติดตัวมา เจ้าพนักงานควรขอหมายค้นได้ และไม่ควรเชื่อความเห็นของบุคคลมาเป็นอำนาจในการค้น

2) กรณีที่บุคคลอาจถูกควบคุมตัวเพื่อใช้หมายค้น

ถ้าหากบุคคลปฏิเสธไม่ยอมให้ค้นตามหน้าที่ หรือมีเหตุว่าไม่ควรค้นที่สาธารณะ เช่น การค้นที่ต้องถอดเสื้อผ้า เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเพื่อควบคุมตัว และพาเข้าไปยังสถานที่ที่อาจทำการค้นได้โดยเหมาะสม และการค้นดังกล่าวอาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นได้

3) การยึดตามหมายค้น

ขณะทำการตรวจค้นสิ่งของตามที่ระบุไว้ในหมาย หากขณะทำการค้นนั้นเจ้าพนักงานได้พบหลักฐานอื่นในความคิดอันเดียวกันหรือผิดหลักฐานในความคิดอื่นก็อาจทำการยึดได้

(1) หากเป็นอาวุธที่ใช้ในการกระทำผิดกฎหมายเจ้าพนักงานอาจยึดไว้ได้

(2) หากเป็นอาวุธที่ถูกกฎหมาย เจ้าพนักงานก็อาจเอาไปได้แต่ผู้ถูกค้นอาจขอทราบได้ว่าจะเอาคืนได้ที่ไหน

3.1.1.2 หลักการค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 (The Fourth Amendment) บัญญัติว่า “สิทธิของประชาชนที่จะได้รับความปลอดภัยในตัวบุคคล เอกสารต่างๆ จากการค้นและยึด โดยไม่มีเหตุผลจะไม่ถูกล่วงละเมิด และจะไม่มีการออกหมายเว้นแต่จะมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า...” (The right of the people to be secure in their persons, houses, papers and effects against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue, but upon probable cause....) ซึ่งประธานศาลสูงสุด Earl Warren ตีความการค้นและการยึด รวมถึงสิทธิและผลประโยชน์ที่ปัจเจกชนมีความคาดหวังอันสมเหตุสมผลที่จะได้รับความเป็นส่วนตัวการละเมิดสิทธิส่วนตัว⁶

จากการตีความของศาลสูงสุดการค้นและการยึด โดยไม่สมเหตุสมผลจะใช้ควบคุมไปกับการออกหมาย โดยถือว่าเป็นการค้นและการยึดไม่มีหมาย และไม่ผ่านการตรวจสอบของศาล เป็นเรื่องที่ไม่สมเหตุสมผลในตัว ยกเว้นเฉพาะกรณีที่ทำเป็นๆ เท่านั้น เช่น การตรวจค้นยานพาหนะ

⁶ ประธานศาลฎีกา. (2547). ข้อพิจารณาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22). หน้า 48.

โดยมีเหตุอันควรสงสัย เพื่อหาเครื่องไม้เครื่องมือและผลพวงจากการประกอบอาชญากรรม การค้นที่สืบเนื่องจากการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย การค้นในกรณีการติดตามอย่างกระชั้นชิด และการค้นด้วยความยินยอม (Consent search) เป็นต้น⁷

กฎหมายสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า Probable cause หมายถึงมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิด⁸ การค้นโดยมีเหตุอันสมควร (probable cause) ต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1) ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เจ้าพนักงานรู้และทำให้เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริตเพียงพอที่จะออกหมายได้ ถ้าเป็นกรณีหมายค้น จะต้องเชื่อว่าพบสิ่งของหรือบุคคลในสถานที่นั้น คำว่า เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริต หมายความว่า ตัวเจ้าพนักงานเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะมีสิ่งของอยู่ในสถานที่นั้น เป็นความหมายในทางอัตวิสัย (subjective)

2) ต้องมีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ พอจะเห็นได้ว่าป็นไปได้ที่ของสิ่งของนั้นจะอยู่ในสถานที่นั้น เป็นความหมายทางภาวะวิสัย (objective) เพราะฉะนั้น การพิสูจน์การค้นโดยมีเหตุอันสมควรจะต้องพิสูจน์ทั้งสองประการ คือพิสูจน์ทั้ง อัตวิสัยและภาวะวิสัย เคยพิสูจน์ว่าเจ้าพนักงานเชื่อและคนทั่วๆ ไปก็เห็นเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานว่ามีสิ่งของนั้นอยู่ในนั้น

การค้นโดยไม่มีหมายค้นศาลสหรัฐอเมริกาได้กำหนดแนวทางไว้ดังต่อไปนี้

1) กรณีฉุกเฉิน

กรณีฉุกเฉินเป็นข้อยกเว้นที่สามารถค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นเจ้าหน้าที่สามารถค้นได้โดยไม่มีหมาย หากเหตุใดๆ จะทำให้วิญญูชนเชื่อว่าการเข้าไปค้น เป็นเรื่องจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่กายของเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นๆ หรืออาจเกิดการทำลายพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม หรือเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องสงสัย หรืออาชญากร หรือกรณีอื่นใดอันอาจเป็นผลให้เกิดการขัดขวางการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย

ในการพิจารณาว่าเป็นกรณีฉุกเฉินหรือไม่ เจ้าหน้าที่ควรพิจารณาจาก

(1) ระดับของความฉุกเฉิน เช่น มีการไล่ล่ากันมา แล้วหลบไปซ่อนตัวอยู่ใน
 เลหสถาน

(2) ระยะเวลาที่จะได้หมาย เปรียบเทียบกับระยะเวลาในการยกย้าย หรือทำลาย
 พยานหลักฐาน

⁷ แหล่งเดิม. หน้า 47.

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 50.

⁹ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 25-43.

(3) ความเป็นไปได้ที่จะเกิดภัยอันตรายทันทีทันใด ณ จุดเกิดเหตุ¹⁰

2) กรณีพยานหลักฐานปรากฏประจักษ์ชัดเจน (plain view)

กรณีพยานหลักฐาน ในเหตุความผิดตามกฎหมายปรากฏชัดเจน การค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นก็อาจกระทำได้ พยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่พบเห็นโดยชัดเจน ว่าเป็นหลักฐานที่สามารถนำมาใช้ประกอบเป็นพยานหลักฐานประกอบการลงโทษ ตามหลักข้อยกเว้นจึงต้องให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในเข้าถึงพยานหลักฐานได้ทันที ที่ปรากฏขึ้น¹¹ เช่น หากเจ้าพนักงานกระทำการค้นฮาร์ดไดรฟ์อย่างถูกต้อง และได้พยานหลักฐานในคดีอาญาที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ค้นในขณะที่ทำการค้น เจ้าหน้าที่อาจจะยึดพยานนั้นได้ตามหลักเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานที่ประจักษ์แจ้ง¹²

3) ความยินยอม

การค้นบุคคลโดยความยินยอม เป็นข้อยกเว้นประการหนึ่งที่เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถทำการค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น หากบุคคลผู้นั้นได้ให้ความยินยอมในการค้น

4) กรณีค้นเพื่อจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อได้มีการจับกุมผู้ใดตามกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ที่จับกุมมีอำนาจตรวจค้นบุคคลนั้นๆ เจ้าพนักงานมีอำนาจค้นร่างกายเพื่อยึดอาวุธ หรือพยานหลักฐานที่อาจถูกซ่อนเร้น หรืออาจถูกทำลายได้ หรืออาจตรวจค้นพื้นที่รอบๆ ในบริเวณที่มีการจับกุมตามสมควร โดยไม่ต้องมีหมาย

5) การค้นทรัพย์สิน

ปกติแล้วเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะทำรายการทรัพย์สินที่ยึดไว้เป็น “การค้นทรัพย์สิน” (Inventory searches) และจะอยู่ในข้อยกเว้นค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น หากเข้าเงื่อนไข 2 ประการคือ

(1) การค้นต้องทำเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การสอบสวน เช่น เพื่อรักษาทรัพย์สินของบุคคลในขณะที่อยู่ในความควบคุม เพื่อไม่ให้มีการกล่าวอ้างเรื่องทรัพย์สินหาย การ

¹⁰ United States v. Reed, 935 F. 2d 641, 642 (4th Cir. 1991).

¹¹ Horton v. California, 496 U.S. 128 (1990).

¹² สำนักงานคดีอาญา กระทรวงยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา. (2002, กันยายน). การค้นและยึดคอมพิวเตอร์ และการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในการสอบสวนคดีอาญา. หน้า 23-24.

ลักขโมย หรือการทำลายทรัพย์สิน หรือเพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่ตำรวจจากอันตราย ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 4¹³

(2) การค้นจะต้องกระทำตามกระบวนการที่ได้มาตรฐาน¹⁴

6) การค้น ณ จุดผ่านแดน

เพื่อประสิทธิภาพในการจับตาคูสิ่งผิดกฎหมายตลอดจนทรัพย์สินอื่นๆ ที่อาจนำเข้ามาหรือส่งออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของสหรัฐ ศาลสูงสุดได้วางข้อกเว้นของการมีหมายค้นเป็นพิเศษในกรณีการค้นที่เกิดขึ้น ณ จุดผ่านแดนของสหรัฐอเมริกา โดยศาลได้วินิจฉัยว่าการค้นที่ทำเป็นปกติ ณ จุดผ่านแดน หรือการค้นอื่นในทำนองเดียวกันนี้ไม่ต้องมีหมาย เหตุอันควรออกหมายค้น หรือแม้แต่เหตุอันควรสงสัย ซึ่งการค้นอาจจะทำให้พบของผิดกฎหมาย หรือพยานหลักฐานในการกระทำความผิด¹⁵ อย่างไรก็ตาม การค้นซึ่งล่วงละเมิดต่อสิทธิของบุคคลเป็นอย่างมากจะต้องมีเหตุอันควรสงสัย หลักเกณฑ์เหล่านี้นำมาใช้กับการค้นบุคคล หรือทรัพย์สินทั้งที่เข้ามาและออกไปจากสหรัฐ¹⁶

3.1.1.3 การค้นพาหนะ

การพิจารณาว่าข้อเท็จจริงอย่างไรถือว่ามีเหตุผลอันควรสงสัยนั้น ศาสตราจารย์ La Fave ได้ให้ข้อพิจารณา 6 ประการ คือ¹⁷

- 1) ลักษณะเฉพาะของผู้กระทำผิดหรือยานพาหนะ
- 2) บริเวณพื้นที่ที่อาจจะพบผู้กระทำความผิด โดยอนุมานจากเวลาที่เกิดการกระทำความผิดและเวลาที่เจ้าพนักงานไปในบริเวณที่เกิดเหตุ
- 3) จำนวนของบุคคลที่เกี่ยวข้องในบริเวณที่เกิดเหตุ
- 4) ช่องทางที่ผู้กระทำความผิดจะหลบหนีหรือกระทำความผิด
- 5) การกระทำของบุคคลที่จะเรียกให้หยุดที่มีข้อผิดสังเกต
- 6) ลักษณะของผู้ที่ต้องอาศัยหรือยานพาหนะที่จะเรียกให้หยุด โดยพิจารณาถึงรูปแบบของการกระทำความผิดที่เคยเกิดขึ้น

¹³ Illinois v. Lafayette, 462 U.S. 640, 644 (1983), South Dakota v. Opperman, 428 U.S. 364, 369-370 (1976).

¹⁴ Colorado v. Bertine, 479 U.S. 367,374 n. 6 (1987), Florida v. Wells, 495 U.S. 1, 4-5 (1990).

¹⁵ United States v. Montoya De Hernandez, 473 U.S. 531, 538 (1985).

¹⁶ United States v. Oriakhi, 57 F. 3d 1290, 1297 (4th Cir. 1995).

¹⁷ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 64-65.

หลักการทั้งหกประการนี้ ศาลของสหรัฐอเมริกาในคดี State v. Guzy, 407 N.W. 2d 548 (Wis. 1987) นำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่าเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้นหรือไม่ โดยเพิ่มข้อพิจารณาออกเหนือจากที่กล่าวมาหกประการนั้น อีกสามข้อคือ ประการแรก มีแนวทางอื่นที่เจ้าพนักงานจะสามารถได้ข้อมูลในการเรียกให้หยุดหรือไม่ ประการที่สอง โอกาสที่จะสืบสวนในเรื่องนี้ต่อไปหากไม่มีการเรียกให้หยุด และประการสุดท้าย ลักษณะของผู้กระทำความผิดที่เจ้าพนักงานจะทำการตรวจค้น รวมถึงความร้ายแรงของความผิดที่ได้รับการรายงานมา¹⁸

การค้นพาหนะมีขั้นตอนการค้นดังนี้¹⁹

1) ระยะเวลาในการตรวจค้น แม้ว่าการเรียกให้หยุดของเจ้าพนักงานจะชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่การควบคุมตัวไว้เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงต่างๆ นั้น จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อตรวจสอบถึงเหตุอันสงสัย และเคยมีคดีที่วินิจฉัยว่า หากเป็นการเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้นเกี่ยวกับยาเสพติด การที่เจ้าพนักงานใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที ถือได้ว่าเป็นเวลาที่จำเป็นเพื่อการตรวจค้น

2) การตรวจค้นต้องกระทำด้วยความสุภาพ และไม่ทำให้ผู้ถูกเรียกให้หยุดเกิดความโกรธที่ต้องประสพกับการใช้กำลังบังคับให้ถูกตรวจค้น หากมีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการตรวจค้นนานกว่าที่มีเหตุอันควร เจ้าพนักงานต้องมีเหตุอันควรที่จะต้องยืดเวลาในการตรวจค้นว่ามีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะที่จะได้สิ่งของที่ต้องการตรวจค้น

3) การตรวจค้นยานพาหนะ สามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้คนขับรถและคนที่อยู่ในยานพาหนะอยู่ในยานพาหนะนั้นในระหว่างที่ตรวจค้นได้ ในทางตรงกันข้าม เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้คนขับรถออกมาจากรถเพื่อตรวจค้น โดยมีเหตุดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้มึอาวุธและมีลักษณะที่จะก่ออันตรายและ

(2) ได้รับความยินยอมในการตรวจค้นรถยนต์ ไม่ว่าพนักงานจะประสังค์จะ

จับหรือออกไปสั่งจากรถหรือไม่ก็ตาม

หลักในคดีนี้นำไปใช้กับการตรวจค้นผู้โดยสารในรถที่ถูกตรวจค้นด้วยหากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้โดยสารนั้นมีอาวุธหรือจะก่อให้เกิดอันตราย

¹⁸ John N. Ferdico. (2005). Criminal Procedure for the Criminal Justice Professional, ninth edition, (Belmont:Thomson Wadsworth). pp. 303-304

¹⁹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 65-68.

ต่อมาได้มีแนววินิจฉัยของศาลสูงสหรัฐอเมริกาว่า หากมีการตรวจค้นแล้ว พบว่า ผู้ที่ถูกเรียกให้หยุดและตรวจค้น ไม่มีบัตรประจำตัวมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนดผู้นั้นอาจถูกจับ ในฐานที่ไม่มีบัตรประจำตัวได้

4) การใช้กำลังเพื่อค้น มีเหตุที่จะใช้กำลังเพื่อตรวจค้นต่างจากการใช้กำลังเพื่อจับ เพราะการตรวจค้นต้องการที่จะให้เจ้าพนักงานได้ตรวจสอบบุคคลหรือยานพาหนะว่ามีพฤติการณ์ที่จะก่อให้เกิดการทำความผิดหรือมีสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือไม่ ดังนั้น การใช้กำลังจึงเพียง เพื่อให้การตรวจค้นสามารถกระทำได้ แต่ไม่อาจใช้กำลังถึงขั้นทำให้ตายได้เหมือนในกรณีผู้ถูกจับ ขัดขืนการจับและใช้กำลังต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานผู้จับ

ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณา ศาลได้วางแนววินิจฉัยไว้ดังนี้

- (1) จำนวนของเจ้าพนักงานและรถยนต์ที่เกี่ยวข้อง
- (2) ลักษณะของความผิดและเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องสงสัยมีอาวุธอยู่ในความครอบครอง
- (3) ความมั่นใจของเจ้าพนักงานในหลักฐานในการตรวจค้น
- (4) ความจำเป็นที่จะต้องตรวจค้นในทันทีทันใด
- (5) พฤติกรรมของผู้ถูกตรวจค้นที่เจ้าพนักงานได้สังเกตเห็น
- (6) โอกาสของเจ้าพนักงานที่จะเรียกให้หยุดโดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังบังคับ

5) หลังจากเรียกให้บุคคลหยุดเพื่อตรวจค้นแล้ว โดยปกติเจ้าพนักงานจะถามชื่อหรือที่อยู่ และถามว่าจะไปที่ใด หากไม่มีข้อพิรุธอย่างใดก็จะอนุญาตให้ผู้นั้นเดินไปตามที่ประสงค์ แต่ในกรณีที่มีข้อพิรุธหรือสงสัยว่าจะมีอาวุธหรือจะก่อเหตุร้าย เจ้าพนักงานจะดำเนินการตรวจค้นตัว ซึ่งศาลสูงอเมริกาได้วางแนวทางในการใช้ดุลพินิจว่ามีเหตุอันควรตรวจค้นต่อไป โดยอาศัยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- (1) ความผิดอาญาที่เป็นที่สงสัยนั้นจะมีการใช้อาวุธ
- (2) ผู้ถูกเรียกให้หยุดมีอาการตื่นตระหนกเมื่อเจ้าพนักงานเรียกให้หยุด
- (3) มีร่องรอยที่เสื้อผ้าของผู้นั้น
- (4) ผู้นั้นซุกมือไว้ในเสื้อของผู้นั้น
- (5) ผู้นั้น ไม่ได้แสดงชื่อ หรือไม่อาจแจ้งข้อสงสัยให้ผู้เรียกอย่างเพียงพอ
- (6) บริเวณที่ผู้นั้นดำเนินการอยู่เป็นพื้นที่ที่มีการใช้อาวุธ
- (7) ผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่จะขัดขืนหรือต่อสู้เจ้าพนักงานในการตรวจค้น
- (8) เจ้าพนักงานเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยมีอาวุธเพราะเคยมีประวัติการครอบครอง

อาวุธมาก่อน

6) กระบวนการในการค้นตัวหลังจากเรียกให้หยุดนี้ กฎหมายไม่ต้องให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจค้นแจ้งสิทธิแก่ผู้ที่ตรวจค้น ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้ถูกจับ แต่การตรวจค้นนี้มีแนวปฏิบัติว่าจะต้องใช้ผู้ค้นที่มีเพศเดียวกับผู้ถูกตรวจ และการตรวจค้นกระเป๋าถือหรือกระเป๋าสะพาย กระทำได้โดยไม่ต้องเปิดกระเป๋าแต่ให้จับดูภายนอกว่ามีอาวุธหรือไม่หากเป็นที่สงสัยจึงขอเปิดกระเป๋าส่วนการยึดสิ่งของที่ได้อาจการค้นตัว เป็นไปตามหลักการค้นตัวบุคคลหลังจับ

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติของการตรวจค้น เจ้าพนักงานจะต้องไม่เลือกปฏิบัติในการตรวจค้นบุคคล เพราะเหตุความแตกต่างทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์หรือสีผิวด้วย

7) การค้นตัวบุคคลผู้ถูกจับ

การค้นตัวบุคคลหลังจับ มีวัตถุประสงค์ในการค้นหาอาวุธที่ซ่อนอยู่ในตัวของผู้ถูกจับและการตรวจค้นหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ถูกจับเพื่อป้องกันการถูกจับจะทำลายหลักฐาน หรือซ่อนพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือได้มาจากกระทำความผิด และถือเป็นอำนาจที่เจ้าพนักงานผู้จับสามารถกระทำได้หลังจับเนื่องจากการจับต้องมีเหตุอันควรจับตามหลัก probable cause ดังนั้นหากเป็นการจับโดยชอบ แล้วเจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจในการตรวจค้น และเมื่อผู้ถูกจับไปที่สถานีตำรวจ ก็จะมีอำนาจในการที่จะค้นตัวเพื่อหาสิ่งของหรือการตรวจค้นตัวของผู้ถูกจับได้

3.1.2 สหราชอาณาจักร

3.1.2.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถาน เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) เรื่องการตรวจค้นนับได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล²⁰ สิทธิมนุษยชนรัฐบาลอังกฤษเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าพลเมืองทุกคนควรรู้จักใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่ สิทธิและอิสรภาพอันเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนได้รับในชีวิตประจำวัน การเคารพสิทธิมนุษยชนของประชาชนทำให้เกิดพื้นฐานชีวิตในอังกฤษ รัฐบาลอังกฤษ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรการกุศลยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความสำคัญของสิทธิมนุษยชนทั่วโลก สิทธิทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนปี 1998 วางสิทธิของพลเมืองอังกฤษในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งครอบคลุมถึงการป้องกันอาชญากรรม อิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาและการเมือง การป้องกันการใช้

²⁰ International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Retrieved 18 December 2009, from

ระบบกฎหมายในทางที่ผิด เช่น การจับกุมหรือจำขังโดยไม่มี การพิจารณาคดี สิทธิความเสมอภาคในการ รับประกันว่าจะไม่มีการแบ่งแยกใดๆ สิทธิทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาและการป้องกันความยากจน หรือความอดอยาก²¹

3.1.2.2 หลักการตรวจค้นบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในสหราชอาณาจักร คำว่าตำรวจมีมาจากภาษาฝรั่งเศส ในรัฐสภาแห่งบริเตนมา จาก House of Lords ซึ่งมีอำนาจออกกฎหมาย พระราชบัญญัติถูกเสนอโดย House of Commons ก่อนศตวรรษที่ 19 มีการใช้อย่าง เป็นทางการเฉพาะ คำว่าตำรวจมีการบันทึกในสหราชอาณาจักร ได้ รับการแต่งตั้งเป็นกรมตำรวจ

ตำรวจสามารถหยุดทุกคนในสถานที่สาธารณะ และให้แสดงบัตรประจำตัว ประชาชน

การค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 เรียกว่า “PACE” การค้นในที่สาธารณะ โดยกฎหมายอังกฤษใช้คำว่า “Reasonable grounds for believing that” หมายถึง มีเหตุผลตามสมควรที่ทำให้เชื่อได้ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิด²² มีเหตุ อันควรสงสัยตามสมควร ตามมาตรา 1 ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเรียกให้บุคคล หรือยานพาหนะหยุดเพื่อ ตรวจค้น เพื่อหาทรัพย์สินที่ถูกลักทรัพย์ หรือของต้องห้ามตามกฎหมายอื่น ซึ่งหมายรวมถึงอาวุธหรือ สิ่งที่สามารถใช้อย่างอาวุธ ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือใช้ในการทำร้ายบุคคล มาตรการ ในการควบคุมการใช้อำนาจการค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจค้นในที่สาธารณะมี 3 ประการ ดังนี้²³

(1) ก่อนที่จะค้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งแก่ผู้ตรวจค้นว่าผู้ค้นเป็นใครและ วัตถุประสงค์ในการตรวจค้น นอกจากนี้ต้องแจ้งให้ทราบถึงเหตุที่จะทำการตรวจค้นได้ตามกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้แต่งเครื่องแบบจะต้องแสดงบัตรประจำตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(2) หลังการตรวจค้นแล้วจะต้องทำบันทึกภายในเวลาเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้โดย จะต้องระบุ วัน เวลา สถานที่เหตุแห่งการค้นชื่อของผู้ค้นและผู้ถูกค้น

(3) บันทึกนี้จะต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชา และผู้ถูกตรวจค้นสามารถขอสำเนา บันทึกดังกล่าวได้²⁴

²¹ Wikipedla. (1998). Police, Retrieved 18 December 2009, from

www.en.wikipedia.org/wiki/The_Police.

²² ประชานศาลฎีกา. เล่มเดิม. หน้า 47.

²³ พิพากษ์ เกียรติกรมเลศ. เล่มเดิม. หน้า 177-178.

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการค้นและการยึด จะเห็นว่าเหมือนกับของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายอังกฤษ เนื่องมาจากได้กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) ประเทศต่างๆ หลายประเทศทั่วโลกยอมรับในกติกาดังกล่าว วิธีการค้นก่อนที่จะค้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งแก่ผู้ตรวจค้นว่าผู้ค้นเป็นใครและวัตถุประสงค์ในการตรวจค้น นอกจากนี้ต้องแจ้งให้ทราบถึงเหตุที่จะทำการตรวจค้นได้ตามกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้แจ้งระเบียบจะต้องแสดงบัตรประจำตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ และหลังการตรวจค้นแล้วจะต้องทำบันทึกภายในเวลาเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยจะต้องระบุ วัน เวลา สถานที่เหตุแห่งการค้น ชื่อของผู้ค้นและผู้ถูกค้น ทั้งนี้ก็การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัว

3.1.2.3 การค้นรถยนต์ในที่สาธารณะ²⁵

การตั้งด่านแล้วปิดกั้นถนนได้ตลอดเวลา กฎหมายอังกฤษจะกำหนดอยู่ 2 ประการคือ เหตุในการตรวจค้นในการปิดถนนตรวจค้น และระยะเวลาในการปิดถนนตรวจค้น เหตุข้อสำคัญที่มักจะอ้างเป็นเหตุคือ เมื่อมีการก่อวินาศกรรมหรือเหตุที่มีผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงกำลังอยู่ในระหว่างหลบหนี ระยะเวลาในการตรวจค้น โดยหลักการแล้วไม่กี่ชั่วโมง ในระยะเวลาที่ปิดกั้นถนนตรวจค้น การตรวจค้นในลักษณะเช่นนี้มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนค่อนข้างมาก ผู้ที่จะสั่งให้มีการตรวจค้นในลักษณะ Road check ต้องเป็นตำรวจในระดับสูง เพราะฉะนั้นจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอยู่ 2 จุด ถ้าเป็นการตรวจค้นตามธรรมดาเจ้าพนักงานตำรวจระดับผู้น้อยสามารถกระทำได้ทันทีแต่ถ้าเป็นการตรวจค้นแบบปิดถนนจะต้องเป็นนายตำรวจระดับสูง²⁶

ในเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะของประเทศอังกฤษ ซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ให้เห็นถึงอำนาจค่อนข้างจะชัดเจน โดยศึกษาจากอำนาจในการดำเนินการตรวจค้นยานพาหนะซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 และในพระราชบัญญัติว่าด้วยความยุติธรรมในคดีอาญาและการรักษาความสงบเรียบร้อย ค.ศ. 1994 ในเรื่อง “การป้องกันการกระทำอันรุนแรง” ซึ่งกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจตำรวจในการให้หยุดและตรวจค้นบุคคลยานพาหนะ

²⁵ Adviceguide. (2002). Legal system - In England Police powers, Retrieved 18 December 2009, from www.adviceguide.org.uk/index/your.../legal_system.htm.

²⁶ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2539, กรกฎาคม). การสัมมนาเรื่องกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศอังกฤษ. เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ, ปีที่ 32 ฉบับที่ 358. หน้า 42-56.

อำนาจ อิทรศวร ได้กล่าวถึงมาตรการการตรวจค้นพาหนะทางบกตามพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 ดังนี้²⁷

มาตรา 1 อำนาจของตำรวจในการให้หยุดและตรวจค้นบุคคล ยานพาหนะ ฯลฯ โดย (1) ตำรวจอาจใช้อำนาจ เข้าทำการตรวจค้นในที่สาธารณะสถาน หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสาธารณสถาน ไม่ว่าในเวลาใดๆ โดยการจ่ายเงินหรือโดยวิธีการอื่นๆ ทั้งนี้เป็นไปตามอำนาจที่ตำรวจจะพึงกระทำได้ และอาจตรวจค้นบุคคลใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ทุกสิ่งที่อยู่ในหรือบนยานพาหนะ เช่น สิ่งของที่ถูกลบหรือของต้องห้ามตามกฎหมาย หรือสิ่งของใดๆ

มาตรา 2 บทบัญญัติว่าด้วยการตรวจค้นตามมาตรา 1 ให้ตำรวจหน่วยงานหนึ่ง ยกเว้นบุคคลใด หรือยกเว้นยานพาหนะ โดยการใช้อำนาจที่ให้ไว้ในมาตรา 1 หรือการใช้อำนาจอื่นๆ ได้แก่ เพื่อตรวจค้นตัวบุคคลใด โดยยังไม่ได้ทำการจับกุมในเบื้องต้น หรือเพื่อตรวจค้นโดยยังไม่ได้ทำการจับกุมไม่จำเป็นต้องทำการตรวจค้น

ข้อกำหนดตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (2) (ข้อ 2) ข้างต้นต้องแจ้งชื่อของตำรวจผู้นั้น และชื่อของสถานีตำรวจซึ่งตนสังกัดอยู่ วัตถุประสงค์ในการตรวจค้น และเหตุผลในการตรวจค้น

มาตรา 3 หน้าที่ในการทำบันทึกการตรวจค้น ตำรวจต้องทำบันทึกการตรวจค้น เป็นลายลักษณ์อักษร เว้นแต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถจะทำได้ การบันทึกการตรวจค้นยานพาหนะ ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการตรวจค้น เหตุผลในการตรวจค้น วันและเวลาในการตรวจค้น สถานที่ซึ่งทำการตรวจค้น วัตถุประสงค์ของที่ตรวจค้นพบ และมีบุคคลใดได้รับบาดเจ็บหรือทรัพย์สินใดเสียหาย อันเนื่องจากการตรวจค้นหรือไม่

พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการหยุดและตรวจค้นซึ่งให้สิทธิตำรวจโดยไม่ต้องอยู่ในเงื่อนไขว่าต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะนั้นจะบรรทุกอาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิดบุคคลที่ไม่หยุดยานพาหนะเมื่อมีคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจให้หยุด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ บทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ฉบับดังกล่าว

อำนาจ อิทรศวร ได้ศึกษาเฉพาะอำนาจของตำรวจในการให้หยุดและตรวจค้น การกระทำอันรุนแรงเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความยุติธรรมในคดีอาญาและการรักษา ความสงบเรียบร้อย ค.ศ. 1994 (Criminal Justice and Public Order Act 1994) ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 60 มีรายละเอียดดังนี้ คือ²⁸

²⁷ อำนาจ อิทรศวร. เล่มเดิม. หน้า 114-118.

²⁸ แหล่งเดิม. หน้า 122.

(1) หากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่ระดับผู้กำกับการมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า

(ก) จะมีการใช้กำลังรุนแรงในพื้นที่ที่ตนดูแลรับผิดชอบและ

(ข) มีความเร่งด่วนที่จะต้องป้องกันเหตุร้ายดังกล่าว

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีสิทธิในการใช้อำนาจหยุดและตรวจค้นบุคคลและยานพาหนะในสถานที่ใดๆ ภายในพื้นที่รับผิดชอบเป็นเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง

(2) เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้กำกับการหรือสารวัตรมีอำนาจตามอนุมาตรา (1) ข้างต้นหากมีเหตุเชื่อได้ว่าจะมีเหตุการณ์รุนแรงและในขณะนั้นตำรวจผู้รับผิดชอบไม่อยู่

(3) หากปรากฏแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ให้อำนาจหรืออนุญาตหรือตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นการด่วนที่จะต้องป้องกันการกระทำผิดที่ใช้กำลังรุนแรง

จะเห็นได้ว่าในเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะของประเทศอังกฤษมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ พระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการหยุดและตรวจค้นซึ่งให้สิทธิตำรวจโดยไม่ต้องอยู่ในเงื่อนไขว่าต้องมิเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะนั้นจะบรรทุกอาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิดบุคคลที่ไม่หยุดยานพาหนะเมื่อมีคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจให้หยุด ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยความยุติธรรมในคดีอาญาและการรักษาความสงบเรียบร้อย ค.ศ. 1994 ให้อำนาจกับตำรวจที่มียศตั้งแต่ระดับผู้กำกับการ

3.1.3 สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี

3.1.3.1 การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การตรวจค้นจะต่างจากกรณีของมาตรการบังคับอื่นๆ ตรงที่การตรวจค้นไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะความสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรง ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมนีได้วางกรอบไว้ว่าการปฏิบัติการตรวจค้นจะต้องได้สัดส่วนกับระดับของความสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิด ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าไม่สามารถตรวจค้นได้ และการตรวจค้นในเวลากลางคืนมีข้อจำกัด ยกเว้นที่สาธารณะ²⁹

ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักไว้ว่า เท่าที่เป็นไปได้และไม่เป็นการขัดขวางต่อการสืบหาตัวผู้กระทำความผิด หมายค้นทุกฉบับที่ออกโดยศาลจะต้องระบุถึงลักษณะของความน่าสงสัยว่ามีการกระทำความผิด (die Art des Taiverdachs) และพยายามหลักฐานที่ต้องการค้นหา (die gesuchten Beweismittel) ในทางปฏิบัติแล้ว สิ่งดังกล่าวก็ไม่ค่อยจะได้รับการถือปฏิบัติในกรณีดังกล่าว

²⁹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 198.

รวมทั้งในกรณีของการตรวจค้นตามมาตรา 103 (1) มาตรา 106 (2) พนักงานอัยการและเจ้าพนักงานตำรวจก็มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งให้ทราบถึงเหตุผลของการตรวจค้นในกรณีที่กำลังให้ทำการตรวจค้นไม่ได้ระบุถึงรายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเนื้อหาของการกระทำความผิด (den inhalt des Tatvorwurfs) เพียงแต่ระบุฐานความผิด ในกรณีดังกล่าวถือว่าขัดต่อหลักนิติรัฐ ไม่จำเป็นที่จะต้องออกหมายค้นเป็นการเฉพาะในกรณีที่การค้นเป็นการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาคดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้ว รวมทั้งกรณีที่ได้มีการค้นหาค้นหาตัวจำเลยโดยได้มีการออกหมายจับจำเลยแล้ว³⁰

3.1.3.2 หลักการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

อาจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท กล่าวถึงการค้นตัวบุคคล กฎหมายเยอรมนีได้กำหนดหลักการค้นตัวบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 102 คือการค้นตัวบุคคล การค้นทรัพย์สิน การค้นสถานที่ ส่วนการค้นตัวของบุคคลซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด อาจกระทำได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยและการค้นนั้นจะเป็นประโยชน์ในการพบพยานหลักฐาน มาตรา 102 เป็นหลักการกว้างๆ เกี่ยวกับการค้นตัวบุคคล³¹

การค้นบัญชีไว้ ในหมวด 8 เล่ม 1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในหมวดดังกล่าวบัญญัติเรื่องการยึดทรัพย์สิน (Beschiagnahme) และมาตรการบังคับอื่นๆ บางประการไว้ด้วย

การค้นตามบัญชีไว้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลายกรณีด้วยกัน เช่น การค้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะเป็นการยืนยันตัวบุคคลตามที่บัญชีไว้ในมาตรา 163b (1) ประโยคที่ 3, (2) ประโยคที่ 2 แต่ในบทความนี้จะจำกัดเฉพาะกรณีของการค้นเพื่อเป็นการค้นหาพยานหลักฐานและร่องรอยการกระทำความผิด ตามกฎหมายเยอรมนีได้วางหลักการเรื่องการค้นบุคคลไว้ดังนี้³²

1) ทั้งผู้ต้องสงสัย เช่น ในกรณีที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดฐานลักทรัพย์ก็สามารถที่จะถูกตรวจค้นหาทรัพย์สินที่ลักมาหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการลักทรัพย์ และผู้ที่ไม่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดสามารถที่จะถูกตรวจค้นได้ สำหรับผู้ที่ไม่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่เพราะมาตรา 103 (ซึ่งต่างจากมาตรา 102) เป็นเรื่องเฉพาะเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่จะถูกตรวจค้นแต่เพราะว่ามาตรา 810 อนุญาตให้ทำการตรวจร่างกายของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือผู้ที่ไม่ต้องสงสัยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้การตรวจค้นร่างกายซึ่งเป็นมาตรการซึ่งเป็นมาตรการบังคับที่มีความรุนแรงน้อยกว่าจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

³⁰ แหล่งเดิม. หน้า 200.

³¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 148.

³² แหล่งเดิม. หน้า 204-205.

2) การตรวจค้นร่างกายรวมถึงการตรวจค้นทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้ที่ถูกตรวจค้นด้วย (มาตรา 102) ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แต่รวมถึงการมีสิทธิครอบครองด้วย ในกรณีที่ทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของทั้งผู้ต้องสงสัยและผู้ไม่ต้องสงสัยแล้วให้หลักเกณฑ์ในการตรวจค้นตามมาตรา 102 แต่ถ้าในทางข้อเท็จจริงแล้ว ผู้ไม่ต้องสงสัยมีอำนาจที่จะจำหน่ายโอนทรัพย์สินเพียงผู้เดียวแล้ว หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจค้นเป็นไปตามมาตรา 103 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดกว่ามาตรา 102

3) การตรวจค้นบุคคลเป็นกรณีพิเศษกับการตรวจร่างกาย การตรวจค้นบุคคลเป็นเรื่องของการตรวจค้นตามเสื้อผ้าและตามร่างกายภายนอก รวมทั้งส่วนของร่างกายที่สามารถเปิดออกได้โดยไม่ต้องใช้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ อย่างเช่น ปาก และก้น ด้วยเหตุนี้การตรวจค้นร่างกายไม่อาจกระทำได้ด้วยการล่วงล้ำสิทธิในทางร่างกาย เช่น ถ้าจะต้องมีการตรวจดูว่าผู้ต้องสงสัยได้กลืนสิ่งของไปหรือไม่ ด้วยการล้างท้องของผู้ต้องสงสัยแล้วเป็นกรณีของมาตรา 810

การตรวจค้น หมายถึงการค้นหา วัตถุที่ซุกซ่อนอยู่ที่อาจใช้พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด และผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิด สิ่งที่ถูกตรวจค้น อาจจะเป็นบุคคลผู้ต้องสงสัยบุคคลที่ไม่ต้องสงสัยและทรัพย์สินที่เป็นของบุคคลดังกล่าว³³

ถ้าการตรวจค้นเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ที่ถูกตรวจค้นมีสิทธิที่จะต่อต้าน (Widerstand) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานขัดขวางต่อเจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113³⁴

4) การตรวจร่างกายผู้หญิง

หากการตรวจร่างกายผู้หญิงจะเป็นการละเมิดความรู้สึกและทำให้เกิดความอับอาย การตรวจดังกล่าวต้องกระทำโดยเพศเดียวกันหรือผู้หญิงหรือโดยนักเทคนิคการแพทย์ เมื่อผู้หญิงที่ถูกตรวจร้องขอกฎหมายอนุญาตให้ผู้หญิงอื่นหรือญาติเข้าอยู่ด้วยขณะตรวจได้ และการตรวจดังกล่าวผู้หญิงต้องยินยอมให้มีการตรวจด้วย (section 81d)³⁵

³³ แหล่งเดิม. หน้า 195.

³⁴ แหล่งเดิม. หน้า 206.

³⁵ THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE StPO Retrieved 14 October 2011, from http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html. Section 81d [Physical Examination]

(1) If the physical examination may violate the sense of shame of the person to be examined, it shall be carried out by a person of the same sex or by a female or male physician. Where there is a legitimate interest, a request that a physician of a particular gender be appointed to perform the examination shall be granted. Upon the request of the person concerned, a trusted person is to be admitted. The person concerned is to be instructed as to the provisions of the second and third sentences.

(2) This provision shall also be applicable where the person concerned consents to the examination.

3.1.3.3 การค้นพยานะ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี คำว่า “พยานะ” หมายถึง รายนต์ส่วนบุคคลเป็นทรัพย์และไม่ใช่ที่พักอาศัยแต่มีไว้เพื่อการเดินทาง³⁶ ก็แสดงถึงเป็นที่รื้อฐาน การค้นพยานะนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมาย THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE STPO ได้บังคับใช้ในวันที่ 7 เมษายน 1987 เกี่ยวกับการควบคุมการจราจรทางถนน (Road Traffic Controls) ดังต่อไปนี้³⁷

มาตรา 111 เกี่ยวกับการควบคุมการจราจรทางถนน (Road Traffic Controls)

มีข้อย่ออยู่ 3 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อสงสัยที่เป็นความผิดตาม มาตรา 129a ของประมวลกฎหมายอาญา ความผิดที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติหรือความผิดตาม มาตรา 250 ข้อย่อ (1) ของประมวลกฎหมายอาญาที่ให้มีการตั้งจุดตรวจที่ตั้งขึ้นตามถนน สี่แยก และสถานที่ที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ หากปรากฏตามข้อเท็จจริงมาตรการนี้อาจนำไปสู่การ จับกุมผู้กระทำความผิดหรือการรักษาความปลอดภัยของพยานหลักฐานซึ่งอาจจะทำหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น ในความผิดนั้น ที่จุดตรวจเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีข้อตกลงเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของตนเองหรือ วัตถุที่พบในการค้นหาและในการตั้งจุดตรวจควรต้องกระทำโดยผู้พิพากษา สำนักงานอัยการสาธารณะ และเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลืออื่น (มาตรา 152 ตามรัฐธรรมนูญ) จะต้องเป็นผู้มีอำนาจที่จะทำให้ คำสั่งดังกล่าวในสถานการณ์ฉุกเฉิน

มาตรา 111a บทบัญญัติการถอนชั่วคราวของการอนุญาตในการขับขี่ (Provisional Withdrawal of Permission to Drive) มีข้อย่ออยู่ 6 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับถ้ามีเหตุผลที่น่า เชื่อได้ว่าให้ถูกถอนใบอนุญาต (มาตรา 69 ตามประมวลกฎหมายอาญา) จะมีคำสั่งถอนใบอนุญาต ชั่วคราวของบุคคลที่ถูกกล่าวหา บางประเภทของยานยนต์อาจจะยกเว้นการถอนใบอนุญาตในการ ขับขี่ชั่วคราวถ้าหากสถานการณ์นั้นมีวัตถุประสงค์ของการจะไม่เป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น

มาตรา 111b การคุ้มครองความปลอดภัยของวัตถุที่ได้มาจากการครอบครอง (Securing of Objects) มีข้อย่ออยู่ 5 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับวัตถุที่ครอบครองอาจจะมี ความคุ้มครองจากการยึด จับตามมาตรา 111c ถ้ามีเหตุผลตามมีเงื่อนไขสำหรับการจ่ายค่าปรับหรือการยึด ใบขับขี่มาตรา 94 ข้อ (3) จะยังคงไม่ได้รับผลกระทบ

³⁶ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 195.

³⁷ Bundesministerium der Justiz. (2011). THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE stpo, Retrieved 14 October 2011, from http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html.

มาตรา 111c การคุ้มครองการจับหรือการยึด (Securing Seizure) มีข้อย่อยอยู่ 6 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการยึดของสินทรัพย์ที่เคลื่อนย้ายได้จะต้องได้รับผลกระทบในกรณีที่อ้างถึงตามมาตรา 111 B โดยการยึดทรัพย์สินหรือโดยระบุงการยึดโดยประทับตราหรือในทางอื่นๆ

มาตรา 111 d การอายัดสำหรับการเทียบมูลค่า; ค่าปรับหรือค่าใช้จ่าย (Attachment for Equivalent Value; Fine or Costs) มีข้อย่อยอยู่ 3 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการอายัดที่อาจจะมีคำสั่งโดยอาศัยอำนาจของการริบหรือยึดที่มีมูลค่าเทียบเท่าโดยอาศัยอำนาจตามค่าปรับหรือค่าใช้จ่ายที่คาดการณ์ไว้ของการดำเนินคดีอาญา การอายัดมาอาจจะถูกสั่งโดยอาศัยอำนาจของการปรับหรือค่าใช้จ่ายที่คาดการณ์ไว้ กรณีการตัดสินมีผลต่อการลงโทษจำเลย การอายัดจะต้องไม่ควรจะมีคำสั่งในค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

มาตรา 111 e คำสั่งให้มีการยึดหรืออายัด (Order for Seizure or Attachment) มีข้อย่อยอยู่ 4 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับในการตัดสินของสำนักงานอัยการสาธารณะควรจะออกคำสั่งในการยึด และอายัด และเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยของสำนักงานอัยการสาธารณะควรจะออกคำสั่งในการยึดทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้

มาตรา 111 f ผลของยึด จับกุม และการบังคับให้อายัด (Effecting Seizure and Enforcing Attachment) มีข้อย่อยอยู่ 3 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับผลของยึด จับกุมควรจะเป็นหน้าที่ของสำนักงานอัยการสาธารณะ ในกรณีทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยของสำนักงานอัยการสาธารณะ

มาตรา 111 g การดำเนินการบังคับ การบังคับถึงการอายัดโดยบุคคลที่ทำให้ผิดหวัง (Compulsory Execution; Enforcement of Attachment by the Aggrieved Person) มีข้อย่อยอยู่ 5 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการยึดของวัตถุที่ครอบครองตามมาตรา 111 C ไม่ได้จะมีผลต่อการจัดการโดยบุคคลที่ทำให้ผิดหวังโดยวิธีการของการดำเนินการบังคับหรือการบังคับใช้ของที่อายัดบนพื้นฐานของการเรียกร้องที่เกิดจากความผิดทางอาญา

มาตรา 111 h ลำดับความสำคัญของความพอใจของการเรียกร้องของบุคคลที่ถูกอายัด (Prior Satisfaction of Claims of the Aggrieved Person on Attachment) มีข้อย่อยอยู่ 3 ข้อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับถ้าบุคคลที่ได้รับการดำเนินการในคดี มีการเรียกร้องได้จากความผิดทางอาญา หรืออายัด จะได้รับการบังคับตามมาตรา 111 D จัดลำดับความสำคัญของสิทธินั้นจะต้องไม่สูญหายไปโดยอาศัยอำนาจของการเพิกถอนของที่อายัด ได้รับความยินยอมโดยเจ้าของไม่จำเป็นต้องการสำหรับการเปลี่ยนแปลงของลำดับความสำคัญ ตามมาตรา 880 ของประมวลกฎหมายแพ่งจะต้องใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 111 i การให้คงอยู่ของการยึด จับ (Maintenance of Seizure) เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตัดสินที่ไม่ได้สั่งริบหรือริบที่มีมูลค่าเทียบเท่าเพียงเพราะการเรียกร้องของบุคคลที่ถูกดำเนินการในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา อาจการให้คงอยู่ของที่ยึด จับ ไว้เป็นระยะเวลาไม่เกินสามเดือน

มาตรา 111 k การให้ทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้กลับไปยังบุคคลที่ดำเนินคดี (Return of Movable Assets to the Aggrieved Person)

3.2 กฎหมายการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะของไทย

การตรวจค้นจับกุมเป็นภารกิจหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมตลอดจนการอำนวยความยุติธรรมของตำรวจ อาจกล่าวได้ว่าการตรวจค้นจับกุมเป็นสัญลักษณ์ของงานตำรวจในสายตาของประชาชน อย่างไรก็ตามการตรวจค้นจับกุมมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ดังนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการไปภายใต้และขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเคร่งครัด จิรนิติ หะวานนท์³⁸ ได้ให้ความหมายของการตรวจค้น มี 2 ประเภท คือความหมายทั่วไป กับความหมายในทางเทคนิคกฎหมาย การตรวจค้น คือการที่เจ้าพนักงานล่วงล้ำสิทธิส่วนตัวของบุคคลโดยอาศัยอำนาจกฎหมายเพื่อหาสิ่งของหรือบุคคล เจื่อนใจประการแรกคือต้องมีการล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคล ประการที่สองคือต้องอาศัยอำนาจกฎหมาย และต้องกระทำโดยเจ้าพนักงาน ประการที่สามคือเพื่อค้นหาสิ่งของหรือบุคคล

กฎหมายที่เกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของไทยอาจแบ่งแยกได้ดังนี้

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องและมีบทบัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ³⁹ และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้⁴⁰

ส่วนที่ 3 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตามวรรคสาม การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

³⁸ จิรนิติ หะวานนท์. เล่มเดิม. หน้า 52.

³⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 26.

⁴⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

สรุปแล้วการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 อนุญาตให้กระทำได้แต่ต้องมีกฎหมายบัญญัติ และต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามมาตรา 26 และมาตรา 29

3.2.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93

การค้นบุคคลในหน้าที่ของตำรวจ ซึ่งข้อกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด” การค้นบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ (สถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (4)) เว้นแต่พนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

3.2.2.1 การค้นบุคคล

การค้นบุคคล เป็นเครื่องมือการค้นหาความจริง โดยการแสวงหาข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานหรือศาลผู้มีอำนาจ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลผู้กระทำความผิดหรือเพื่อช่วยเหลือบุคคล หรือเพื่อพบสิ่งของหรือเป็นของกลางที่สามารถนำไปใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล⁴¹ ตามบทบัญญัติที่คุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ผู้มีอำนาจการค้น ต้องเป็นผู้มีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ตามกฎหมายนั้นๆ เท่านั้น หากไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม ตามกฎหมายนั้นก็ไม่มีอำนาจตรวจค้นได้มีคำพิพากษาว่า “ฟ้องว่าจำเลยเมาสุราประพฤติด่วนวาย ตำรวจจับจำเลยจำเลยต่อสู้และทำร้าย ตำรวจผู้กระทำการตามหน้าที่ ได้ความว่าจำเลยไม่เมาสุราแต่ไม่ยอมเสียค่าเข้าดูภาพยนตร์ตำรวจขอค้นเป้จำเลยไม่ยอมให้ค้นแล้วทำร้ายตำรวจ จึงไม่ใช่การที่ตำรวจทำการตามหน้าที่ตามฟ้อง ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 เท่านั้น”⁴² จากคำพิพากษานี้ จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เพียงแค่การที่ตำรวจขอค้นเป้ จะยังไม่ถือว่า ตำรวจได้กระทำการตามหน้าที่

⁴¹ พิพากษณ์ เกียรติกมลเสศ. เล่มเดิม. หน้า 96.

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1793/2522.

3.2.2.2 ที่สาธารณสถาน

ตามบทบัญญัติในมาตรา 93 จะมีคำว่า "ที่สาธารณสถาน" ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (3) หมายความว่า สถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ซึ่งความหมายของสถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้นั้น ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาไปในทิศทางว่า สาธารณสถาน อาจเป็นที่สาธารณะ หรือที่ส่วนบุคคลที่ยินยอมให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปได้ การค้ำในในที่สาธารณสถาน กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องมีหมายค้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงมีอำนาจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น เช่น ขบวนการไฟ ร้านอาหาร ร้านค้าทั่วไปที่เปิดให้บริการ ฯลฯ

สถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ก็เป็นสาธารณสถานทั้งสิ้น เช่น ห้องน้ำในสนามบิล ที่จอดรถในสนามบิล และทุกๆ พื้นที่ในสนามบิลในสวนที่ประชาชนทั่วไปสามารถเดินเข้าไปได้ เป็นสาธารณสถาน ทั้งสิ้น โรงพยาบาล โรงภาพยนตร์ โรงแรม สถานีรถไฟ สถานีรถไฟฟ้า สถานีรถไฟฟ้ามหานคร สถานีรถไฟ ขบวนการไฟ ห้างสรรพสินค้า ร้านเล่นเกม ร้านค้า ร้านอาหาร ห้องอาหาร ฯลฯ ทุกสถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ถือเป็นสาธารณสถาน ทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาผู้เขียนได้ให้คำจำกัดของ "ที่สาธารณสถาน" หมายถึง สถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไป ไม่จำเป็นต้องมีหมายค้น แต่สถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปต้องมีเวลาเปิดปิด หรือเป็นเขตหวงห้ามที่จะเข้าไป หรือสถานที่ที่พนักงานได้กำหนดไว้ให้สามารถเข้าไปได้

3.2.2.3 เหตุอันควรสงสัย

คำว่า เหตุอันควรสงสัย หมายถึงบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด ในกรณีค้นหาสิ่งของนั้นจะเป็นการรวบรวมพยานฐานประกอบสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา สิ่งของนั้นมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาจากการกระทำความผิดหรือมีเหตุอันสมควรสงสัยว่า ได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นสิ่งของซึ่งต้องยึดหรือริบตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาลในกรณีที่จะพบหรือยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว⁴³ เหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของที่ต้องการหา การค้นบุคคลในที่สาธารณสถานตามปกติจะทำไม่ได้ ถ้าหากไม่มีเหตุอันควรสงสัยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 93 กฎหมายห้ามเด็ดขาดไม่ให้ค้นจึงไม่มีกรณีที่จะต้องออกหมายค้น

⁴³ อรรถนิตติ ดิษฐอำนาจ. (2545). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ. 2545. หน้า 50.

บุคคลในที่สาธารณะสถาน ซึ่งต่างกับการค้นที่ร โหลานที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหมายค้น เมื่อการค้นโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว ก็ยังต้องมีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งการพิจารณาเหตุการณ์ตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมใดว่ามีเหตุอันควรสงสัยให้ค้นหรือไม่พนักงานปกครองหรือตำรวจ ต้องใช้ดุลพินิจอย่างมีเหตุมีผล และประสพการณ์

จากที่กล่าวมาผู้เขียนได้ให้คำจำกัดของ “เหตุอันควรสงสัย” หมายถึง ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของ หรือสิ่งของที่สงสัย ต้องเป็นสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด และสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด เหตุอันควรสงสัยเป็นเหตุที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วและเป็นสิ่งของที่ศาลมีอำนาจริบตามประมวลกฎหมายอาญา แต่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาไม่ได้

3.2.3 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วการค้นมักจะกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และตามพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่ได้ให้อำนาจกับเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายนั้นๆ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ที่จะกำหนดแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในเรื่องต่างๆ ไว้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และพระราชอาคันตุกะ
  - 2) ดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (และกฎหมายอื่นๆ)
  - 3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา
  - 4) รักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร
  - 5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
  - 6) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
  - 7) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตาม
- (1) (2) (3) (4) หรือ (5) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินคดีอาญาผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดในหน้าที่ตำรวจนั้น นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติอำนาจหน้าที่หลักให้ตำรวจปฏิบัติแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นจะต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รัศกุม เป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายการรักษาความสงบเรียบร้อยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและให้ความสำคัญกับการป้องกันควบคุมไปกับการปราบปรามอาชญากรรมและเพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นสามารถพิสูจน์ให้เป็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการพิจารณาชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจทั่วไปมีดังนี้

- 1) ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อย และการให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน ตลอดจนการให้บริการช่วยเหลือประชาชน
- 2) ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญาในเขตรับผิดชอบ
- 3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด
- 4) ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาตามอำนาจหน้าที่ในเขตอำนาจรับผิดชอบ
- 5) ควบคุมและอำนวยความสะดวกด้านการจราจรในเขตอำนาจรับผิดชอบ
- 6) สนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัย
- 7) ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย
- 8) ปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามที่ได้รับมอบหมายจากอำนาจหน้าที่ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และของเจ้าพนักงานตำรวจ การคั้นนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องถูกนำมาใช้เป็นประจำ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้กำหนดแนวทางการคั้นไว้ในหลักการปฏิบัติงานของตำรวจ ดังนี้⁴⁴

ข้อ 1 เจ้าพนักงานผู้ทำการตรวจค้นพึงระลึกเสมอว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในร่างกาย และในเคหสถาน การตรวจค้นตัวบุคคล หรือที่รโหฐาน ไม่ว่าจะกรณีใดๆ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัย

⁴⁴ กรมตำรวจ, บันทึกหลักการปฏิบัติงานของตำรวจในลักษณะ 3 การตรวจค้น.

อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ผู้ถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุและรายละเอียดตามสมควร ในการถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า

ข้อ 2 กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจทำการตรวจค้น เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐาน ประกอบการสอบสวน หรือเพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับหรือเพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล

ข้อ 3 การตรวจค้นแยกออกได้เป็น 2 ประการ คือ

- 1) การตรวจค้นตัวบุคคล
- 2) การตรวจค้นสถานที่

ข้อ 4 การตรวจค้นตัวบุคคลที่ยังไม่ถูกจับในคดี เจ้าพนักงานตำรวจจะกระทำได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

การตรวจค้นตัวบุคคลผู้ถูกจับ เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การตรวจค้นจะต้องทำด้วยความสุภาพ ละเอียดระมัดระวัง ถ้าตรวจค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจค้น

ข้อ 5 การตรวจค้นสถานที่ แยกออกได้เป็น 2 ประการ คือ

- 1) การตรวจค้นในที่รโหฐาน
- 2) การตรวจค้นในที่สาธารณะสถาน

ข้อ 6 ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งตรวจค้น หรือจะถูกตรวจค้น จะขัดขวางถึงกับทำให้การตรวจค้นไร้ผล เจ้าพนักงานตำรวจผู้ตรวจค้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้ หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานตำรวจในขณะที่ทำการตรวจค้นเท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้ขัดขวางถึงกับทำให้การตรวจค้นนั้นไร้ผล

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นได้เอาสิ่งของที่ต้องการพบซุกซ่อนในร่างกาย เจ้าพนักงานตำรวจผู้ตรวจค้นมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้นั้นได้โดยต้องปฏิบัติตามข้อ 4

ข้อ 7 ในการตรวจค้นนั้น เจ้าพนักงานตำรวจต้องพยายามมิให้มีการเสียหายและกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้

ข้อ 8 สิ่งของซึ่งยึดได้ในการตรวจค้น ให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อติดตราไว้ หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ

ข้อ 9 สิ่งของใดที่ยึดได้ต้องให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานคู่ เพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยินยอมรับรองก็ให้บันทึกไว้

ข้อ 10 ให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจค้นบันทึกรายละเอียดการค้นและสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้

บันทึกการตรวจค้นและบัญชีสิ่งของที่ได้จากการยึดให้อ่านให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟังแล้วแต่กรณี แล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองหากไม่ยินยอมให้บันทึกเหตุผลไว้ บันทึกการตรวจค้นและบัญชีสิ่งของ

ข้อ 11 ในกรณีเจ้าพนักงานตำรวจหน่วยอื่นนอกจากเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ จะทำการตรวจค้นผู้กระทำผิดในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจใด จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจเจ้าของท้องที่ที่จะทำการตรวจค้นนั้นทราบล่วงหน้าก่อน ถ้าไม่สามารถแจ้งให้ทราบล่วงหน้าได้ ให้รีบแจ้งในขณะเข้าทำการตรวจค้น ถ้าไม่สามารถแจ้งในขณะนั้นได้ ก็ให้รีบแจ้งโดยเร็วที่สุดหลังจากที่ได้ทำการตรวจค้นแล้ว เว้นแต่เป็นการตรวจค้นผู้กระทำผิดซึ่งหน้า และให้ลงบันทึกประจำวันพร้อมลงลายมือชื่อ ณ สถานีตำรวจเจ้าของท้องที่เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดอันอาจเป็นผลร้ายขึ้นได้

3.2.3.1 การค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน

จากบันทึกหลักการปฏิบัติงานของตำรวจ กำหนดวิธีการตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานไว้ว่า ห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่มีเหตุอันควรสงสัยต่อไปนี้

- 1) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งมีไว้เป็นความผิด เช่น ยาเสพติดให้โทษ วัตถุระเบิด เป็นต้น หรือ
- 2) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด เช่น อาวุธที่ได้ใช้ทำร้าย หรือจะนำไปทำร้ายผู้อื่น เป็นต้น หรือ
- 3) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด เช่น สร้อยคอทองคำที่ได้มาจากการวิ่งราวทรัพย์ เป็นต้น

การตรวจค้นในที่สาธารณะสถานนั้น กฎหมายไม่จำกัดอำนาจว่าต้องเป็นเจ้าพนักงานตำรวจตำแหน่งใด และมีได้จำกัดว่าต้องมีหมายค้นหรือจำกัดเวลาให้ทำการตรวจค้น ดังนั้น ให้พึงเข้าใจว่าเจ้าพนักงานตำรวจทุกตำแหน่งมีอำนาจตรวจค้นในที่สาธารณะสถานได้ แต่ต้องเข้าใจว่าจะทำการตรวจค้นได้ในเมื่อมีเหตุผลอันสมควรเท่านั้น

เมื่อกฎหมายเปิดโอกาสในการค้นหาที่สาธารณะกว้างขวางเช่นนี้ ในฐานะเจ้าพนักงานตำรวจจะทำการค้นหา จึงจำเป็นที่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน ลักษณะและวิธีการที่จะปฏิบัติในการค้นหา ให้เจ้าพนักงานตำรวจพยายามปฏิบัติในหลักการทำงานองเดียวกับการค้นหาในที่รโฐานเท่าที่สามารถปฏิบัติได้ ตามความจำเป็นที่จะต้องการตรวจค้นหาตัวบุคคลหรือสิ่งของที่ประกอบคดี

3.2.3.2 การค้นยานพาหนะในที่สาธารณะสถาน

การค้นยานพาหนะในที่สาธารณะสถาน เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจตรวจค้นบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะและค้นยานพาหนะได้เช่นเดียวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานหรือตรวจค้นในที่สาธารณะสถาน การค้นบุคคลในที่สาธารณะ ซึ่งจะคาบเกี่ยวกับการค้นยานพาหนะด้วยจะเป็นเรื่องของการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาสิ่งของต่างๆ จากตัว⁴⁵

3.2.3.3 การตรวจค้นในเขตรัฐสภาหรือสถานที่ราชการอื่น

เนื่องจากเขตรัฐสภาหรือสถานที่ราชการอื่นมีพื้นที่ต่างๆที่ประชาชนสามารถเข้าไปได้ จึงต้องถือว่าเป็น สาธารณสถานด้วย ในเรื่องนี้ จากบันทึกหลักการปฏิบัติงานของตำรวจ กำหนดวิธีการตรวจค้นในเขตรัฐสภาหรือสถานที่ราชการอื่นไว้ว่า

ข้อ 1 การตรวจค้นในเขตรัฐสภา ไม่ว่าจะมีความหมายค้นหรือไม่ก็ตาม ก่อนทำการตรวจค้นเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ความแน่ชัดและมีเหตุที่จะตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อจะเข้าทำการตรวจค้นให้ผู้บังคับการตำรวจหรือผู้รักษาราชการแทนแจ้งให้เลขาธิการรัฐสภาทราบก่อน จึงจะเข้าทำการตรวจค้นได้ ส่วนหัวหน้าในการตรวจค้นจะต้องมีนายตำรวจยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเป็นผู้ควบคุมทำการตรวจค้น

ข้อ 2 การตรวจค้นในสถานที่ราชการนั้น ไม่ว่าจะมีความหมายค้นหรือไม่ก็ตาม ก่อนทำการตรวจค้นเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ความแน่ชัดและมีเหตุที่จะตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อจะเข้าทำการตรวจค้นให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือหัวหน้าหน่วยงานแจ้งขอความร่วมมือไปยังหัวหน้าส่วนราชการนั้นเพื่อขอเข้าทำการตรวจค้น กรณีที่มีความจำเป็นไม่สามารถแจ้งก่อนทำการตรวจค้นได้ ก็ให้รีบแจ้งโดยเร็วที่สุดภายหลังที่ได้ทำการตรวจค้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดอันอาจเกิดผล

⁴⁵ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 143.

เสียหายขึ้นได้ ส่วนหัวหน้าในการตรวจค้นจะต้องมีนายตำรวจยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเป็นผู้ควบคุมทำการตรวจค้น

ข้อ 3 การตรวจค้นสถานที่และที่รโหฐานอันเป็นเขตที่ตั้งของทหารหรือของทางราชการทหารนอกจาก จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายแล้วให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจค้นปฏิบัติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา

3.2.3.4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นบุคคลพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะสถาน⁴⁶

ตามหนังสือ กองวิจัยและวางแผน ส่วนราชการกรมตำรวจ ที่ 0503 (ส)/27663 วันที่ 30 กันยายน 2525 โดยพล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ รองอ.ตร.ปป.ปร.ท.อ.ตร. เรื่อง การปฏิบัติ เกี่ยวกับการตรวจค้นบุคคลพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะสถาน ที่มีคำสั่งไปถึง ผบช., ผบก., หรือ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าทุกหน่วยงาน และตามบันทึก ตร.ที่ 0501/30476 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2517 เนื้อความ กำหนดแนวทางในการปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ ให้ใช้ดุลพินิจในการตรวจค้น จับกุม ผู้พกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะสถานให้เป็นการถูกต้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 ได้บัญญัติไว้ ต่อมาได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ขึ้นอีก ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ตำรวจในปัจจุบันยังคงมีปัญหา เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจค้นพบบุคคลพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะ โดยมีเพียงใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน แต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนติดตัวก็มักจะ ควบคุมตัวมาดำเนินคดีทุกรายไป ทำให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกตรวจค้นและจับกุม เพื่อให้ การปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง จึงขอชักชวนความเข้าใจ ในการปฏิบัติเพิ่มเติมดังนี้ ตามบทบัญญัติ มาตรา 8 ทวิ แห่ง พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 3 กำหนดว่า ห้ามมิให้ผู้ใดพกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับ ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว เว้นแต่กรณีต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่ พฤติการณ์ ไม่ว่ากรณีใด

ห้ามมิให้พกพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยหรือพาไปในที่ชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้น เพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด

⁴⁶ กองวิจัยและวางแผน ส่วนราชการกรมตำรวจ ที่ 0503 (ส)/27663 วันที่ 30 กันยายน 2525 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นบุคคลพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะสถาน.

ดังนั้นจะเห็นว่ากฎหมายยังคงเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้บริโภคผู้นำอาวุธปืนที่ตนมีไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้พกพาติดตัวไปเพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สินได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายให้กระทำได้ตามแนวคำชี้ขาดไม่ฟ้องของอธิบดีกรมอัยการเกี่ยวกับการพกพาอาวุธปืนไปในเมืองหมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยที่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้พกพาจากเจ้าพนักงาน ซึ่งถือว่าโดยสภาพเป็นกรณีที่ต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ มีแนวทางพอสรุปได้ดังนี้คือ

- 1) ถ้าได้นำอาวุธปืนใส่กระเป่าเก็บไว้ในช่องเก็บของท้ายรถ ซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด
- 2) เอาอาวุธปืนใส่กระเป่าใส่กุญแจแล้ววางไว้ในรถซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด
- 3) ไปเก็บเงินจากลูกค้าต่างจังหวัด จำนวนเป็นหมื่นๆ นำติดตัวมาแล้วมีอาวุธปืนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้วใส่ในช่องเก็บของหน้ารถยนต์เพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สิน
- 4) ไปเก็บเงินจากลูกค้าต่างจังหวัด นำอาวุธปืนติดตัวมาด้วย โดยแยกอาวุธปืนและเครื่องกระสุนออกจากกัน ใส่กระเป่าเอกสารไว้ที่พนักเบาะหลังรถยนต์
- 5) ห่ออาวุธปืน และแหวนบรรจุลูกกระสุน (แม็กกาซีน) แยกออกคนละห่อเก็บไว้ในกระเป๋าทรงรถยนต์ซึ่งใส่กุญแจ

3.3 กฎหมายพิเศษการค้นยานพาหนะ

ส่วนในกฎหมายพิเศษบางฉบับมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเจ้าพนักงานสามารถค้นยานพาหนะไว้ชัดเจน เช่น⁴⁷

3.3.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

มาตรา 14 (2) ซึ่งบัญญัติว่า ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและในกระบวนการตรวจค้นตัวบุคคลหรือยานพาหนะตามมาตรา 14 (2) นั้น เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อ 16 ของระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่แล้วการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. 2545 ดังนี้

⁴⁷ ณรงค์ ไชยาญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 75-79.

ข้อ 16 การคืนบุคคล หรือยานพาหนะตามมาตรา 14 (2) ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ปฏิบัติ ดังนี้

1) ก่อนลงมือตรวจคืน ต้องแสดงความบริสุทธิ์และแสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่ถูกคืน หรือผู้ครอบครองยานพาหนะ

2) เมื่อคืนเสร็จให้บันทึกรายละเอียดแห่งการคืนและบัญชีสิ่งของที่ดินได้แล้วอ่านให้บุคคลตาม 1) ฟังและลงลายมือชื่อรับรองไว้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ยอมลงลายมือชื่อให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการคืน แล้วรายงานการคืนให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

3.3.2 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

มาตรา 49 (3) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจคืนบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3.3.3 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

มาตรา 24 (1) (2) ดังนี้

มาตรา 24 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

2) คืนบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิด ที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการคืนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าคืน รายงานเหตุผลและผลการตรวจคืนเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าคืนได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่คืน แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าคืนในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าคืนต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าคืนส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสาม และสำเนาบันทึกการตรวจคืนและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการคืน หรือศาลอาญาในเขต กรุงเทพมหานคร ภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจคืน เพื่อเป็นหลักฐาน”

3.3.4 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม พ.ศ. 2534

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มาตรา 25 (3) บัญญัติให้อำนาจกรรมการ อนุกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิด หรือมีทรัพย์สินตามมาตรา 22 ชุกซ่อนอยู่เพื่อทำการตรวจค้น และเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินในเวลากลางวันระหว่างอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้ายก็ให้อำนาจค้นในเวลากลางคืน

3.3.5 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

มาตรา 36 (1) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจค้นและจับตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ฝ่าฝืนมาตรา 29 หรือมาตรา 31 เมื่อมีเหตุอันควร ตามสมควรว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป

3.3.6 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 54 (1) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ประกอบการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรือสถานที่ที่สงสัยว่าเป็นสถานที่เช่นนั้นในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือใช้เวลาทำการของสถานที่ดังกล่าว หรือเข้าไปในพาหนะที่บรรทุกวัตถุอันตราย หรือสงสัยว่าบรรทุกวัตถุอันตราย เพื่อตรวจสอบวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

3.3.7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

มาตรา 38 (3) ให้อำนาจกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจในการเข้าไปค้นในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการชุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นซักถามจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อนทำลายหรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

จากบทบัญญัติในกฎหมายพิเศษข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานค้นยานพาหนะในสองลักษณะ กล่าวคือในกฎหมายบางฉบับ เช่น กรณี 3.4.1 และ 3.4.3 ให้อำนาจค้น เช่นเดียวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะ ส่วนในบางฉบับ เช่น กรณี 3.4.4 – 3.4.8 ให้อำนาจค้น

เช่นเดียวกับการค้นในที่รโหฐาน แต่มีเหตุที่จะค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่โดยทั่วไปจะต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของที่ต้องการค้นในกฎหมายเฉพาะนั้น

แต่กฎหมายพิเศษบางฉบับให้อำนาจ ในการที่เจ้าพนักงานจะเรียกให้ยานพาหนะหยุด และตรวจค้น เช่นเดียวกับการเรียกให้หยุดและตรวจค้นเหมือนในกฎหมายสหราชอาณาจักรและกฎหมายสหรัฐอเมริกา เช่น

3.3.8 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

มาตรา 142 ให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถ ในเมื่อ

- 1) รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6
- 2) เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้น ได้ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นเกี่ยวกับรถนั้นๆ

3.3.9 พระราชบัญญัติสุลการพุทธศักราช 2469

ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สุลการค้นบุคคลและยานพาหนะในมาตรา 18 และมาตรา 19 ดังนี้

“มาตรา 18 พนักงานสุลการอาจตรวจค้นบุคคลใดๆ ในเรือกำปั่นลำใดๆ ในเขตท่าหรือบุคคลที่ขึ้นจากเรือกำปั่นลำใดๆ ก็ได้ แต่ต้องมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าบุคคลนั้นๆ มีหรือพาไปกับตนซึ่งของอันยังมีได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม จึงให้ตรวจค้นได้ อนึ่งก่อนที่จะตรวจค้นบุคคลผู้ใด บุคคลผู้นั้นอาจร้องขอให้นำตนอย่างรวดเร็วตามควรแก่เหตุไปยังพนักงานสุลการผู้ใหญ่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าสารวัตรหรือนายด่าน นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือหัวหน้าสถานีตำรวจที่ใกล้ที่สุด ส่วนพนักงานที่มีผู้นำบุคคลเช่นนี้มาส่งนั้น จะต้องวินิจฉัยว่ามีเหตุอันควรสงสัยเพียงพอหรือไม่ และจะควรให้ตรวจค้นหรือไม่ ถ้าบุคคลนั้นเป็นหญิงก็ให้ใช้หญิงเป็นผู้ตรวจค้น

ถ้าพนักงานผู้ใดตรวจค้นบุคคลใด โดยไม่มีเหตุอันสมควร ท่านว่าพนักงานผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

“มาตรา 19 พนักงานสุลการอาจสั่งให้หยุดรถ เกวียน หรือยานพาหนะอย่างอื่นฯ และตรวจค้นเพื่อให้ทราบว่ามีของที่ลักลอบหนีสุลการหรือไม่ แต่ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่ารถ เกวียน หรือยานพาหนะนั้นได้ใช้ หรือกำลังใช้เนื่องกับเรือกำปั่น หรือคลังสินค้า หรือโรงเก็บสินค้า หรือที่ขนของขึ้น หรือทำเนียบท่าเรือ หรือทางน้ำ หรือทางผ่านพรมแดน หรือทางรถไฟ ผู้ใดไม่ยอมหรือขัดขวาง หรือพยายามจะขัดขวางต่อการตรวจเช่นนี้ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท”

3.4 มาตรการเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด

กองบังคับการตำรวจจราจร และกองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตำรวจจราจร 1999 (Police Traffic Enforcement Manual) ไว้ใช้ในกิจการ โดยมีใจความที่เกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด เพื่อให้มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เป็นแบบมาตรฐานเดียวกัน การตั้งด่านตรวจ, จุดตรวจ และจุดสกัด กระทำเมื่อต้องการค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกพื้นที่ เป็นการบีบบังคับไม่ให้คนร้ายมีโอกาสหลบหนีออกจากพื้นที่ ที่ปิดล้อม ตรวจค้นอาวุธ เครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด ค้นหาสิ่งผิดกฎหมายในยานพาหนะ ต้องสงสัย เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และตัดช่องโอกาสในการประกอบ อาชญากรรมของคนร้าย⁴⁸ การตั้งด่านแบ่งออกเป็นจุดตรวจชั่วคราว กับจุดตรวจถาวร จุดตรวจถาวร ก็คือจุดตรวจใหญ่ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นตรวจยาเสพติด ส่วนชั่วคราวก็คือตั้งไม่นานอาจจะตั้งสัก 2-3 ชั่วโมง แล้วเลิก โดยการตั้งจุดตรวจชั่วคราวขึ้นอยู่กับพิจารณาจุดหรือสถานที่ของนายตำรวจ ผู้ควบคุมจุดตรวจ โดยจะต้องพิจารณาถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนพลเมือง ดีเป็นหลัก และการตั้งจุดตรวจจุดสกัดที่เป็นมาตรฐานต้องมีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้ควบคุม ดังนั้นการตั้งจุดตรวจจุดสกัดจะตั้งที่ใดก็ได้แล้วแต่ดุลพินิจของนายตำรวจผู้ควบคุมหรือแล้วแต่ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา

3.4.1 ความหมาย

1) ด่านตรวจ

คือสถานที่ทำการที่เจ้าพนักงานตำรวจ ออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้น เพื่อจับกุม ผู้กระทำความผิดในเขตทางเดินรถ (ความหมายตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. 2521 หรือทางหลวง ความหมาย ตาม พ.ร.บ. ทางหลวง พ.ศ. 2535) โดยระบุสถานที่ไว้ชัดเจนเป็นทางการ การตั้งด่านตรวจจะต้อง ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี หรือผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง หรือกองอำนาจการ รักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) แล้วแต่กรณี

กรณีการตรวจค้นรถยนต์ตามพ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2521 หรือทางหลวง ความหมาย ตาม พ.ร.บ. ทางหลวง พ.ศ. 2535

ร้อยตำรวจโท ณิชพล ผ่องสุขสกุล ร้อยเวรเปิดเผยว่า ปัจจุบันมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุ เพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักคือการใช้ประชาชนไม่เคารพกฎจราจร ละเลย ที่จะระวังความปลอดภัย ต่อชีวิตและทรัพย์สินทาง สภ.เมืองนครสวรรค์ โดยส่วนงานจราจร จึงได้มีการตั้งด่านตรวจ เพื่อ

⁴⁸ สุรสิทธิ์ การทิพย์. (2550). การศึกษาลักษณะการตั้งด่านตรวจของตำรวจและแนวทางในการศึกษา ผลกระทบ. หน้า 3.

สนองนโยบายของรัฐบาล ซึ่งรณรงค์ให้ประชาชน เล็งเห็นความสำคัญของการสวมหมวกกันน็อก ในการขับขี่รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับขี่รถยนต์ ซึ่งหากมีการตรวจจับ ผู้ละเมิด กฎจราจรอย่างจริงจังแล้ว ประชาชนจะใส่ใจเรื่องความปลอดภัยมากขึ้น ร้อยตำรวจโท ธรรมนูญ พ่องสุขสกุล กล่าวต่อไปว่า การตั้งด่านตรวจแต่ละครั้ง จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ไม่ให้มีการก่อเหตุแบบอุกกาบาต ซึ่งที่ผ่านมาได้มีประชาชนเข้าแจ้งความ กรณีคนร้ายวิ่งราวทรัพย์โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ ทาง สภ.เมืองนครสวรรค์ จึงมีการกระจายกำลัง เผื่อระวังความปลอดภัยตามจุดเสี่ยงต่างๆ ทั่วเมือง ปากน้ำโพอีกด้วย⁴⁹

กรณีการตรวจค้นรถยนต์และยี่ด

ศูนย์ข่าวทวันตะวันออกแก่นรับแจ้ง กระทั่งช่วงดึกตำรวจสายตรวจรถยนต์และรถจักรยานยนต์ สภ.เมืองสงขลา ได้ทำการตรวจยึดใบกระท่อมสดพันธุ์ก้านแดงน้ำหนักรวม 14.5 กิโลกรัม มูลค่ากว่า 1 หมื่นบาท ซึ่งบรรจุอยู่ในลังกระดาษรวม 2 กล่อง และจับกุมผู้ต้องหาได้ 2 คน คือ นายสมบัติ ศรีสวัสดิ์ และนางพิน เรืองเพชร ขณะที่ทั้งสองคนกำลังขนใบกระท่อมทั้งหมดมา กับรถจักรยานยนต์รับจ้าง และถูกเจ้าหน้าที่ชุดสายตรวจ ตรวจค้นบริเวณถนนราษฎร์อุทิศ 2 เขตเทศบาลนครสงขลา อ.เมือง จ.สงขลา⁵⁰

พ.ต.อ.ศักดิ์ชัย ลิ้มเจริญ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรท่าฉัตรไชย ต.ไม้ขาว อ.ถลาง จ.ภูเก็ต กล่าวถึงการจับกุมผู้ต้องหาคดียาเสพติดในพื้นที่ ว่า จากการตั้งด่านตรวจเข้มของเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจภูเก็ท เพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ปรากฏว่า ล่าสุด เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำด่านตรวจภูเก็ทได้ทำการจับกุมผู้ต้องหา 1 ราย พร้อมด้วยของกลางพืชกระท่อมจำนวน 21 กิโลกรัม ซึ่งซุกซ่อนมาในรถบรรทุกฝักที่จะนำมาส่งให้กับลูกค้าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต⁵¹

2) จุดตรวจ

คือสถานที่ทำการที่เจ้าพนักงานตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้น เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตทางเดินรถ (ความหมายตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2521 หรือทางหลวง ความหมาย

⁴⁹ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. (2551). ตำรวจตั้งด่านตรวจเข้ม ตามจุดเสี่ยงภัย ลดอุบัติเหตุและอาชญากรรม. สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2554 จาก

www.bangkok.go.th/index.php?option=newsall&mode=detail&id.

⁵⁰ ศูนย์ข่าวทวันตะวันออกแก่น. (2011). ความคืบหน้ากรณีตั้งด่านตรวจ. สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2554, จาก <http://www.tawannews.com/index.php?topic=1024.0>

⁵¹ ศักดิ์ชัย ลิ้มเจริญ. (2554). ตำรวจท่าฉัตรไชยยึดกระท่อม 21 กก.เตรียมส่งลูกค้าในภูเก็ต. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2554, จาก ผู้จัดการออนไลน์.

ตาม พ.ร.บ. ทางหลวง พ.ศ. 2535) ในกรณีปกติเป็นการชั่วคราว โดยมีกำหนดระยะเวลาเท่าที่มีความจำเป็น ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง และเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วจะต้องยุบยกเลิกจุดตรวจดังกล่าวทันที เช่น ด้วยกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางความเจริญที่สำคัญที่สุดในประเทศและเป็นแหล่งรวมปัญหามลพิษต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหามลพิษทางอากาศส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน สาเหตุหลักๆ ของมลพิษทางอากาศมาจากการจราจร ในรูปของฝุ่นละออง เขม่าควันดำ จากระถยนต์ดีเซล ควันขาวจากระถยนต์ยกยานยนต์ กองกำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจจราจร มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจจับรถที่ก่อมลพิษทางอากาศและเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร โดยร่วมกับกรมควบคุมมลพิษกรุงเทพมหานครระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์รถที่ก่อเกิดมลภาวะ

- 1) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 (แก้ไขเพิ่มเติม)
- 2) พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ.2522
- 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
- 4) ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- 5) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2514 หรือตัวอย่าง นางกอง

กาญจน์ สุบรรณ ณ อรุณา ผู้อำนวยการเขตสาทร กล่าวว่า เขตโดยฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพีบาลร่วมกับฝ่ายเทศกิจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรกลาง กรมการขนส่งทางบก กรมควบคุมมลพิษ และองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ กำหนดตรวจวัดรถควันดำ ในวันที่ 19 และ 21 เมษายน 2554 เวลา 10.00-12.00 น. ที่บริเวณจุดตรวจ หน้าโรงเรียนเซนต์หลุยส์ศึกษา ถ.สาทรใต้⁵²

3) จุดสกัด

คือสถานที่ทำการที่เจ้าพนักงานตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้น เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดในเขตทางเดินรถ (ความหมายตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ.2521 หรือทางหลวง ความหมายตาม พ.ร.บ. ทางหลวง พ.ศ. 2535) ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน หรือจำเป็นเร่งด่วนเกิดขึ้น ให้จัดตั้งเป็นการชั่วคราว และเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วจะต้องยุบยกเลิกจุดตรวจดังกล่าวทันที กรณีการลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่

ตำรวจพญาสีมหล่นตั้งด่านตรวจปีศาจหาวสารเสพติดในร่างกายเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ พบหนุ่มเมืองย่าโมปีศาจสีม่วงเชือกประวัตินพบหมายจับข้อหาฆ่าคนตายที่ตลาดด่านขุนทด เมืองโคราช ยึดอาชีพ รกบ.หมู่บ้านดงย่านจอมเทียน เป็นที่กลบด่านก่อนถูกจับตัว

⁵² กองกาญจน์ สุบรรณ ณ อรุณา. (2554). เขตสาทรตั้งจุดตรวจควันดำ ฐานเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อวันอาทิตย์ที่ 17 เมษายน 2554, จาก www.ptraffic police.co.th/view_news.hp?id=6095

ได้เมื่อเวลา 15.30 น. วันที่ 6 ม.ค. 2554 พ.ต.อ.นันทวุฒิ สุวรรณละออง ผกก.สภ.เมืองพัทยา จ.ชลบุรี

ได้รับรายงานจาก ร.ต.อ.ชนสิทธิ์ แก่นลิ้ม รอง สวป.สภ.เมืองพัทยา ว่าได้ร่วมกันจับกุมนายวุฒิศักดิ์ ทองสวัสดิ์ ซึ่งเป็นผู้ต้องหาตามหมายจับของศาลจังหวัดสีแก้ว หมายจับที่ 115/2553 ลงวันที่ 30 ต.ค. 2553 ข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาต พาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตยิงปืนโดยใช้เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมชน

พ.ต.อ.นันทวุฒิ สุวรรณละออง เปิดเผยว่า ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดสายตรวจทุกเขตทุกนายในพื้นที่ ร่วมกันตรวจตราความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ และตรวจจับบุคคลที่ลักลอบเสพยาเสพติดในพื้นที่ เนื่องจากบุคคลที่ติดสารเสพติด 90% ของผู้ติดยาเสพติดมักจะก่อเหตุร้าย โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์ จึงได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งชุดสายตรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบ ลงพื้นที่ตั้งด่านและติดตามบุคคลต้องสงสัยที่มักจะก่อเหตุร้ายในพื้นที่กระทั่งพบนายวุฒิศักดิ์ ทองสวัสดิ์ ขับจี้รถจักรยานยนต์ผ่านจุดตรวจสกัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจและท่าทางมีพิรุธ จึงได้แสดงตัวของเข้าทำการตรวจค้นสิ่งผิดกฎหมาย และตรวจสอบสารเสพติดในร่างกาย ซึ่งพบว่ามึบัสสาวะเป็นสีม่วง จึงได้ตรวจเช็ประวัติอาชญากรรม ก็พบว่าผู้ต้องหาหมายจับคดีฆ่าคนตาย จึงควบคุมไว้สอบสวน โดยนายวุฒิศักดิ์ ทองสวัสดิ์ ให้การรับสารภาพว่าได้ก่อเหตุฆ่าคนตายตามหมายจับดังกล่าว⁵³

การตั้งด่านตรวจ, จุดตรวจ และจุดสกัด กระทำเมื่อต้องการค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกพื้นที่ เป็นการบีบบังคับไม่ให้คนร้ายมีโอกาสหลบหนีออกจากพื้นที่ที่ปิดล้อม ตรวจค้นอาวุธ เครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำผิด ค้นหาสิ่งผิดกฎหมายในยานพาหนะต้องสงสัย เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด และตัดช่องโอกาสในการประกอบอาชญากรรมของคนร้าย

3.4.2 ลักษณะพื้นฐาน

- 1) ใช้เมื่อกรณีเกิดมีเหตุจำเป็น หรือเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วน
- 2) ปฏิบัติในการตรวจค้น จับกุม ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีว่าด้วยการนั้น โดยเคร่งครัด
- 3) ได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชา
- 4) มีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร เป็นหัวหน้าควบคุม

⁵³ นันทวุฒิ สุวรรณละออง. (2554). ตั้งด่านตรวจสีม่วง พล้กพบผู้ต้องหาหลบหนีหมายจับคดีฆ่าคนตาย. สืบค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2554, จาก www.patrolnews.net/2011/02/ตั้งด่านตรวจสีม่วง-พล/

5) แต่งเครื่องแบบในการปฏิบัติหน้าที่

6) ที่จุดตรวจต้องมีแสงกันที่มีเครื่องหมายจราจรว่า “หยุดตรวจ” โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่จุดตรวจจะต้องมี ในการติดตั้งป้ายและเครื่องหมายจราจร ควรจัดให้มีสิ่งกีดขวาง หรือสัญญาณอื่นใดให้เป็นที่สังเกตได้ง่ายในระยะไกล เช่น กรวยยางคาดแถบสะท้อนแสงเพื่อช่วยป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้

7) ในเวลากลางคืนต้องให้มีไฟส่องสว่างให้มองเห็นอย่างชัดเจนได้ในระยะไกล ได้ไม่น้อยกว่า 150 เมตร ก่อนถึงจุดตรวจ และให้มีแผ่นป้ายแสดง ชช ชื่อ นามสกุล และตำแหน่งของหัวหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประจำด่านตรวจ และจะตรวจดังกล่าว และให้แผ่นป้ายแสดงข้อความว่า “หากพบเจ้าหน้าที่ทุจริต หรือประพฤติมิชอบให้แจ้งผู้บังคับการ โทร xx-xxxx-xxxx” (ให้ใส่หมายเลขโทรศัพท์ของ ผบก. ไว้) ข้อความดังกล่าวให้มองเห็นได้ชัดเจนได้ในระยะไม่น้อยกว่า 15 เมตร

8) กำหนด “เขตพื้นที่ปลอดภัย” ไว้สำหรับเป็นบริเวณตรวจค้น เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ทั้งแก่ผู้ต้องสงสัยที่ถูกตรวจค้น และเจ้าหน้าที่ตำรวจระหว่างทำการตรวจค้น

9) ควรวางกำลังส่วนหนึ่งไว้ในบริเวณทางแยก หรือจุดกลับรถก่อนถึงจุดตรวจ หรือจุดสกัดเพื่อไว้ทำหน้าที่สกัดกั้น หรือไล่ติดตามผู้ที่เกี่ยวข้องหรือกลับรถย้อนหลังหนีการตรวจค้น และควรมีชุดติดตามอย่างน้อยอีก 1 ชุด บริเวณเลยจุดตรวจ และจุดสกัดในระยะพอสมควรเพื่อติดตามยานพาหนะที่ไม่หยุดตรวจค้น

10) การตั้งจุดตรวจหรือจุดสกัด ให้มีการประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยใกล้เคียง ให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยที่มีเขตพื้นที่รับผิดชอบติดต่อกัน โดยมีให้เกิดการตั้งจุดตรวจหรือจุดสกัดซ้ำซ้อน อันเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้สัญจรไปมาเป็นอันขาด

11) พึงใช้ความระมัดระวัง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาททุกขณะทำการตรวจค้น

12) พึงเป็นผู้มีมารยาทที่ดีงาม และรักษาเกียรติวาจาระหว่างทำการตรวจค้น เช่น ไม่ส่องไฟฉายไปบริเวณใบหน้าประชาชนผู้ถูกตรวจค้น โดยตรง และรู้จักใช้คำพูดที่สุภาพ เช่น “สวัสดีครับ” “ขอโทษครับ” และ “ขอบคุณครับ”

13) ใช้ความสังเกตและให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่ยานพาหนะที่มีลักษณะพิรุณ เช่น รถจักรยานยนต์ไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียน หรือพับงอแผ่นป้ายทะเบียน เพื่อปิดบังอำพรางหมายเลขหรือพาหนะที่มีการดัดแปลงสภาพ

14) ในการปฏิบัติตั้งจุดตรวจ หรือจุดสกัด ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน และไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้ใช้นถนนโดยไม่จำเป็น

3.4.3 การควบคุมและการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่

เมื่อเริ่มต้น หรือเลิกปฏิบัติหน้าที่ประจำจุดตรวจ หรือจุดสกัด ให้รายงานทางวิทยุสื่อสารให้ผู้บังคับบัญชา ผู้ส่งอนุมัติให้ตั้งจุดตรวจ หรือจุดสกัดดังกล่าวทราบ และเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติแล้วให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่ประจำจุดตรวจ หรือสกัดดังกล่าวรายงานผลปฏิบัติ เป็นลายลักษณ์อักษรเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้ส่งอนุมัติภายในวันถัดไปเป็นอย่างช้า

ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ระดับสารวัตรขึ้นไป ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกตรวจ ผู้บังคับบัญชา ต้องดูแลเอาใจใส่กวดขัน ดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ได้บังคับบัญชาของตน มิให้ฉวยโอกาสขณะปฏิบัติหน้าที่ประจำด่านตรวจ จุดตรวจ หรือจุดสกัด เรียก หรือรับผลประโยชน์จากผู้ใช้รถที่กระทำความผิดกฎหมาย หรือไปดำเนินการตั้งจุดตรวจ หรือจุดสกัด ในแนวเขตทางเดินรถ หรือทางหลวง โดยมีได้รับคำสั่งจากผู้มีอำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

และหากตรวจพบว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใด ประพฤติมิชอบลักษณะดังกล่าวให้รีบพิจารณาดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ไปตามอำนาจหน้าที่ ทั้งทางคดีอาญา และคดีวินัย แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึง ผบ.ตร. ทราบโดยมิช้า การรายงานให้ระบุ ยศ นาม ตำแหน่งของข้าราชการตำรวจผู้กระทำผิด พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะ และพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดให้ละเอียดชัดเจน

การตั้งด่านตรวจจราจรทุกครั้งปฏิบัติตามแผนที่ออกร่วมโดย 4 หน่วยงาน ประกอบด้วย ตำรวจจราจร, ตำรวจทางหลวง, กรมการขนส่งทางบก และกรมควบคุมมลพิษ

พล.ต.ท. วันชัย ศรีนวลนัตถ์ กล่าวว่าปกติการตั้งด่านตรวจควรจะต้องมีนายตำรวจอยู่ควบคุมหรือกำกับดูแล เพื่อคอยแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจเมื่อเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ การที่มีตำรวจชั้นผู้น้อยเพียง 2 คน ไปตั้งด่านนั้นไม่น่าจะถูกต้อง แต่ถ้าเป็นกรณีฉุกเฉินเพื่อการตรวจจับเหตุซึ่งหน้า หรือเหตุได้รับแจ้งเร่งด่วน เช่นนี้ถือเป็นข้อยกเว้นที่ทำได้เป็นครั้งๆ ไปเท่านั้น

บทที่ 4

วิเคราะห์กฎหมายการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน

การค้น ไม่ว่าจะเป็นการค้นบุคคล หรือตรวจค้นหาสิ่งของ ต่างก็เป็นการรบกวนสิทธิของผู้ถูกตรวจค้นทั้งสิ้น ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์กฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ปัญหาสิทธิและเสรีภาพของการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคล การค้นปกติทั่วไปกับขอบเขตอำนาจการใช้มาตรา 93 รวมทั้งการเปรียบเทียบมาตรา 93 กับการค้นยานพาหนะ โดยแต่ละหัวข้อได้เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

4.1 การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของพนักงานเจ้าหน้าที่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่สาธารณะสถานหมายถึงสถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ กฎหมายกำหนดไม่ให้มีการตรวจค้นบุคคล ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกาถือว่า การตรวจค้นบุคคลที่สาธารณะเป็นบุคคลในที่สาธารณะเป็นดุลพินิจของตำรวจที่จะสามารถตรวจค้นได้และไม่อยู่ในหลักประกันสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายและไม่ต้องขอหมายจากศาล ขณะที่ประเทศอังกฤษตำรวจสามารถหยุดทุกคนในสถานที่สาธารณะ และให้แสดงบัตรประจำตัวประชาชน ดังนั้นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหากมีความสงสัยว่าจะมีของผิดกฎหมายอยู่ในบุคคลนั้นๆ ก็ค้นบุคคลนั้นได้ทันที และหากค้นแล้วไม่พบของผิดกฎหมายผู้ทำการค้นจะมีความผิดก็ได้ โดยบุคคลที่ถูกค้นก็ไปร้องเรียนกับระดับสารวัตร สารวัตรก็จะเรียกมาสอบสวนตามรัฐธรรมนูญที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ถ้าการค้นนั้น “มีเจตนาพิเศษ” ที่ต้องการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งรวมถึงความเสียหายในทุกๆ ด้านโดยไม่จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เป็นทรัพย์สินเท่านั้น เช่น ความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเสียหายแก่เสรีภาพ เป็นต้น ก็ต้องได้รับโทษตามมาตรา 157 หลักการกระทำความผิดตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ ต้องมีองค์ประกอบดังนี้ ผู้กระทำต้องเป็นเจ้าพนักงาน และที่สำคัญต้องเป็นเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่กระทำการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ และในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นการกระทำโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ดังนั้นหากขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งไปก็ ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิด ตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ส่วนจะเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นหรือไม่นั้น คงต้องพิจารณา

ข้อเท็จจริงแต่ละเรื่องไป ตัวอย่างเช่น ร้อยตำรวจเอก ก. มีหน้าที่ควบคุมด่านตรวจ ได้เรียกคนที่ นาย ก. ขับมาให้หยุดและตรวจพบ ชาวแกมพูชาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แทนที่จะดำเนินการจับกุม แต่กลับไม่ทำ ร้อยตำรวจเอก ค. ผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตาม ป.อ. มาตรา 157 ซึ่งตำรวจมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา ได้ตรวจค้นรถของ นาย ก. ว่ามีคนต่าง ค้าหลบหนีเข้าเมืองมา แทนที่จะจับไปดำเนินคดี กลับปล่อยตัวไปเสีย ถือได้ว่าร้อยตำรวจเอก ก. ได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ตามมาตรา 157 และยังเป็นกรกระทำกรใน ตำแหน่งโดยมิชอบเพื่อช่วย นาย ก. ซึ่งเป็นคนร้ายมิให้ต้องโทษตาม มาตรา 200 วรรคแรก เป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษตามมาตรา 157

ถ้าการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ ไม่อยู่ในหน้าที่หรืออยู่ในหน้าที่ แต่เป็นการกระทำ ที่ชอบด้วยหน้าที่โดยสุจริต ก็ไม่เป็นความผิด ดังนั้น ถ้ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็เป็นการกระทำความผิด เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ จับผู้กระทำความผิดฐานมีสุราผิดกฎหมายไว้ในครอบครอง แล้วทำร้ายร่างกายผู้ถูกจับกุม การทำ ร้ายนี้ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจขณะจับกุม แต่เป็นทำร้ายหลังการจับกุมแล้ว จึงไม่มี ความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แต่ถ้าเป็นพนักงานสอบสวน ในระหว่างสอบสวนไปทำร้าย ผู้ต้องหาเพราะไม่ยอมรับสารภาพ เช่นนี้ เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เมื่อเกิดความเสียหายแก่ ผู้ต้องสงสัยย่อมมีความผิดตามมาตรา 157

และการห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจตรวจค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่มีเหตุ อันควรสงสัยต่อไปนี้ คำว่าเหตุอันสมควรต้องประกอบด้วย

- 1) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งมีไว้เป็นความผิด เช่น ยาเสพติดให้โทษ วัตถุระเบิด เป็นต้น หรือ
- 2) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด เช่น อาวุธที่ ได้ใช้ทำร้าย หรือจะนำไปทำร้ายผู้อื่น เป็นต้น หรือ
- 3) บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด เช่น สร้อยคอ ทองคำที่ได้มาจากการฉ้อโกงทรัพย์ เป็นต้น

การค้นบุคคลนั้นมิใช่เป็นผู้ต้องสงสัยซึ่งมีความผิดแล้ว เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในเรื่องการ ค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะซึ่งมิใช่เป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนี้ ในประเด็นนี้ผู้เขียนขอ ยกตัวอย่างจากคู่มือการค้นและยึดซึ่งเผยแพร่โดยกระทรวงยุติธรรมประเทศสหรัฐอเมริกา ตามหลัก ของประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นแนวทาง พบว่า การค้นตัวบุคคล กรณีที่บุคคลอาจ ถูกควบคุมตัวเพื่อใช้หมายค้น ถ้าหากบุคคลปฏิเสธไม่ยอมให้ค้นตามหน้าที่ หรือมีเหตุว่าไม่ควรค้น ที่สาธารณะ เช่น การค้นที่ต้องถอดเสื้อผ้า เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเพื่อควบคุมตัว และพา

เข้าไปยังสถานที่ที่อาจทำการค้นได้โดยเหมาะสม และการค้นดังกล่าวอาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นได้ สหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับเรื่องการค้นโดยเสมอภาค เช่น การเข้าไปตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะนั้นจะเลือกค้นเฉพาะบางคน บางกลุ่ม ซึ่งโดยหลักการไม่สามารถทำได้ ฉะนั้นมีบางกรณี que เจ้าพนักงานไปเลือกค้นเฉพาะคนบางกลุ่มซึ่งอาจจะกระทบกับเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้บัญญัติไว้

ขณะทำการตรวจค้นสิ่งของของบุคคลตามที่ระบุไว้ในหมาย หากขณะทำการค้นนั้นเจ้าพนักงานได้พบหลักฐานอื่นในความคิดอันเดียวกันหรือผิดหลักฐานในความคิดฐานอื่นก็อาจทำการยึดได้

1) หากเป็นอาวุธที่ใช้ในการกระทำผิดกฎหมายเจ้าพนักงานอาจยึดไว้ได้

2) หากเป็นอาวุธที่ถูกกฎหมาย เจ้าพนักงานก็อาจเอาไปได้ แต่ผู้ถูกค้นอาจขอทราบได้ว่าจะเอาคืนได้ที่ไหน

หลักการในกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับหลักการค้นในที่สาธารณะ สถานที่ซึ่งมีอยู่ในมาตรา 93 เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแล้วพบว่าเป็นการค้นในที่สาธารณะ สถานที่ให้อำนาจเฉพาะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นนั้น สามารถค้นอะไรได้บ้าง หากเป็นการค้นยานพาหนะจะต้องกระทำอย่างไร เพราะในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้ แต่ในกฎหมายบางฉบับได้บัญญัติว่าการค้นยานพาหนะนั้นสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีหมาย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ของกฎหมายไทยให้อำนาจตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้ค้น และเหตุที่ค้นคือเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งมีสิ่งของอยู่ในความครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด โดยทั้งสามข้อนี้เป็นการค้นเพื่อหาสิ่งของซึ่งอาจจะริบได้ แต่มาตรา 93 มิได้บัญญัติในเรื่องค้นผู้หญิงไว้

ประเด็นในเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่จะให้ค้นทั้งกรณีที่เป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีหรือหลักฐานซึ่งอาจจะนำไปสู่การกระทำความผิดก็ได้ เพราะหลักเรื่องการค้นตัวบุคคลนั้นจะเน้นเรื่องการป้องกันอาชญากรรมด้วย ฉะนั้นการตรวจค้นจึงอาจมีข้อสงสัยว่ากรณีนี้จะมีการชุกช่อนเพื่อกระทำความผิดในการครอบครองสิ่งผิดกฎหมาย ก็จะเป็นการค้นเพื่อริบสิ่งของ หรือหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีซึ่งเป็นเรื่องการสืบสวนสอบสวนด้วย ฉะนั้นข้อนี้จึงอาจกว้างกว่ากฎหมายไทยในมาตรา 93

ดังนั้นการใช้กำลังเพื่อค้นตัวบุคคลเป็นสิ่งจำเป็น ขณะที่ทำการค้นตัวบุคคลโดยเหตุอันควร ไม่ว่าจะเป็นการค้นบุคคลในที่สาธารณะอันเกี่ยวเนื่องกับการจับกุม เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเมื่อป้องกันตนเอง ป้องกันการหลบหนี ป้องกันการทำลายหลักฐาน ข้อทดสอบในการตัดสินใจว่าการใช้กำลังดังกล่าวเพื่อความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าพนักงานรัฐ

ว่าจำเป็นต้องใช้กำลังดังกล่าว เพราะการจะใช้อำนาจ โดยใช้กำลังเป็นไปอย่างเคร่งครัด โดยให้ใช้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ ชื่อน่าสังเกตของหลักเกณฑ์การค้นตัวบุคคลของสหรัฐอเมริกา ก็คือ ได้ยืนยันหลักการมีหมายค้นตัวบุคคลไว้เป็นประการแรก และบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การค้นตัวบุคคลโดยมีหมาย” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนเช่นนี้

4.2 ปัญหาสิทธิและเสรีภาพของการค้นบุคคลในที่สาธารณะ

โดยทั่วไป สิทธิในตัวบุคคล จะหมายถึง สิทธิที่คิดตรึงอยู่ในตัวของบุคคลนั้นๆ ตั้งแต่เกิดมีสภาพเป็นบุคคล และแม้หลังเกิดตาย เช่น สิทธิความสมบูรณ์ของร่างกาย การเจริญเติบโต อนามัย ชื่อเสียง ความคิดเห็น สิทธิในการใช้ทรัพย์สินของตนเอง เป็นต้น ส่วนเสรีภาพนั้น หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นสิ่งที่สามารถทำอะไรก็ได้โดยไม่มีใครมาป้องกันขัดขวาง หรือหาว่าล่วงละเมิดคนอื่นได้ หากการกระทำนั้นไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

แต่ในขณะเดียวกันการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นๆ ก็ต้องดำเนินการรักษากฎหมาย ต้องกระทำการให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานตำรวจที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องหาหลักฐาน มาให้พนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการนำเสนอต่อศาล ให้ศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นกระทำความผิดจริงๆ จนปราศจากข้อสงสัย

การหาหลักฐานเพื่อใช้ในการนำมาลงโทษผู้กระทำความผิด อาจจะริบมาจากผู้กระทำความผิดเอง หรือจากการเสาะหาในสถานที่เกิดเหตุที่ผู้กระทำความผิดทำตกหล่นไว้ และพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะได้อาจจากการค้นบุคคลในที่สาธารณะ

การตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกตรวจค้น หรือมีการยินยอมหรือไม่ เป็นความจำเป็นต้องการเหมาะสมระหว่างสิทธิของประชาชน กับหน้าที่ตรวจค้นหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด

ดังนั้นปัญหาสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน มีขอบเขตในการค้นบุคคล ทั้งกระเป๋านื้อตัวร่างกาย มากน้อยเพียงไร ความเหมาะสมอยู่ที่ใด ผู้เขียนเห็นว่าในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นให้ความคุ้มครองในเรื่องการค้น บุคคลและยานพาหนะ ทั้งกระเป๋านื้อตัวร่างกาย โดยศึกษาจากตัวอย่างการตีความรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาของศาลอันที่จริงปัญหาเรื่องความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการถูกค้น บุคคลและยานพาหนะในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ศาลสูงของรัฐบาลกลางได้ตีความจากบท

บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1971 มาตรา 4 ซึ่งบัญญัติไว้แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสารและทรัพย์สินซึ่งจากการตรวจค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุผลอันควร จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้การออกหมายเว้นแต่จะมีเหตุอันควร (Probable cause) ซึ่งได้รับการยืนยันด้วยคำสาบานหรือคำปฏิญาณและโดยเฉพาะหมายนั้นต้องระบุสถานที่ที่จะค้นหรือบุคคลที่จะจับกุม หรือสิ่งของที่จะยึด”

คำว่า ความปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สินของนั้น ศาลสูงสุดของสหรัฐยังแปลความกว้างออกไปอีกคือ คำว่าการค้นและยึดสิ่งของในที่โล่ง (Open Field) ดังนั้นการค้นและยึดในที่โล่งไม่จำเป็นต้องได้รับหมายค้น หรือยึดตามนัยของศาลสูงสุดในสหรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม การค้นและยึดต้องทำเฉพาะในกรณีที่มีเหตุอันควรเท่านั้น หากไม่มีเหตุอันควรเจ้าพนักงานของรัฐไปทำการค้นและยึดโดยมุ่งที่จะกลั่นแกล้ง หรือทำการโดยขาดความรอบคอบแล้ว เจ้าพนักงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย

กฎหมายสหราชอาณาจักรเขียนเป็นกฎหมายชัดเจนคือ เรื่องการค้นบุคคลในที่สาธารณะ การค้นยานพาหนะ ซึ่งอยู่ใน The police and criminal Evidence Act 1984 และในลักษณะของการค้นแต่ละเรื่องจะมีแนวปฏิบัติของตำรวจ ซึ่งพยายามทำให้การค้น หรือการดำเนินการที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้ต้องหาในเรื่องจับ เรื่องควบคุมมีหลักประกันที่ดีขึ้น และใน code เหล่านี้ได้มีการปรับปรุง 2-3 ปี ต่อครั้งเพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทาง ซึ่งทำให้เป็นข้อสังเกตของประเทศไทยว่าแนวทางพวกนี้น่าจะนำมาใช้ในกฎหมาย หรือเอามาเป็นระเบียบปฏิบัติ

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องกระทบกับสิทธิ เกียรติยศและศักดิ์ศรีของประชาชน ดังนั้น จึงเกิดความไม่พอใจเป็นธรรมดา ความจริง "ตำรวจ" ควรจะแสดงตน การปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของตำรวจ หมายความว่า แทนที่ตำรวจจะเสียเวลาอธิบายข้อกฎหมาย อธิบายวิธีการทำงาน อธิบายวัตถุประสงค์ของการทำงานให้ประชาชนทราบ เช่น เมื่อประชาชนถูกจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องชี้แจง อธิบายให้ประชาชนเข้าใจว่าถูกจับกุมเรื่องอะไร ทำผิดกฎหมายข้อไหนผิดเรื่องอะไร ต้องถูกดำเนินการอย่างไรบ้าง ควรทำอะไรหลังจากนี้ และบุคคลที่ถูกจับนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ทำให้ประชาชนรู้สึกเสียสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้นตำรวจควรเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานใหม่ อย่าให้ประชาชนรู้สึกเสียสิทธิและเสรีภาพ

4.3 เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของพนักงานเจ้าหน้าที่

บุคคลจะเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ที่เป็นสาธารณะสถานได้ องค์ประกอบที่สำคัญและอาจทำให้เกิดปัญหาอยู่ที่เงื่อนไขที่ว่าเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของที่ต้องการหา ก็ให้สามารถค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานได้

แต่การพิจารณาว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของที่ต้องการหา ผู้ที่มีอำนาจในการตรวจค้น แล้วทำการตรวจค้นสิ่งนั้น จะเป็นอย่างไร เหตุการณ์นั้นๆ สิ่งที่พบเห็นนั้นๆ จึงมีเหตุอันควรสงสัย ในเหตุการณ์ที่ควรสงสัยนั้นๆ ควรเป็นอย่างไร ข้อสงสัยในการค้นอธิบายความหมายแล้วบอกถึงเหตุแห่งความสงสัย เช่น แต่งตัวไม่ดีสามารถค้นได้ไหม ถือของพระพุทธรูปสามารถเป็นเหตุแห่งการสงสัยได้ไหม ถ้าบุคคลนั้นแต่งตัวไม่ดีแต่ถ้าเหตุอันควรสงสัย เช่น วิ่งราวทรัพย์มา พนักงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถเรียกให้หยุดและตรวจค้นได้ ส่วนการถือของพระพุทธรูปสามารถเป็นเหตุแห่งการสงสัยได้ กรณีนี้ถ้าบุคคลนั้นมีสิ่งผิดกฎหมายอยู่ในครอบครอง เช่น กล้วยา พนักงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถเรียกให้หยุดและตรวจค้นได้

ดังนั้นปัญหาก็คือเหตุอันควรสงสัยหมายความว่าอย่างไร กรณีนี้เหตุอันควรสงสัยมิได้บัญญัติเอาไว้ เหตุอันควรสงสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น น่าจะมีความหมายถึง มีอะไรที่เป็นพิรุช หรือไม่แน่ใจในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีบัญญัติไว้ในหลายมาตรา เช่น ป.วิ.อาญา มาตรา 69 (2) หรือ ป.วิ.อาญา มาตรา 93 ฯลฯ แต่ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าเหตุอันควรสงสัยตามมาตรา 93 บุคคลอื่นเป็นที่ต้องสงสัยแล้ว มีความผิดเกิดขึ้น และเป็นบุคคลที่เดินออกมาในที่สาธารณะสถาน และได้รับรายงานหรือต้องสงสัยที่อาจพัวพันในคดีก็เข้าทำการค้นตัวบุคคลคนนั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด”

บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดเป็นการค้นที่เจ้าพนักงานจะต้องแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ค้นด้วยการแสดงตัว ชื่อหรือตำแหน่ง และยื่นหมายค้น แล้วทำการค้นต่อหน้าผู้ครอบครอง ถ้าไม่มี ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน และต้องทำการบันทึกรายละเอียดรวมถึงบัญชีสิ่งของที่ค้นหรือยึด แล้วให้บุคคลที่อยู่ร่วมด้วยในการค้นดังกล่าวลงลายมือชื่อรับรองไว้

หากในระหว่างการค้นนั้น เมื่อเกิดมีการขัดขวาง หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลในสถานที่ค้นหรือจะถูกค้นจะขัดขวางถึงกับทำให้การค้นไร้ผล ผู้ค้นก็มีอำนาจควบคุมตัวผู้นั้นไว้เท่าที่

จำเป็น ทั้งนี้ การค้นต้องกระทำโดยสุภาพ ไม่ก้าวร้าวและหากเป็นการค้นบุคคลจะต้องใช้ผู้ทำการค้นที่เป็นเพศเดียวกันเท่านั้น ตามที่กฎหมายสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย การออกหมายค้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจับบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีหมายจับบุคคลนั้น

อีกทั้งในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (2) ซึ่งบัญญัติว่า เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการเลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจ ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 49 (3) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ (3) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจากสถานการณ์การตรวจค้นรถยนต์ดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น ในทางกฎหมายนั้นถือว่าเป็นการค้นในที่สาธารณะนั่นเอง เพราะมีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่าเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์โดยปกติสุข ดังนั้นการค้นในลักษณะนี้จึงไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องขอหมายค้นจากศาล อย่างไรก็ดีแม้ว่า การเรียกให้รถยนต์เพื่อตรวจค้น จะทำได้โดยมิต้องมีหมายจากศาล ซึ่งพนักงานตำรวจก็อาจกระทำการตั้งด่านตรวจค้นได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเจ้าพนักงานตำรวจผู้ค้นก็ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของกฎหมายที่บัญญัติว่า การค้นนั้นต้องมี “ความจำเป็น” กล่าวคือมี “เหตุอันควรสงสัย” หรือ “มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควร” ด้วย มิใช่เป็นการค้นตามอำเภอใจ, ตามคำสั่งเจ้านาย, ตามนโยบายของผู้นำ หรือสุ่มๆ กันๆ เอาตามใจชอบ เพราะการกระทำดังกล่าวทำให้ประชาชนได้รับการรบกวนซึ่งเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การรับรองเอาไว้

ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจึงควรสนใจถึงคำว่า “มีเหตุอันควรสงสัย” หรือ “เหตุอันควรสงสัยตามสมควร” ด้วย ถึงแม้ประมวลกฎหมายอาญาหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับยาเสพติดที่กล่าวข้างต้น จะไม่ได้กำหนดคณินยามของคำว่า เหตุอันควรสงสัยหรือเหตุอันควรสงสัยตามสมควร เอาไว้ก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ไม่มีขอบเขตอำนาจของพนักงานตำรวจ ในการตั้งด่านตรวจค้น โดยในบางครั้งก็มิได้มีเหตุอันควรสงสัยเลย

ดังนั้นเพื่อที่มิให้มีการตั้งด่านตรวจค้นโดยไม่จำเป็น จึงควรบัญญัติในเรื่องการค้นยานพาหนะไว้เป็นพิเศษในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังเช่น ในกฎหมายคอมมอนลอว์จะกำหนดถึงขั้นตอนบางเรื่องทีละเอียด ในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเรื่อง Stop and Frisk จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยจะเน้นเรื่องมีเหตุอันควรสงสัย ซึ่งได้วางกรอบไว้ว่าจะต้องมีเหตุอันควรสงสัย แต่ว่า

ในกรณีของกฎหมายคอมมอนลอว์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา กรณีเหตุอันควรสงสัยจะแยกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเรียกให้หยุด การเรียกให้หยุดนั้นอาจใช้หลักฐานไม่มาก แต่ในสหรัฐอเมริกาจะให้เวลาอยู่ชั่วระยะหนึ่งในการเรียกให้หยุด และขั้นตอนที่สอง คือการค้น ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยตำรวจก็สามารถค้นภายในรถหรือหลังรถได้ ซึ่งขั้นตอนนี้อาจช่วยผู้ปฏิบัติการได้มาก เนื่องจากไม่อาจทราบได้ว่ายานพาหนะที่ขับมานั้นมีข้อสงสัยใดบ้างจึงมีอำนาจเรียกให้หยุดได้ หลังจากสอบถามแล้วหากเห็นว่าไม่มีข้อสงสัยจึงปล่อยไป แต่หากเห็นว่าข้อพิรุธสงสัยก็ทำการค้นต่อไป จึงเห็นได้ว่ากฎหมายอเมริกามีการกำหนดเป็น 2 ขั้นตอน แต่กฎหมายไทยกำหนดเป็นภาพรวมว่าจะมีอำนาจการค้นในที่สาธารณะได้จะต้องมีเหตุอันควรสงสัยการได้มาโดยการกระทำความผิด

ส่วนประเทศอังกฤษมีหลักเรื่อง Road Check ซึ่งได้วางแนวการค้นไว้ว่า ต้องมีเหตุอันควรค้นอันเนื่องมาจากการได้รับรายงานอันน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดอาญา มิใช่เพียงแต่สงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และต้องเป็นคดีร้ายแรง มีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำผิดอยู่ในบริเวณที่ปิดถนน หรือตั้งด่านเพื่อตรวจค้นด้วย ซึ่งมีเหตุที่เข้มงวดในการตรวจค้นบุคคลโดยทั่วไปในที่สาธารณะ นอกจากนี้การตั้งด่านที่ถูกต้องนั้นยังมีกระบวนการขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นมีข้อพิจารณาว่าการค้นตัวบุคคลที่จะถือว่ามีเหตุอันควรสงสัยเป็นอย่างไร มีพยานหลักฐานอะไรบ้าง เมื่อเรียกหรือตรวจค้นแล้วจะต้องแจ้งเหตุแห่งการค้น ส่วนใหญ่ในกฎหมายไทยจะมีแต่เรื่องการจับ และแจ้งเหตุแห่งการจับ แต่ไม่มีการแจ้งเหตุแห่งการค้น จึงควรทำให้ผู้ที่ถูกตรวจค้นทราบขอบเขตที่ดินจะถูกค้น หรือกรณีการตรวจค้นที่จำเป็นต้องถอดเสื้อ ควรไปในที่ที่เป็นส่วนตัว ในกรณีนี้กฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดรายละเอียดว่าต้องทำอย่างไร แต่มาตรา 93 ของไทยไม่มีการกำหนดรายละเอียดไว้

4.4 การค้นปกติทั่วไปกับขอบเขตอำนาจการใช้มาตรา 93

การค้นโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการค้นในที่สาธารณะสถานหรือที่รโหฐาน ซึ่งเมื่อยังไม่สามารถที่จะยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าสาธารณะสถานหรือที่รโหฐานยังไม่สามารถค้นได้ การค้นจึงต้องมีความหมายเช่นเดียวกับการค้นทั่วไป คือเป็นมาตรการบังคับของรัฐที่จะกระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่ในสาธารณะสถานหรือที่รโหฐาน หรือยานพาหนะ เพื่อจะเสาะแสวงหาสิ่งของเพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ เป็นของกลาง หรือสิ่งของที่หาย ซึ่งพนักงานของรัฐได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือเพื่อจะทราบรายละเอียดข้อเท็จจริงแห่งความผิดตามข้อกล่าวหาและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

หรือเป็นการกระทำเพื่อพบและจับกุมบุคคลซึ่งอยู่ในที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน หรือเพื่อช่วยเหลือบุคคลซึ่งถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อพิจารณาเหตุแห่งการค้นตามอำนาจมาตรา 93 แล้วจะเห็นว่าสถานการณ์ที่ใช้เพื่อเป็นการค้นเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง ตาม พ.ร.บ. ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นการป้องกันการทำความผิดโดยการก่ออาชญากรรมอย่างหนึ่งและเป็นการปราบปรามการก่ออาชญากรรมอีกอย่างหนึ่ง ความสำคัญของการค้น จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่มุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์โดยตรงต่อรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน บางครั้งการค้นอาจให้ประโยชน์ต่อรัฐมากกว่าประชาชน เมื่อเป็นการค้นที่มีความมุ่งหมายเพื่อพยานหลักฐาน การค้นเพื่อช่วยเหลือบุคคลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือค้นเพื่อจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นการค้นที่มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญาซึ่งก็ล้วนแต่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อรัฐทั้งสิ้น

กรณีคนวิกลจริตจะใช้มาตรา 93 อย่างไรในการอ้างที่จะเข้าไปค้น ผู้เขียนเห็นว่าสามารถเข้าไปค้นตัวบุคคลได้ ถ้ามีรับแจ้งเหตุ ตัวอย่างเช่น คนวิกลจริตได้เข้าไปขโมยของในร้านแห่งหนึ่งก็สามารถค้นตัวบุคคลได้ และมาตรา 93 สามารถมีหมายค้นได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าไม่สามารถออกหมายค้นได้ ในกรณีถ้ารู้ตัวผู้ต้องสงสัยในที่สาธารณะนั้นๆ อันเป็นเหตุซึ่งหน้า

4.5 การเปรียบเทียบมาตรา 93 กับการค้นยานพาหนะ

ความหมายของการค้นยานพาหนะจากการตั้งด่านตรวจ ซึ่งเป็นไปตาม หนังสือ ตร. ที่ 0625.23/3779 ลง 13 มี.ค. 2540 เรื่อง มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัดซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของการค้นไว้แล้วว่า เป็นมาตรการบังคับของรัฐที่กระทำต่อบุคคลหรือครอบครองสถานที่ เพื่อพบและยึดสิ่งของที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานเอกสาร พยานวัตถุ เป็นของกลางหรือหาสิ่งของที่หายเพื่อพบและจับกุมบุคคลหรือเพื่อพบและช่วยเหลือบุคคลซึ่งถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายซึ่งพนักงานของรัฐได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อความสงบสุขของประชาชน และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือเพื่อที่จะทราบรายละเอียดข้อเท็จจริงแห่งความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ พบว่ามีสองแนวทาง

แนวทางแรกมีความเห็นว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นที่รโหฐานหรือเป็นที่สาธารณะ โดยผู้ที่มีแนวความคิดสนับสนุนแนวทางนี้ เช่น

วินัย คูวิเชียร ได้กล่าวเป็นข้อสังเกตไว้ในเอกสารชุดวิชากฎหมายวิธีบัญญัติ 3 ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้นว่า

“การคั่นในรถยนต์เก๋งส่วนบุคคลซึ่งพนักงานตำรวจได้ดำเนินการคั่นเป็นประจำอยู่นั้น น่าจะถือว่าเป็นการคั่นในที่รโหฐานมิใช่สาธารณสถาน เพราะรถยนต์เก๋งเป็นรถส่วนตัวซึ่งไม่ใช่ใคร ๆ จะเข้าไปได้ อันทำให้ได้ความเป็นสาธารณสถาน

รวิชชัย สุวรรณพานิช ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการคั่นรถยนต์ ไว้ดังนี้

“มีข้อสังเกตว่า การคั่นรถยนต์นั้นถือว่าเป็นการคั่นในที่รโหฐาน เพราะรถยนต์นั้นเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้”

หรือ “สิ่งอื่นที่ไม่ใช่ตัวบุคคล แม้จะอยู่ในที่สาธารณสถานก็คั่นไม่ได้ เช่น จะคั่นสิ่งของในรถยนต์ เรือเดินทะเล เรือรบ ฯลฯ หรือจะคั่นสิ่งของในรถยนต์ เป็นต้น เห็นว่า จะคั่นโดยไม่มีหมายคั่นนั้นไม่ได้ เพราะไม่ใช่ตัวบุคคลประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง สถานที่ในรถ, เรือ ดังกล่าวอาจเป็นที่รโหฐานด้วยก็ได้ แต่ถ้าสิ่งของนั้นเป็นของเล็กๆ จนถึงขนาดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการคั่นตัวบุคคลแล้วน่าจะคั่นได้ เช่น คั่นตัวบุคคลในที่สาธารณสถานก็มีอำนาจคั่นกระเป๋าเดินทางได้ด้วย แต่สำหรับรถยนต์นั้น เห็นว่า เป็นที่รโหฐานก็โดยอาศัยหลักกฎหมายที่ว่า ในรถยนต์ของเอกชนนั้นไม่ใช่สถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ คำว่า “ที่” นั้นเห็นว่าจะต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ เสมอไป อาจเป็นสังหาริมทรัพย์ ดังฎีกาที่ 2024/2497 สถานที่บนขบวนรถไฟโดยสารไม่ใช่ที่รโหฐานแต่เป็นที่สาธารณสถาน เป็นต้น กรณีตามตัวอย่าง เมื่อบุคคลใดนั่งอยู่ในรถยนต์ส่วนตัวหรือรถเอกชนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะคั่นโดยไม่มีหมายคั่นน่าจะไม่ได้ เพราะไม่ใช่ที่สาธารณสถาน ซึ่งความรู้สึกแล้วก็ไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น”

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2540 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ กระทรวงยุติธรรมกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้มีการสรุปผลการสัมมนาของที่ประชุมด้วยว่า “รถยนต์ถือเป็นที่รโหฐาน การคั่นของตำรวจจะต้องขอหมายศาล”

แนวทางที่สองเป็นแนวความคิดที่เชื่อว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่ใช่ที่รโหฐาน ดังมีผู้ที่มีแนวความคิดสนับสนุนแนวทางนี้ เช่น

พล.ต.อ. สุพาสน์ จีระพันธ์ อธิบดีรองอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการคั่นรถยนต์ไว้ในหนังสือพิมพ์รายวันเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2540 ดังนี้

“รถยนต์ไม่ว่า จะเป็นส่วนบุคคลหรือรับจ้างก็ดี ล้วนแต่ไม่ถือเป็นที่รโหฐานทั้งสิ้น โดยถือว่า รถยนต์คงเป็นเพียงทรัพย์สินของอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับ กระเป๋าเดินทาง หรือกล่องขนาดใหญ่ที่บุคคลแบกหามมาในที่สาธารณสถานนั่นเอง หากถือว่า รถยนต์ส่วนบุคคลเป็นที่รโหฐานแล้ว จะมีผลก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม”

ประดิษฐ์ เอกมณี ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการคัดรยยนต์ไปในแนวทางเดียวกัน โดยได้ให้ความเห็นว่า

“รยยนต์ส่วนบุคคลไม่ถือเป็นที่รโหฐาน ตำรวจจึงไม่ต้องขอให้ศาลออกหมายค้นแต่อย่างใด ในการตรวจค้นรยยนต์ในที่สาธารณะตำรวจสามารถตั้งด่านตรวจได้ตามปกติเพราะรยยนต์เหมือนกระเป๋าถือใบหนึ่ง”

พล.ต.ต. จงรัก จุฑานนท์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติในการค้น ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการคัดรยยนต์ตามรัฐธรรมนูญใหม่นี้ไว้ดังนี้

“การค้นซึ่งวิธีเดิมคงทำไม่ได้ต้องใช้วิธีตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนด ที่เป็นห่วงคือเรื่องค้นรยยนต์ ต้องพิจารณาว่าเป็นที่รโหฐานหรือไม่ หากไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้าจะกระทำไม่ได้โดยเด็ดขาด ซึ่งจะทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการขนของหนีภาษีต่างๆ และอาจตั้งด่านตรวจค้นไม่ได้ด้วย”

หรือแม้แต่ พล.ต.ต. สุวัฒน์ชัย ใจหาญ ก็เคยตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับอำนาจการคัดรยยนต์ไว้ด้วย โดยได้กล่าวไว้ในเอกสารคำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า

ปัญหา รยยนต์โดยสารส่วนบุคคลที่วิ่งมาตามถนน และตำรวจตั้งด่านทำการตรวจค้นตัวบุคคลและรยยนต์นั้น โดยไม่มีหมายจะกระทำได้เพียงใด

1) รยยนต์โดยสารส่วนบุคคลจะเป็นที่รโหฐานหรือไม่ ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปนั่งของคนอื่นเขาได้ ถ้าเขาไม่ยินยอม

2) การค้นตัวบุคคลซึ่งนั่งอยู่ในรยยนต์ส่วนบุคคล แม้วิ่งมาตามถนนหลวง แต่เขาไม่ลงมาให้ตรวจค้นตัวเขา ตำรวจจะกระทำได้เพียงใด รยยนต์ส่วนบุคคลไม่ใช่สิ่งสาธารณะ แต่เป็นสังหาริมทรัพย์ กรณีไม่เข้าตาม ป. อาญา มาตรา 362 ทั้งไม่ใช่เคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น กรณีไม่เข้าตามมาตรา 364 การเปิดประตูรถเข้าไปนั่งในรยยนต์ไม่ผิดฐานบุกรุก

3) รยยนต์แท็กซี่ จะถือเป็นสาธารณสถาน ดังเช่น รยยนต์ประจำทาง หรือขบวนรถไฟได้ แต่ทั้งนี้รยยนต์แท็กซี่ หรือขบวนรถไฟที่จอดอยู่ในอุโมงค์ไม่สามารถเข้าไปค้นในที่สาธารณสถานได้ จำเป็นต้องมีหมายค้น

4) การตั้งจุดตรวจเป็นการที่ตำรวจเรียกให้รถหยุด และให้เปิดกระโปรงท้ายรยยนต์เพื่อตรวจค้นว่าจะมีสิ่งของผิดกฎหมายซุกซ่อนมา ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการค้นโดยอาศัยมาตรา 93 ถ้าตำรวจไม่ได้พบเห็นสิ่งที่ครอบครองอยู่ จะมีความผิดต่อเสรีภาพ ทำให้ผู้อื่นอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ และทำให้ผู้ถูกค้นดังกล่าวเกิดความล่าช้าได้

การพิจารณาว่า ยานพาหนะเป็นที่รโหฐานหรือไม่ จะต้องเริ่มพิจารณาจากคำจำกัดความหรือคำนิยามของคำว่า “ที่รโหฐาน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยซึ่งก็จะได้จาก มาตรา 2 (13) ที่บัญญัติว่า “ที่รโหฐาน” หมายความว่าถึงที่ต่างๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น จึงย้อนกลับไปดูความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “สาธารณสถาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา 1 (3) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สาธารณสถาน” หมายความว่า สถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ดังนั้น ความหมายของคำว่า “ที่รโหฐาน” จึงหมายถึงที่ใดๆ ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ หรือหมายความว่า สถานที่ซึ่งเจ้าของ หรือผู้ครอบครองแสดงเจตนาหวงกั้นมิให้บุคคลภายนอกเข้าไป การแสดงเจตนาหวงกั้นนั้นอาจเป็นไปโดยชัดแจ้งหรือปริยายก็ได้

สถานที่ตามความหมายของสาธารณสถานนั้น มิได้หมายความว่าเฉพาะสถานที่ซึ่งติดตรึงอยู่กับที่ หรือสิ่งหามทรัพย์เท่านั้น สิ่งหามทรัพย์ หรือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ก็อยู่ในความหมายของสถานที่ตามความหมายของ “สาธารณสถาน” ด้วยเช่น ห้องพักในเรือเดินทะเล หรือเรือรบ หรือพื้นที่บนขบวนรถไฟโดยสาร ดังฎีกาที่ 2024/2497 “สถานที่บนขบวนรถไฟโดยสารไม่ใช่ที่รโหฐาน แต่เป็นที่สาธารณสถาน” ซึ่งก็แปลความได้ว่า หากเป็นที่บนขบวนรถไฟโดยสาร เช่น บนขบวนรถไฟขนส่งสินค้า ตู้พักบนขบวนรถไฟของเจ้าหน้าที่ประจำขบวนรถไฟ เป็นต้น ก็จะไม่เป็นที่สาธารณสถาน ที่ซึ่งไม่เป็นสาธารณสถานก็เป็นที่รโหฐานตามความหมายของ “ที่รโหฐาน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (13)

ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ก็จัดเป็นสถานที่ตามความหมายของ “ที่รโหฐาน” และ “สาธารณสถาน” ได้เช่นกัน ยานพาหนะบางชนิด เช่น เรือเดินทะเล เรือประมง เรือรบ สถานที่บนขบวนรถไฟ หรือรถยนต์ เป็นต้น ก็จะมีพื้นที่ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองจัดเป็นที่หวงห้ามไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งบุคคลภายนอกจะเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้ เช่น ห้องพักบนเรือโดยสาร หรือเรือท่องเที่ยว บนเรือรบ หรือห้องพักของเจ้าหน้าที่ประจำขบวนรถไฟ พื้นที่บนรถที่จัดทำขึ้นเป็นพิเศษโดยจัดเป็นที่พักหลับนอนบนรถได้ด้วย เป็นต้น และมีบางพื้นที่ที่จัดให้บุคคลภายนอกหรือประชาชนเข้าไปได้โดยอิสระแต่ต้องเสียเงิน เช่น รถไฟโดยสาร รถโดยสารประจำทาง หรือรถรับจ้าง เรือเดินทะเล หรือเรือโดยสาร เป็นต้น เมื่อยานพาหนะเป็นได้ ทั้งที่รโหฐานและสาธารณสถาน จึงต้องมาพิจารณาว่าพื้นที่ส่วนใดของยานพาหนะที่เป็นรโหฐาน และส่วนใดที่เป็นที่สาธารณสถาน

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ ได้ให้ความหมายของรถยนต์ตามคำนิยามศัพท์ตามที่กฎหมายได้บัญญัติความหมายของที่รโหฐานและที่สาธารณสถาน ในเรื่องการค้นรถยนต์ ไว้ดังนี้

“สำหรับรถยนต์ หากนำเอานิยามคำศัพท์ของไทยมาปรับใช้อย่างเคร่งครัดก็จะตอบได้ง่ายๆ ว่ารถยนต์นั้นเป็นที่สาธารณสถาน หรือที่รโหฐานกันแน่ กล่าวคือ รถยนต์คันใดที่ประชาชนมี

สิทธิโดยชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น รถเมล์ รถไฟ รถสองแถว รถทัวร์ รถแท็กซี่ ฯลฯ ย่อมเป็นที่
สาธารณสถาน การค้นในที่ดังกล่าวต้องใช้หลักการค้นในที่สาธารณะตามมาตรา 93 มาใช้

แต่หากรถยนต์คันใดประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ซึ่งก็ได้แก่ รถยนต์
ส่วนบุคคล ก็ต้องถือว่ารถยนต์นั้นเป็นที่รโหฐาน หากการจะค้นรถดังกล่าวก็ต้องใช้หลักเกณฑ์ใน
การค้นที่รโหฐาน”

ยานพาหนะบางชนิดดังกล่าวมาแล้วนั้นมีพื้นที่ที่เป็นทั้งบริเวณที่จัดเป็นที่หวงห้าม
เฉพาะไม่อนุญาตให้บุคคลทั่วไปเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองเสียก่อน
และมีบางพื้นที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ด้วย เช่นนี้แล้ววิธีการค้นยานพาหนะจึง
ต้องกำหนดให้ชัดเจน

ผู้เขียนเห็นความชัดเจนเพื่อผู้ปฏิบัติและถูกปฏิบัติจะได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตน
เพื่อจะได้ถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ในความเป็นจริงยานพาหนะทุกชนิด โดยเฉพาะรถยนต์
เป็นสิ่งของที่สามารเคลื่อนที่ไปไหนมาไหนได้สะดวกและรวดเร็วประชาชน ส่วนใหญ่จึงได้ใช้
รถยนต์ทั้งที่เป็นส่วนบุคคล และรับจ้างเป็นพาหนะในการเดินทาง และก็มีอยู่ไม่น้อยที่ได้กระทำความผิด
ได้ใช้ยานพาหนะโดยเฉพาะรถยนต์ในการกระทำความผิด และหลบหนีหรือซุกซ่อน และนำพา
ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิดหลบหนีไป รัฐจึงต้อง
ให้อำนาจพนักงานของรัฐทำการค้นยานพาหนะได้เพื่อจับบุคคล หรือเพื่อพบและยึดสิ่งของที่ใช้
เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาหรือเพื่อดำเนินกระบวนการยุติธรรมต่อไป แต่โดยที่เจตนารมณ์ของ
การออกหมายค้นนั้นก็เพื่อใช้ค้นในสถานที่ หรือบุคคลที่อยู่ในสถานที่ที่จะค้น ซึ่งเป็นสถานที่ซึ่ง
ปักหลักแน่นอน ไม่อาจเคลื่อนย้ายได้เท่านั้น แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่า ยานพาหนะ โดยเฉพาะรถยนต์
ส่วนบุคคลซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายที่ไปได้เรื่อยๆ ตามที่เจ้าของหรือผู้ขับขี่จะพาไปนั้น จะต้องถูกเจ้า
พนักงานของรัฐทำการตรวจค้นได้โดยไม่มีข้อจำกัด

ปัญหาการค้นยานพาหนะ โดยเฉพาะปัญหาที่น่าสนใจอยู่ในปัจจุบันอย่างมากที่สุดคือ
ปัญหาการค้นยานพาหนะ ผู้เขียนเห็นว่าควรปรับเอามาตรา 93 มาใช้กับการค้นยานพาหนะด้วย
การค้นดังกล่าว พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจะทำการค้นตัวบุคคลได้โดยไม่ต้องขออำนาจ
ศาล แม้จะต้องยอมแลกกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของเจ้าของยานพาหนะบ้างก็ตาม กฎหมายบาง
ประเทศ เช่น กฎหมายสหรัฐอเมริกา ไม่อนุญาตให้พนักงานตำรวจทำการค้นยานพาหนะของบุคคล
โดยอำเภอใจ เพราะถือว่ากฎหมายที่อนุญาตเป็นการทั่วไปให้ตำรวจค้นยานพาหนะได้เป็นกฎหมาย
ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นการขัดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัว เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 เป็นเวลา 55 ปีมาแล้ว ถ้าย้อนหลังกลับไป
สมัยเมื่อ 50 ปีกว่ามานี้ ยานพาหนะยังไม่มีควมเจริญก้าวหน้ามากนัก โดยเฉพาะรถยนต์มีน้อย และ

ถึงแม้จะมีรถยนต์ในสมัยนั้นก็เป็นรถยนต์ที่มีรูปแบบไม่พิสดารซับซ้อนเหมือนในปัจจุบัน ถนนหนทางก็ยังมีน้อยไม่เกิดปัญหาในเรื่องการตรวจค้นรถยนต์ เมื่อกลับมามองถึงปัจจุบัน มีถนนหนทางมากมายอาจเรียกได้ว่ามีน้อยกว่าจำนวนรถยนต์ที่มากมาย ที่สำคัญคือ รถยนต์กลายเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน ไปเสียแล้ว นอกจากนั้น ในบางครั้งยังใช้รถยนต์เป็นที่เก็บสิ่งของสัมภาระเอกสาร เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ บางคันยังดัดแปลงเป็นที่อยู่อาศัยด้วย ลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าผู้ครอบครองรถยนต์ต้องการความเป็นส่วนตัวอย่างแท้จริง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการค้นรถยนต์หรือยานพาหนะไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานจึงอาจใช้กฎหมายที่มีอยู่ปรับใช้ไปโดยถือว่าถ้ามีสิทธิค้นตัวบุคคลในรถก็ต้องค้นรถยนต์ของผู้นั้นด้วย เพราะถือว่ารถยนต์มิใช่เป็นที่รโหฐาน ดังนั้นเมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุสงสัยผู้ขับขี่รถยนต์คันใดว่าเป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดก็ค้นได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 93 นั้นเอง

ผู้เขียนจะยกตัวอย่างหลักเกณฑ์ในการค้นรถยนต์ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้เป็นการเฉพาะดังที่ปรากฏตามคู่มือว่าด้วยการค้นและยึด การค้นยานพาหนะ ในกรณีที่ต้องมีหมาย หลักทั่วไป ถ้าหากมีโอกาสขอหมายค้นได้ก็ควรจะใช้หมาย แม้ว่าบางครั้งการค้นอาจจะกระทำได้โดยชอบทั้งๆ ที่ไม่มีหมายก็ตาม ศาลมักจะเห็นชอบกับการค้น หากได้กระทำโดยอาศัยอำนาจตามหมายค้น ในขณะที่ยานพาหนะอันเคลื่อนไหวได้รวดเร็วยิ่งทำให้ไม่เปิดโอกาสให้ขอหมายได้ ในบางกรณีจึงได้กำหนดไว้ว่าหากพอจะมีเวลาจึงจะขอหมายได้ ตัวอย่างเช่น ทุกๆ วันรถบรรทุกนมได้เคลื่อนไปเส้นทางเดิม มีสาเหตุที่อาจเป็นไปได้ว่าจะเชื่อว่ารถดังกล่าวอาจบรรทุกยาเสพติด ควรขอหมายในที่ที่รถคันดังกล่าวได้เล่นไปตามเส้นทางปกติ

การค้นเริ่มเมื่อเพียงแต่การสั่งให้หยุดเท่านั้นมิใช่การค้น ดังนั้นการยอมให้รถยนต์ผ่านหรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่สั่งให้หยุดรถ กับเวลาที่ได้ทำการตรวจค้นพาหนะจริงๆ อาจนำมาใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุที่เป็นไปได้ที่จะทำการค้น โดยนำทฤษฎี “สิ่งที่อยู่ในที่โล่ง” อาจนำมาใช้กับยานพาหนะได้ ยิ่งกว่านั้นสิ่งใดก็ตามที่อาจเปิดเผยได้โดยใช้ไฟฉายส่องเข้าไปในรถในเวลากลางคืนก็ถือเป็นสิ่งที่อยู่ในที่โล่ง

ในการตั้งด่านตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ กรณีที่มีเหตุอันเป็นไปได้ให้เชื่อว่ารถยนต์คันนั้นมีความจำเป็นตามกฎหมายที่จะต้องคู่ลักษณะรถ การตรวจดูหมายเลขรถและหมายเลขเครื่องยนตร์ไม่ถือว่าเป็นการค้นหรือการยึดแต่ประการใด

การใช้กำลังในการค้น หากเจ้าพนักงานมีอำนาจตามกฎหมายที่ตรวจค้นพาหนะ แต่เจ้าของปฏิเสธ มิให้เข้าค้นเจ้าพนักงานอาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็น และเหมาะสมเพื่อค้นหาพาหนะได้

การใช้กำลังอันไม่เหมาะสมเพื่อหยุดรถอาจทำให้การค้นนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมายแม้ว่าจะมีเหตุอันเป็นไปได้ที่จะทำการค้นก็ตาม

ตัวอย่างเช่น

เจ้าพนักงานผู้หนึ่งได้ยิงล้อรถคันหนึ่งเพื่อหยุดรถนั้น แม้เขาจะมีเหตุที่เป็นไปได้ที่จะค้นการใช้กำลังในลักษณะดังกล่าวนี้ นับว่าไม่สมเหตุสมผล ดังนั้นจึงนับว่าการค้นดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การค้นที่ต้องกระทำอย่างจำกัดต่อผู้ครอบครองพาหนะ พยานหลักฐานอันมีเหตุเป็นไปได้ที่จะใช้เป็นเหตุผลให้ทำการค้นพาหนะไม่จำเป็นต้องให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานที่จะทำการตรวจค้น ผู้ครอบครองรถที่มีได้ถูกจับกุมด้วยเจ้าพนักงานควรทำการค้นบุคคลก็ต่อเมื่อมีความเชื่ออย่างยั้งว่าบุคคลนั้นๆ กำลังพกพาอาวุธหรือพยานหลักฐานที่อาจถูกทำลายได้ ในการตรวจค้นดังกล่าว โดยทั่วไปก็ยอมให้มีการตรวจค้นแบบ “ตบๆ” (patting down) ทั้งนี้ เพราะวิธีดังกล่าวอาจเผยให้เห็นอาวุธหรือพยานหลักฐานในการกระทำผิดได้ ในกรณีตรวจยาเสพติดอาจจำเป็นต้องค้นจนทั่วตัวทั้งนี้เพื่อป้องกันการทำลายหลักฐาน

การกั้นถนนเพื่อค้นรถยนต์บางคัน เว้นแต่การตรวจค้นบริเวณชายแดนระหว่างประเทศ การกั้นถนนเพื่อกักรถทุกคันเพื่อตรวจค้นไม่อาจกระทำได้ แต่อาจสนับสนุนการกั้นถนนเพื่อกักรถเพื่อทำการค้นรถบางคันที่ได้ระบุไว้ หรือรถยนต์คันที่ได้บรรทุกผู้ครอบครองตามที่ระบุไว้ซึ่งเจ้าพนักงานมีเหตุอันเป็นไปได้ที่จะทำการตรวจค้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ยึดหลักตามรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ซึ่งวางหลักไว้ว่าการค้นโดยไม่มีเหตุอันควร (Unreasonable Search) จะกระทำมิได้แต่ความหมายของคำว่า “ไม่มีเหตุอันควร” นี้ ไม่มีคำอธิบายไว้ในรัฐธรรมนูญจึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะเป็นผู้วินิจฉัยวางบรรทัดฐานซึ่งก็มีคดีที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายหลักเกณฑ์ไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น ในคดี *Carroll v. U.S.* 1925 คดี *Chambers v. Maroney*, 1970 ทั้ง 2 คดีสรุปได้ว่า ถ้าเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรที่จะค้นรถยนต์ที่กำลังแล่นอยู่บนทางสาธารณะแม้การค้นจะไม่มีหมาย ก็ถือเป็นการค้นที่ชอบด้วยกฎหมายในทางกลับกันถ้าเป็นรถยนต์ที่จอดอยู่กับที่ การค้นก็จะต้องมีหมายค้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักในคดี *Coolidge v. New Hampshire*, 1971 แต่หลักดังกล่าวนี้เองก็ยังมีข้อยกเว้นอยู่ว่า หากมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งก็อาจทำการค้นโดยไม่มีหมายได้ คำว่า “เหตุจำเป็นอย่างยิ่ง” นี้ ศาลสูงสุดเองก็ได้เคยให้คำอธิบายไว้แต่มีคดีที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยอยู่คดีหนึ่งคือคดี *Scater v. State* 284.A 2d 45 1971 ศาลชั้นต้นได้ตีความกรณี “เหตุจำเป็นอย่างยิ่ง” ไว้ว่า ถ้ามีตำรวจอยู่คนเดียวและเป็นเวลากลางคืน ถ้าจะทิ้งรถเพื่อไปขอหมายรถจะถูกเคลื่อนย้าย กรณีนี้การค้นอาจกระทำได้โดยไม่มีหมาย

สำหรับปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า ยานพาหนะนี้ควรจัดอยู่ในประเภทสิ่งของที่มีการครอบครองมากกว่าการใช้มาตรการในการค้นตัวบุคคล แต่ถ้ายานพาหนะที่ไม่มีคนอยู่ การค้นต้องรองจนกว่าจะพบเจ้าของหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เจ้าของได้รับรู้เสียก่อน ถ้ายึดหลักการเช่นนี้แล้วปัญหาก็ลดน้อยลง ในทางตรงกันข้ามถ้าถือว่าเป็นที่รโหฐานอาจทำให้เกิดปัญหาได้ว่า ยานพาหนะรูปแบบใดขนาดใดถือว่าเป็นที่รโหฐาน และปัญหาเรื่องการเคลื่อนที่ของตัวยานพาหนะเองก็น่าจะเกิดปัญหายุ่งยากได้

ยานพาหนะทุกชนิดสามารถเป็นพาหนะที่นำพาบุคคลหรืออาชญากรไปในที่ต่างๆ และอาจมีการพบพาอาวุธหรือเครื่องมือที่จะใช้ในการกระทำความผิดติดตัวไปด้วยอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งยานพาหนะที่เป็นรถยนต์ส่วนบุคคล เมื่อกระทำความผิดแล้วก็สามารถหลบหนีการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ยานพาหนะที่เป็นรถยนต์ส่วนบุคคลนั้น เป็นยานพาหนะที่ประชาชนใช้ในการเดินทางในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก และเป็นยานพาหนะที่สามารถเคลื่อนที่ไปมาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคล หรืออาชญากรได้ใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมแล้วใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการหลบหนี หากเจ้าพนักงานของรัฐไม่มีอำนาจ หรือไม่สามารถทำการค้นรถยนต์เพื่อจับบุคคลผู้กระทำความผิด หรือยึดสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ทันเวลาที่แล้วนั้น การป้องกัน หรือปราบปรามอาชญากรรม หรือแม้แต่การแสวงหา หรือรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินการคดีอาญาก็จะไร้ผล หรือค่อยประสิทธิภาพ

การค้นยานพาหนะนั้นก็มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันกับการค้นทั่วไป คือ เพื่อเป็นการป้องกันการก่อคดีอาชญากรรม เพื่อระงับเหตุมิให้เกิดขึ้น เพื่อค้นหาสิ่งของผิดกฎหมายในขณะที่คนร้ายกำลังกระทำความผิดซึ่งหน้าและเพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำขึ้นแล้ว เพื่อนำมาประกอบในการพิจารณาดำเนินคดีดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป แต่การใช้อำนาจตรวจค้นนั้นก็ต้องกระทำไปโดยต้องสอดคล้องกันระหว่าง หลักการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม (Crime Control Model) และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process Model)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ที่เรียกตัวเองว่าเจ้าพนักงานตำรวจ หรือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งด่านตรวจรถยนต์ในที่คับขัน หรือในจุดที่ล่อแหลมต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ทางโค้ง ทางลงทางด่วน หรือแม้กระทั่งการตั้งด่านเพื่อทำการตรวจค้นรถยนต์ โดยอ้างว่าขอตรวจยาเสพติด ตรวจอาวุธ ที่พบว่า มีการตรวจค้นบ้าง ไม่ค้นบ้าง ยากค้นก็สั่งให้ลงมาจากรถเพื่อเจ้าพนักงานตำรวจทำการตรวจค้นตามอำนาจที่ตนอ้างว่าตนถืออยู่ จึงเป็นกรณีที่น่าสงสัยว่าการตรวจค้นรถยนต์ที่จู่ๆ ก็สั่งให้หยุดรถ ลงมาจากรถ ขอดูบัตรประจำตัว ใบขับขี่ แล้วตำรวจ

ก็ทำการตรวจค้นโดยมิได้มีแจ้งเรื่องต่อผู้ที่ถูกตรวจค้น ไม่ได้แสดงหมายหรือสิ่งใดในการกระทำนั้น เป็นการค้นที่ถูกต้องและสมควรตามกฎหมาย

ในเรื่องนี้ต้องพิจารณาจากกฎหมายที่น่าจะเกี่ยวข้องกล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 3 ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ในมาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” และในวรรคสามและวรรคสี่ที่บัญญัติว่า “การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ” “ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

กฎหมายอเมริกันจะพัฒนามาจากหลัก Amendment โดยวางหลักเรื่อง stop and frisks ซึ่งเป็นการเรียกให้หยุดแล้วตรวจ อันเป็นส่วนของการค้นในที่สาธารณะสำหรับสหรัฐอเมริกา การตรวจค้นยานพาหนะ สามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักการค้นบุคคลในที่สาธารณะ โดยเจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้คนขับรถและคนที่อยู่ในยานพาหนะนั้นลงมาจากรถเพื่อตรวจค้นบุคคล หรือระหว่างที่ตรวจค้นในยานพาหนะได้

การนำกฎหมายเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยจะพบว่า ประการที่หนึ่ง เรื่องการค้นตัวบุคคลกับการค้นยานพาหนะนั้น ทั้งกฎหมายสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรพยายามเรียกหรือเขียนหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่า สองกรณีนี้มีความแตกต่างกัน แต่ไม่ต้องมีหมายทั้งคู่ ส่วนกฎหมายไทยนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่กำหนดเรื่องการค้นยานพาหนะไว้ แต่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ให้การค้นยานพาหนะนั้นถือว่าเป็นการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ แต่บางความเห็นการค้นยานพาหนะเป็นการค้นในที่สาธารณะ เป็นต้น

การค้นยานพาหนะเป็นการค้นที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างการค้นในที่สาธารณะและการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ เหตุผลที่สนับสนุนว่าการค้นยานพาหนะนั้นจะเป็นลักษณะหนึ่งของการค้นในที่สาธารณะ เพราะยานพาหนะมีอาณาเขตที่แสดงสิทธิความเป็นส่วนตัว (privacy right) ของเจ้าของ หรือผู้ครอบครองยานพาหนะเช่นกัน บุคคลอื่นย่อมไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปในยานพาหนะของเจ้าของหากเจ้าของไม่ยินยอม อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่สนับสนุนว่าการค้นยานพาหนะไม่น่าจะเป็นการค้นในที่สาธารณะ คือหากเริ่มต้นจากการค้นในที่สาธารณะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจศาลตามหมายค้นเป็นหลัก เพราะที่สาธารณะเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้เป็นเจ้าของสถานที่นั้น แต่ยานพาหนะไม่ใช่สถานที่ที่แสดงสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างชัดเจน การค้น ยานพาหนะจึงน่าจะเป็นการก้าวล่วงเสรีภาพในการเดินทางของเจ้าของยานพาหนะ นอกจากนี้ยานพาหนะโดยส่วนมาก

ก็ไม่ได้เป็นสถานที่กินอยู่หลับนอนของเจ้าของยานพาหนะ ในขณะที่รถโหลฐานเป็นที่กินอยู่หลับนอนที่มีความเป็นส่วนตัวสูงกว่ายานพาหนะ ท้ายที่สุด หากพิจารณาถึงความเสียหายต่อสังคมแล้ว การคันยานพาหนะนั้นจะไม่เหมือนกับการคันในรถโหลฐาน เพราะหากมีวัตถุที่เป็นอันตรายอยู่ในรถโหลฐานแล้วย่อมก่อให้เกิดอันตรายน้อยกว่าวัตถุแบบเดียวกันอยู่ในยานพาหนะที่แล่นไปมาและเสี่ยงต่อการก่ออันตรายแก่ประชาชน

ศาลฎีกาไทยก็ได้ตอบปัญหาเรื่องการคันยานพาหนะไว้โดยตรง โดยเมื่อมีปัญหว่า การคันยานพาหนะเป็นการคันในรถโหลฐานหรือไม่ ศาลฎีกาจะไม่ตอบในปัญหานี้โดยตัดสินว่าแม้ว่าการคันจะมีปัญหาว่าจะมีขอบด้วยกฎหมายแต่ก็ได้มีผลให้การสอบสวนเสียไป พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดี

อย่างไรก็ตาม ทางปฏิบัติในการคันยานพาหนะตามกฎหมายไทยถือเป็นเรื่องของการคันตัวบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 ทั้งนี้การคันดังกล่าว พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทำการคันตัวบุคคลได้โดยไม่ต้องขออำนาจศาล การเลือกแนวทางดังกล่าวย่อมส่งผลดีในการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ แม้จะต้องยอมแลกกับสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของเจ้าของยานพาหนะบ้างก็ตาม

กฎหมายบางประเทศ เช่น กฎหมายสหราชอาณาจักร กฎหมายสหรัฐอเมริกา ไม่อนุญาตให้พนักงานตำรวจทำการคันยานพาหนะของบุคคลโดยอำเภอใจ เพราะถือว่ากฎหมายที่อนุญาตเป็นการทั่วไปให้ตำรวจคันยานพาหนะได้ เป็นกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นการขัดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัว ทั้งนี้ การกำหนดให้การคันยานพาหนะเป็นอำนาจโดยทั่วไปของเจ้าหน้าที่หรือฟ้องขออำนาจเฉพาะจากศาลจึงเป็นเรื่องนโยบายทางอาญาในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในแต่ละประเทศ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

การคันยานพาหนะเมื่อพบสิ่งของที่ครอบครองไว้เป็นความผิดหรือลักลอบนำเข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการที่เจ้าพนักงานตำรวจยังคุ้นเคยกับการทำใบสั่งจราจรให้กับผู้ขับขี่ที่ฝ่าฝืนกฎจราจรอีกด้วย ดังนั้น การกำหนดให้มีการจัดทำบันทึกการคันตัวบุคคลในที่สาธารณะจึงไม่น่าจะสร้างภาระเกินสมควรให้กับเจ้าพนักงาน รายละเอียดในบันทึกการคันควรประกอบด้วย ชื่อเจ้าพนักงานผู้คัน ชื่อผู้ถูกคัน เหตุแห่งการคัน วัตถุประสงค์ในการคัน วัน เวลา สถานที่ดำเนินการคัน เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดต่างๆ ในบันทึกการจับกุม ซึ่งอาจจะระบุไว้ในระเบียบเพื่อให้ง่ายต่อการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแก้ไข

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาการค้นบุคคลในที่สาธารณะ ตามมาตรา 93 ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้นในร่างกายโดยตรง วัสดุหีบห่อที่ครอบครอง ทั้งที่เป็นการค้นบุคคลในที่สาธารณะจากสายตรวจ และยังรวมความไปถึงการตรวจค้นบุคคลในยานพาหนะทางบก ไม่ว่าจะเป็นส่วนบุคคล รถสาธารณะ รถรับจ้าง ซึ่งค้นบุคคลในที่สาธารณะได้มีกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 93 รองรับเท่านั้น ดังมีบทบัญญัติดังนี้

“ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด”

จากที่กล่าวมาทำให้มีข้อสังเกตว่าปัญหาการค้นบุคคลในที่สาธารณะตามมาตรา 93 มีความหมายอย่างไร ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด อธิบายความหมายของบุคคลในการค้นรวมถึงกระเป๋ารถยนต์ หรือเฉพาะตัวบุคคลเป็นอย่างไร ขอบเขตในการค้นมากน้อยแค่ไหน การค้นบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยในสนามบิน การตรวจค้นในรถไฟฯ ที่เป็นที่สาธารณะ และมีวัตถุประสงค์อย่างไร พนักงานปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีความผิดอย่างไรบ้างในค้นรถยนต์ หรือบุคคลในที่สาธารณะ และมาตรา 93 ใช้ในสถานการณ์อย่างไร และสามารถมีหมายค้นได้หรือไม่และการค้นแบบปกติทั่วไปแตกต่างจากการค้นตามมาตรา 93 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจใช้อำนาจจากกฎหมายใดในการค้น และมาตรา 93 โดยทั่วไปแล้วไม่ให้ค้นบุคคลในที่สาธารณะ และกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 93 แตกต่างจากกรณีการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ จุดสกัด โดยคำว่ารถยนต์ ไซ้ที่รโหฐานหรือที่สาธารณะ และใช้มาตรา 93 ได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการค้นในร่างกายโดยตรง วัสดุหีบห่อที่ครอบครอง เพื่อเพิ่มความเข้มงวดในการป้องกันและปราบปราม

ผลการศึกษาพบว่า

การค้นบุคคลในที่สาธารณะของพนักงานเจ้าหน้าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ที่สาธารณะหมายถึงสถานที่ใดๆ ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ดังนั้นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหากมีความสงสัยว่าจะมีของผิดกฎหมายอยู่ในบุคคลนั้นๆ ก็ค้นได้ทันที และหากค้นแล้ว ค้นไม่พบของผิดกฎหมาย ผู้ทำการค้นจะมีความผิดก็ได้เป็นการ

ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ขณะที่ทำการค้นตัวบุคคลโดยเหตุอันควร ไม่ว่าจะเป็นการค้นอันเกี่ยวเนื่องกับการจับกุมหรือโดยมีหมายค้น เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเมื่อป้องกันตนเอง ป้องกันการหลบหนี ป้องกันการทำลายหลักฐาน ชื่อนำสังเกตของหลักเกณฑ์การค้นตัวบุคคลของสหรัฐอเมริกา ก็คือ ได้ยืนยันหลักการมีหมายค้นตัวบุคคลไว้เป็นประการแรก และบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การค้นตัวบุคคลโดยมีหมาย” ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนเช่นนี้

ปัญหาสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการค้น มีขอบเขตในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานมากน้อยเพียงไร ความเหมาะสมอยู่ที่ใด โดยศึกษาจากตัวอย่างการตีความรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาของศาลอันที่จริงปัญหาเรื่องความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการถูกค้นยานพาหนะในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ศาลสูงของรัฐบาลกลางได้ตีความจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1971 มาตรา 4

ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องกระทบกับสิทธิ เกียรติยศและศักดิ์ศรีของประชาชนเกิดความไม่พอใจเป็นธรรมดา "ตำรวจ" ควรจะแสดงตน การปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของตำรวจ หมายความว่า ประชาชนถูกจับกุม ตำรวจก็ต้องชี้แจง อธิบายให้ประชาชนเข้าใจว่าถูกจับกุมเรื่องอะไร ทำผิดกฎหมายข้อไหน ผิดเรื่องอะไร ต้องถูกดำเนินการอย่างไรบ้าง ควรทำอย่างไร หลังจากนั้น และบุคคลที่ถูกจับนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ทำให้ประชาชนรู้สึกเสียสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้นตำรวจควรเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานใหม่ อย่าให้ประชาชนรู้สึกเสียสิทธิและเสรีภาพ

เหตุอันควรสงสัยในการค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของที่ต้องการหา ก็ให้สามารถค้นบุคคลในที่สาธารณะสถานได้ ทั้งนี้กรณีเหตุอันควรสงสัยมิได้บัญญัติเอาไว้ เหตุอันควรสงสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น น่าจะความหมายถึง มีอะไรที่เป็นพิรุธ หรือไม่แน่ใจในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง กรณีค้นโดยอาศัย “เหตุอันควรสงสัย” ได้แก่ บุคคลนั้นมีสิ่งของไว้ในความครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด ตามมาตรา 93 บุคคลอื่นเป็นที่ต้องสงสัยแล้ว มีความผิดเกิดขึ้น และเป็นบุคคลที่เดินออกมาในที่สาธารณะสถาน หรือได้รับรายงานหรือต้องสงสัยที่อาจพัวพันในคดีก็เข้าทำการค้นตัวบุคคลคนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเรื่อง Stop and Frisk ซึ่งศาลสูงของสหรัฐได้วางแนวการค้นไว้ว่า ต้องมีเหตุอันควรค้นอันเนื่องมาจากการได้รับรายงานอันน่าเชื่อถือว่ามีการกระทำความผิดอาญา มิใช่เพียงแต่สงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และต้องเป็นคดีร้ายแรง มีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำความผิดอยู่ในบริเวณที่ปิดถนน หรือตั้งด่านเพื่อตรวจค้นด้วย ซึ่งมีเหตุที่เข้มงวดในการตรวจค้นบุคคลโดยทั่วไปในที่สาธารณะสถานนอกจากนี้การตั้งด่านที่ถูกตั้งขึ้นยังมีกระบวนการขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนด้วย

กรณีการค้นตัวบุคคลโดยไม่มีหมายดังกล่าวผู้เขียนจะเสนอแนะมาตรการในการควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่จะวินิจฉัยว่า พฤติการณ์เช่นไรจะถือว่าเป็น “เหตุอันควรสงสัย” โดยวิธีให้มีการบันทึกพฤติกรรมก่อนที่จะทำการค้นให้ปรากฏเพราะเหตุใด จึงสงสัย

การค้นปกติทั่วไปกับการค้นตามมาตรา 93 การค้นทั่วไป คือ เป็นมาตรการบังคับของ รัฐที่จะกระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่ในสาธารณสถานหรือที่รโหฐาน หรือยานพาหนะ เพื่อจะเสาะแสวงหา สิ่งของเพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ เป็นของกลาง หรือสิ่งของที่หาย ซึ่งพนักงานของรัฐได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของสังคม บุคคลที่จะถูกค้น อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ บุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ใน เรื่องการค้นตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนั้นเป็นผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิมากกว่าบุคคลอื่น และการค้น มักจะอาศัยอำนาจจากการจับหรือเป็นผลที่ตามมาจากการจับ ซึ่งผู้ถูกจับจะไม่มีอำนาจที่จะโต้แย้ง สิทธิได้อยู่แล้ว แต่สำหรับการค้น บุคคลอื่นที่มีผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดนั้น จะเห็นได้ว่าเขา ไม่ควรที่จะต้องได้รับผลกระทบจากการกระทำของรัฐแต่อย่างใดเลย แต่ก็ต้องยอมรับในหน้าที่ของ ตนที่ต้องยินยอมให้กระทำได้เช่นนั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นได้ว่า ควรให้ความลำดับกับการค้นโดยไม่มี หมายกับบุคคลว่าในลักษณะที่จะต้องมีการกำหนดกรณีที่จะต้องถูกค้นไว้ให้ชัดเจนว่า กรณีใดต้อง ใช้หมายค้น กรณีใดไม่ต้องใช้หมายค้น โดยเฉพาะกรณีที่มีได้บัญญัติไว้ในมาตรา 93 ให้ค้นโดยมี เหตุผลอันควรสงสัยเท่านั้น ขอบเขตตามมาตรา 93 แล้วจะเห็นว่าสถานการณ์ที่ใช้เพื่อเป็นการค้น เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานหรือบุคคลต้องสงสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดโดยการก่ออาชญากรรมและเป็นการปรามปราบการก่อ อาชญากรรมอีกอย่างหนึ่ง

การเปรียบเทียบมาตรา 93 กับการค้นยานพาหนะ หนังสือ ตร.ที่ 0625.23/3779 ลง 13 มี.ค. 2540 เรื่อง มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัดดังที่ได้กล่าวถึง ความหมายของการค้นไว้แล้วว่าเป็นมาตรการบังคับของ รัฐที่กระทำต่อบุคคลหรือครอบครองสถานที่ เพื่อพบและยึดสิ่งของที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน โดยมี 2 แนวทางคือ

แนวทางแรกมีความเห็นว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นการค้นในที่รโหฐานมิใช่สาธารณ สถาน เพราะรถยนต์นั่งส่วนบุคคลซึ่งไม่ใช่ใครๆ จะเข้าไปได้

แนวทางที่สองมีความเห็นว่า รถยนต์คันใดที่ประชาชนมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะเข้าไป ได้ เช่น รถเมล์ รถไฟ รถสองแถว รถทัวร์ รถแท็กซี่ ฯลฯ ย่อมเป็นที่สาธารณสถาน การค้นในที่ ดังกล่าวต้องใช้หลักการค้นในที่สาธารณะมาใช้ แต่หากรถยนต์คันใดประชาชนไม่มีความชอบธรรม ที่จะเข้าไปได้ ซึ่งก็ได้แก่ รถยนต์ส่วนบุคคล ก็ต้องถือว่ารถยนต์นั้นเป็นที่รโหฐาน หากการจะค้นรถ ดังกล่าวก็ต้องใช้หลักเกณฑ์ในการค้นที่รโหฐาน

ปัญหาการค้นยานพาหนะ โดยเฉพาะปัญหาที่น่าสนใจอยู่ในปัจจุบันอย่างมากก็คือปัญหาการค้นรถยนต์ ผู้เขียนเห็นว่าควรจะปรับเอามาตรา 93 มาใช้กับการการตั้งด้านการค้นรถยนต์โดยตรงที่ยังไม่มีความคิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการค้นรถยนต์หรือยานพาหนะไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานจึงอาจใช้กฎหมายที่มีอยู่ปรับใช้ไปโดยถือว่าถ้ามีสิทธิค้นตัวในรถก็ต้องค้นรถยนต์ของผู้นั้นด้วย เพราะถือว่ารถยนต์มิใช่ที่รโหฐาน ดังนั้นเมื่อเจ้าพนักงานมีเหตุสงสัยผู้ขับขี่รถยนต์คันใดว่าเป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดก็ค้นได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 93 ตามหลักเกณฑ์ในการค้นรถยนต์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ยึดหลักตามรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ซึ่งวางหลักไว้ว่า การค้นโดยไม่มีเหตุอันควร (Unreasonable Search) แต่การใช้อำนาจตรวจค้นนั้นก็จะต้องกระทำไปโดยต้องสอดคล้องกันระหว่างหลักการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม (Crime Control Model) และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process Model)

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดวิธีการตรวจค้นตัวบุคคลให้ชัดเจนและรัดกุม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจค้นได้ทราบและปฏิบัติการค้นได้ถูกต้องอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยการกำหนดวิธีการให้ครอบคลุมในเรื่อง ดังต่อไปนี้

5.2.1 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถาน

กฎหมายไทยเรื่องการค้นตัวบุคคลบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 ซึ่งกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจอาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิดหลักกฎหมายไทยเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะดังกล่าวยังมีความบกพร่องในเรื่องเงื่อนไขการใช้อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ รวมทั้งความไม่ชัดเจนในเรื่องของวิธีการปฏิบัติในการค้น

การศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศเรื่องการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ จะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ และกำหนดวิธีการที่รัดกุมซึ่งน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทย

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเรื่องการค้นตัวบุคคลด้วยการปรับปรุงเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นตัวบุคคลของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ

หากพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 กฎหมายไทยกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นไว้เพียงกรณีเดียวคือ การค้นเพื่อยึดวัตถุที่เป็นความผิดเท่านั้น กล่าวคือเมื่อ

มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลมีสิ่งของที่ผิดกฎหมายในความครอบครอง โดยในอีกหลายกรณีไม่มีการกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นไว้ เช่น การค้นเพื่อหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด รวมทั้งการค้นเพื่อป้องกันเหตุร้ายอื่นๆ การกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะดังกล่าว อาจทำให้ประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร และอาจทำให้เกิดความยากลำบากกับเจ้าพนักงานในการใช้อำนาจว่ากรณีใดบ้างที่จะค้นได้

ผู้เขียนจึงเสนอเงื่อนไขการใช้อำนาจค้นของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ โดยกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจให้ชัดเจนและครอบคลุมกรณีต่างๆ ดังนี้

- 1) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีวัตถุ หรือสิ่งใดเพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้ โดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิดซุกซ่อนอยู่ในร่างกาย
- 2) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลผู้ถูกค้นอยู่ในสภาพที่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ และมีความจำเป็นที่จะต้องค้นตัวบุคคลนั้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่บุคคลนั้นเองและสังคม
- 3) เมื่อมีความจำเป็นเพื่อพบพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา หากมีการเพิ่มเติมเงื่อนไขการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานในมาตรา 93 น่าจะทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพดีขึ้น

5.2.2 การปรับปรุงวิธีการค้นตัวบุคคลตามกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ไม่ได้กำหนดวิธีการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะไว้แต่อย่างใด ทั้งๆ ที่ผู้ถูกค้นตัวตามมาตรา 93 ยังไม่ใช่ผู้ต้องหา หรือไม่ใช่ผู้ถูกจับในคดีอาญา อาจทำให้คิดได้ว่ากฎหมายไทยกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างไม่สอดคล้องกับเหตุผลของเรื่อง กล่าวคือ ประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ถูกเจ้าพนักงานทำการตรวจค้นตัวในที่สาธารณะไม่ได้รับหลักประกันเรื่องวิธีการตรวจค้นที่เพียงพอ ในกฎหมายของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะโดยหลักแล้วต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานเพศเดียวกันกับผู้ถูกค้น หรือโดยนายแพทย์ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่ทำการการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ บางกรณีอาจกระทำด้วยความรุนแรงและก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้ถูกค้น หรืออาจทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกค้น เช่น บังคับให้ถอดเสื้อผ้าในที่สาธารณะ บังคับให้นอนราบลงกับพื้น หรือเลือกปฏิบัติในการตรวจค้น หรือเลือกตรวจค้นเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือชนเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง

ผู้เขียนจึงการปรับปรุงวิธีการค้นตัวบุคคลตามกฎหมายไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมกรณีต่างๆ ดังนี้

1) เจ้าพนักงานต้องแจ้งให้ผู้ถูกค้นทราบถึงเหตุแห่งการตรวจค้นและรายละเอียดต่างๆ ในการค้นเจ้าพนักงานจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งสิทธิต่างๆ ในวิธีพิจารณาความอาญา การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะก็เป็นการกระทบสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของประชาชนรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นกฎหมายควรกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ทำการค้นตัวบุคคลต้องแจ้งให้ผู้ถูกค้นทราบถึงเหตุแห่งการตรวจค้น เช่น เหตุที่ว่าผู้ถูกตรวจค้นน่าจะมีอาวุธ เป็นต้น นอกจากนี้เจ้าพนักงานผู้ค้นควรจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจค้นทราบถึงรายละเอียดต่างๆ ในการตรวจค้น การแจ้งให้ทราบว่าเจ้าพนักงานจะดำเนินการตรวจค้นลักษณะใด เช่น ขอดูกระเป๋า ขอให้ถอดเสื้อนอก เป็นต้น

2) การตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานควรจะมีการทำบันทึกการตรวจค้นเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

กฎหมายสหราชอาณาจักรได้กำหนดให้เจ้าพนักงานทำบันทึกการตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกค้น และเป็นวิธีการที่ด้านการสร้างพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือไว้ให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานตรวจสอบ อีกทั้งผู้ถูกค้นสามารถร้องขอสำเนาบันทึกการค้นตัวบุคคลจากเจ้าพนักงานได้

ในเรื่องการทำบันทึกของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายไทยนั้นก็มีอยู่หลายกรณีที่เจ้าพนักงานไทยคุ้นเคย เช่น การจับบุคคลตามกฎหมายไทยก็กำหนดให้เจ้าพนักงานต้องทำบันทึกการจับกุม และเจ้าพนักงานต้องทำบันทึกรายละเอียดการค้นในที่สาธารณะ

3) การตรวจค้นที่เนื้อตัวร่างกายในที่สาธารณะควรมีการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศเดียวกับผู้ถูกค้น เว้นแต่จะไม่อาจกระทำได้

กฎหมาย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา กำหนดให้การตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะให้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งมีเพศเดียวกับผู้ถูกตรวจค้น ในขณะที่กฎหมายเยอรมนีให้ผู้หญิงเป็นผู้ตรวจค้นผู้หญิง เมื่อเปรียบเทียบกับการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะตามกฎหมายไทยแล้ว กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเรื่องเพศของเจ้าพนักงานผู้ค้นกับเพศของผู้ถูกค้นไว้แต่อย่างใด ทำให้การค้นตัวเพศหญิงอาจถูกกระทำได้โดยเจ้าพนักงานเพศชายซึ่งการค้นดังกล่าว เป็นการสุ่มเสี่ยงที่จะละเมิดสิทธิของสุภาพสตรีเกินสมควร ดังนั้น จึงควรยึดแนวทางของกฎหมายต่างประเทศโดยการกำหนดให้การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ถูกค้น อย่างไรก็ตาม การค้นในเหตุฉุกเฉินบางกรณีไม่อาจหาเจ้าพนักงานเพศเดียวกับผู้ถูกค้นมาทำการค้นได้ กฎหมายควรกำหนดให้เจ้าพนักงานร้องขอให้บุคคลอื่นที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ถูกค้นเป็นผู้ทำการค้นแทนเจ้าพนักงาน ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นทางออกที่ทำให้การค้นสามารถทำได้โดยไม่กระทบสิทธิของผู้ถูกค้นเกินสมควร

4) เจ้าพนักงานต้องแสดงตนโดยทำการค้นในเครื่องแบบหรือแสดงบัตรในกรณีเจ้าพนักงานทำการค้นนอกเครื่องแบบ

การค้นบุคคลในที่สาธารณะโดยเจ้าพนักงานที่ไม่สวมเครื่องแบบอาจทำให้ผู้ถูกค้นเข้าใจผิดว่าเจ้าพนักงานเป็นผู้ร้าย ดังนั้น กฎหมายควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าเจ้าพนักงานต้องแสดงตนโดยการสวมเครื่องแบบขณะค้น หรือแสดงบัตรในกรณีทำการค้นนอกเครื่องแบบ

5) การกำหนดระเบียบปฏิบัติในการตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ตามแนวที่กำหนดไว้ในกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้ตรวจค้นมีแนวทางในการดำเนินการและไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกค้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ

กฎหมายสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ระเบียบ ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานผู้ค้นทราบแนวทางการค้นที่ถูกต้อง นอกจากนี้ข้อดีอีกประการหนึ่งของการกำหนดรายละเอียดการค้นไว้ในระเบียบปฏิบัติคือ ระเบียบอาจถูกปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ได้ง่ายกว่าการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6) เนื่องจากการซึ่งนำนักพยานหลักฐานในศาลที่ได้จากการค้นตัวบุคคล หากการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะได้กระทำขึ้นในสถานที่ลับ ห่างไกลจากสถานที่ที่เจ้าพนักงานเรียกให้หยุดหรือกระทำโดยไม่มีพยานรู้เห็น พยานหลักฐานที่ได้จากการค้นดังกล่าวอาจมีปัญหาในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นๆ นอกจากนี้ การค้นต้องทำในบริเวณที่เรียกให้ผู้ถูกค้นหยุด หรือบริเวณที่ไม่ห่างจากสถานที่นั้นเกินไปตามแนวทางของประเทศอังกฤษ เพื่อป้องกันข้อครหาว่าเจ้าพนักงานได้ทำการนำพยานหลักฐานมาชุกซ่อนในตัวผู้ถูกค้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสจึงปรับปรุงกฎหมายดังนี้

(1) ควรกำหนดให้เจ้าพนักงานทำการค้นอย่างเปิดเผย เพื่อให้สาธารณชนตรวจสอบการทำงานของเจ้าพนักงานได้

(2) การค้นตัวบุคคลต้องกระทำโดยเปิดเผยในบริเวณที่เจ้าพนักงานเรียกให้หยุดหรือไม่ห่างจากสถานที่นั้นเกินสมควร และจะต้องมีทำการค้นต่อหน้าพยานอย่างน้อยหนึ่งคน โดยบันทึกพยานลงบันทึกการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะด้วย เว้นแต่กรณีจำเป็นที่ไม่อาจค้นต่อหน้าพยานได้ ให้เจ้าพนักงานบันทึกไว้ในบันทึกการค้นตัวบุคคล

5.2.3 การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการค้นตัวบุคคล

การค้นตัวบุคคลเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพทางเนื้อตัวร่างกาย ดังนั้น กฎหมายควรสร้างสมดุลการใช้อำนาจค้นของเจ้าพนักงานเพื่อไม่ให้อำนาจค้นกว้างจนเกินไปจนกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรและขณะเดียวกัน

ต้องไม่ตีกรอบอำนาจค้ำของเจ้าพนักงานจนแคบเกินไปจนไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้

การกำหนดวิธีการค้ำในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นความจำเป็นเพื่อให้เจ้าพนักงานทราบถึงขอบเขตในการใช้อำนาจค้ำตัวบุคคลและทำให้ประชาชนทราบถึงการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานอีกด้วย โดยวิธีการค้ำของเจ้าพนักงานจะต้องทำด้วยความระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดอันตรายและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และท้ายที่สุดต้องไม่เลือกปฏิบัติ

การค้ำตัวบุคคลเพราะเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติเป็นการค้ำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหลายประเทศ โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมของประเทศดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการจัดการเลือกปฏิบัติ แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ค่อยมีปัญหาในด้านการเลือกปฏิบัติ แต่การกำหนดวิธีการค้ำเพื่อป้องกันการค้ำที่เป็นการเลือกปฏิบัติย่อมจะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้มีมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่มีบทบัญญัติรับรองในเรื่องความเสมอภาคตามมาตรา 26 และมาตรา 32

5.2.4 การปรับปรุงการค้ำยานพาหนะตามกฎหมายไทย

เมื่อประเทศไทยเลือกที่จะกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจค้ำยานพาหนะแล้ว ซึ่งมีผลดีในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม กฎหมายไทยก็ควรมีการกำหนดเงื่อนไขและวิธีการค้ำยานพาหนะที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย เมื่อการค้ำยานพาหนะในที่สาธารณะสถานมีความใกล้เคียงกับการค้ำตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานมากกว่าการค้ำในที่รโหฐาน จึงควรแทรกเรื่องการค้ำยานพาหนะไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 เพื่อสร้างความชัดเจนซึ่งทำให้เจ้าพนักงานและผู้ถูกค้ำทราบถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายซึ่งจะมีผลดีกับทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการค้ำในมาตรา 93 ทั้งในเรื่องเงื่อนไขและวิธีการค้ำตัวบุคคลและยานพาหนะในที่สาธารณะสถาน โดยกำหนดข้อความต่อไปนี้

มาตรา 93 “ห้ามมิให้ทำการค้ำบุคคลใดในที่สาธารณะสถานหรือยานพาหนะที่อยู่ในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจเป็นผู้ค้ำเมื่อปรากฏเหตุโดยชัดแจ้ง ดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีวัตถุเพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิดซุกซ่อนอยู่ในร่างกาย หรือในยานพาหนะที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง
- 2) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลผู้ถูกค้ำอยู่ในสภาพที่ไม่อาจควบคุมตนเองได้ และการค้ำตัวบุคคลนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อคุ้มครองบุคคลนั้นและสังคม

3) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ถูกค้นหรือยานพาหนะมีสิ่งของ หรือเอกสาร หรือพยานหลักฐานที่อาจใช้ในการพิสูจน์ความผิดทางอาญา

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ และต้องไม่ทำให้ผู้ถูกค้นได้รับอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ หรือได้รับความอับอายจากการถูกตรวจค้น รวมทั้งต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกค้น

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจผู้ทำการค้นจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกค้นทราบก่อนว่าจะทำการค้นตัว และจะต้องแจ้งเหตุแห่งการค้นอันเป็นเงื่อนไขแห่งการใช้อำนาจค้น การตรวจค้นตัวบุคคลให้กระทำโดยบุคคลที่เป็นเพศเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีจำเป็น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจร้องขอให้บุคคลเพศเดียวกันกับผู้ถูกค้นเป็นผู้ทำการค้นภายใต้การควบคุมของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หากเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจฟังไม่ได้สวมเครื่องแบบในขณะที่ตรวจค้นจะต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อนการค้น

การใช้กำลังกายภาพเพื่อการตรวจค้นตัวบุคคลจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นในกรณีผู้ถูกค้นขัดขืน หรือไม่ให้ความร่วมมือและจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อเป็นมาตรการสุดท้าย

การค้นตัวบุคคลต้องกระทำโดยเปิดเผยในบริเวณที่ถูกเรียกให้หยุด หรือไม่ห่างจากสถานที่นั้นเกินสมควร และจะต้องมีพยานอย่างน้อยหนึ่งคนอยู่ด้วยขณะทำการค้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้ในบันทึกการตรวจค้น

ในการค้นยานพาหนะ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องดำเนินการค้นต่อหน้าเจ้าของ หรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้น เว้นแต่เจ้าของ หรือผู้ครอบครองนั้นจะหลบหนี

ให้จัดทำบันทึกการตรวจค้นตัวบุคคล หรือบันทึกการตรวจค้นยานพาหนะทุกครั้งเพื่อการตรวจสอบและสงวนเนาให้ผู้ถูกค้นเมื่อได้รับการร้องขอ เว้นแต่กรณีจำเป็นไม่อาจทำบันทึกการตรวจค้นได้ในทันที ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจผู้ทำการค้นจัดทำบันทึกดังกล่าวเมื่อกลับถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ

รายละเอียดในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ให้ออกเป็นระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ”

ปริญญา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฒ นคร. (2538). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2543). **สิทธิในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- _____. (2546). **สิทธิวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). **ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา
- หยุด แสงอุทัย. (ม.ม.ป). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา**. ม.ม.ท.

บทความ

- ศักดิ์ชัย ลิ้มเจริญ. (2554, พฤษภาคม). **ตรา.ทำฉัตรไชยยึดกระท่อม 21 กก.เตรียมส่งลูกค้าในภูเก็ต**. ผู้จัดการออนไลน์.
- วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2539, กรกฎาคม). **การสัมมนาเรื่องกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** ประเทศอังกฤษ. **ส่งเสริมวิชาการตำรวจ, 32, 358**. หน้า 42-56.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2549). **การค้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน**. **ดุลพາห, 2, 53**. หน้า 30.

วิทยานิพนธ์

- จตุติ ธรรมมโนวานิช. (2532). **การค้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพากษ์ เกียรติกรมเลิศ. (ร้อยตำรวจเอก). (2546). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้น และการจับกุม โดยมีขอบด้วยกฎหมายศึกษาเฉพาะกรณีอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ** ในชั้นก่อนฟ้องคดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สมศักดิ์ วัฒนบุญ (ร.ต.อ). (2541). **อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้น ยานพาหนะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรสิทธิ์ การทิพย์. (2550). **การศึกษาลักษณะการตั้งด่านตรวจของตำรวจและแนวทางในการศึกษา ผลกระทบ**. วิศวกรรมศาสตรปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิศวกรรมโยธา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อริยา มนุสข. (2548). **การจับ: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดซึ่งหน้า**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อำนาจ อินทรสุวรรณ (ร.ต.อ). (2540). **การตรวจค้นยานพาหนะทางบก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอื่นๆ

- เกียรติก้อง กิจการเจริญดี. (2550). **การกำหนดให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายเฉพาะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. ฝ่ายกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2528). **รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 153-11/2528. วันพุธที่ 20 มีนาคม**.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2553). **การค้นตัวบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบกับนานาประเทศ**. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ประธานศาลฎีกา. (2547). **ข้อพิจารณาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- วรพจน์ วิสชุดพิชญ์. (2538). **“รายงานการวิจัยสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้เหมาะสม”** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักงานคดีอาญา กระทรวงยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา. (2002, กันยายน). **การค้นและยึดคอมพิวเตอร์ และการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในการสอบสวนคดีอาญา**.
- อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ. (2545). **ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา**. เอกสารอัดสำเนา.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศูนย์ข่าวทันตวัน จังหวัดขอนแก่น. (2011). ความคืบหน้ากรณีตั้งด่านตรวจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 13

พฤษภาคม 2554, จาก <http://www.tawannews.com/index.php?topic=1024.0>

ชมรมผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตและเกม จังหวัดสมุทรปราการ. (2009). ความรู้ว่าด้วยการ

"คั่น" ในที่สาธารณะ, สืบค้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2554, จาก

<http://www.chaipatnida11.com/index.php?lay=show&ac>.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. (2551). ดำรวจตั้งด่านตรวจเข้มตามจุด

เสี่ยงภัย ลดอุบัติเหตุและอาชญากรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2554, จาก

Bangkian.go.th/index.php?option=newsall&mode=detail&id.

นันทวุฒิ สุวรรณละออง. (2554). ตั้งด่านตรวจถี่มวัง พลุ่คพบผู้ต้องหาหลบหนีหมายจับคดีฆ่าคน

ตาย. สืบค้นวันที่ 13 พฤษภาคม 2554, จาก www.patrolnews.net/2011/02/ตั้งด่าน

[ตรวจถี่มวัง-พลุ่ค](#)

วัชรพงษ์ สังคะสิน. ความหมายมาตรา 1/3 สาธารณสถาน (3) สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2553,

จาก www.oknation.net/blog/outlet/2008/02/24/entry-7

กฎหมาย

กรมตำรวจ, บันทึกหลักการปฏิบัติงานของตำรวจในลักษณะ 3 การตรวจค้น.

กองวิจัยและวางแผน ส่วนราชการกรมตำรวจ ที่ 0503 (ส)/27663 วันที่ 30 กันยายน 2525

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นบุคคลพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะ.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547.

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นใน

คดีอาญา พ.ศ. 2545.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน ค.ศ. 1946

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Bryan A. Garner (1999). **Black's Law Dictionary** 7th ed, West Group .

John N. Ferdiico. (2005). **Criminal Procedure for the Criminal Justice Professional**. (9th).
edition. Belmont:Thomson Wadsworth.

LAWS

The Police and Criminal Evidence Act 1984.

The Police and Criminal Evidence Act 1984, Code of Practice B 3.4 England.

ELECTRONIC SOURCES

Wikipedia. (1998). Civil liberties in the United Kingdom, Retrieved March 26, 2010, from
http://en.wikipedia.org/wiki/Civil_liberties_in_the_United_Kingdom.

Office of the united Nations High Commissioner for Human Rights. (1976). International
Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Retrieved March 26, 2010, from
<http://ww2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>.

Adviceguide. (2002). Legal system - In England Police powers, Retrieved 18 December 2009,
from **www.adviceguide.org.uk/index/your.../legal_system.htm**.

Adviceguide. (2002). Police powers, Retrieved March 26, 2010, from
http://www.adviceguide.org.uk/index/your.../legal_system.htm.

Bandesministerium der justiz. (2011). THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE
stpo, Retrieved 14 October 2011, from
http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html.

๕๒๕

ภาคผนวก

THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE StPO

published on 7 April 1987

Section 111. [Road Traffic Controls]

(1) If certain facts substantiate the suspicion that an offense pursuant to section 129a of the Penal Code, one of the offenses designated in this provision or an offense pursuant to section 250 subsection (1), number 1, of the Penal Code has been committed, checkpoints may be established on public roads, squares and at other publicly accessible places, if facts justify the assumption that this measure may lead to the perpetrator's apprehension or to the securing of evidence which may serve to clear up the offense. At a checkpoint all persons shall be obliged to establish their identity and to subject themselves or objects found on them to a search.

(2) The order to establish a checkpoint shall be made by the judge; the public prosecution office and the officials assisting it (section 152 Courts Constitution Act) shall be authorized to make such order in exigent circumstances.

(3) Section 106 subsection (2), first sentence, Section 107, first half of the second sentence, Sections 108, 109, 110 subsections (1) and (2) shall be applicable to the search and establishment of the identity pursuant to subsection 1; Sections 163b, 163c shall apply *mutatis mutandis*.

Section 111a. [Provisional Withdrawal of Permission to Drive]

(1) If there are cogent reasons for the assumption that permission to drive will be withdrawn (section 69 Penal Code), the judge may, by order, provisionally withdraw the accused's permission to drive. Certain types of motor vehicles may be exempted from the provisional withdrawal of permission to drive if special circumstances justify the assumption that the purpose of the measure will not be jeopardized thereby.

(2) The provisional withdrawal of permission to drive shall be set aside if the reason for it no longer applies or if the court does not withdraw permission to drive in the judgment.

(3) Provisional withdrawal of permission to drive shall have the effect of an order or confirmation of the seizure of the driver's license issued by a German authority. This shall also apply if the driver's license was issued by an authority of a Member State of the European Union or of another contracting party to the Agreement on the European Economic Area insofar as the license holder's place of ordinary residence is located in Germany.

(4) If a driver's license has been seized because it may be confiscated pursuant to section 69 subsection (3), second sentence, of the Penal Code, and if a judicial decision concerning seizure is required, the latter shall be replaced by the decision on the provisional withdrawal of permission to drive.

(5) A driver's license which has been impounded, secured or seized because it may be confiscated pursuant to section 69 subsection (3), second sentence, of the Penal Code, shall be returned to the accused if the judge refuses to provisionally withdraw permission to drive due to the absence of the prerequisites designated under subsection (1) or revokes the withdrawal, or if the court does not withdraw permission to drive in the judgment. However, where a driving ban is imposed in the judgment pursuant to section 44 of the Penal Code, the return of the driver's license may be postponed if the accused does not protest.

(6) Provisional withdrawal of permission to drive shall be endorsed on foreign driver's licenses other than those referred to in subsection (3), second sentence. Pending this endorsement the driver's license may be seized (Section 94 subsection (3) and Section 98).

Section 111b. [Securing of Objects]

(1) Objects may be secured by seizure pursuant to Section 111c if there are reasons for assuming that the conditions have been fulfilled for their forfeiture or for their confiscation. Section 94 subsection (3) shall remain unaffected.

(2) If there are reasons for assuming that the conditions have been fulfilled for forfeiture of equivalent value or for confiscation of equivalent value attachment in rem may be ordered pursuant to Section 111 d in order to secure such equivalent value.

(3) If there are no cogent reasons for such assumption the judge shall revoke the measures referred to in the first sentence of subsection (1) and in subsection (2) after a maximum period of six months. Where the time limit referred to in the first sentence is not sufficient, given the special difficulties or special extent of the investigations or for another important reason, the judge may, upon application by the public prosecution office, extend the measures by a maximum of three months provided the grounds referred to justify their continuation.

(4) Sections 102 to 110 shall apply *mutatis mutandis*.

(5) Subsections (1) to (4) shall apply *mutatis mutandis* so far as forfeiture may not be ordered only for the reason that the conditions under section 73 subsection (1), second sentence, of the Penal Code have been fulfilled.

Section 111c. [Securing Seizure]

(1) Seizure of a movable asset shall be effected in the cases referred to under Section 111 b by impounding the asset or by indicating the seizure by seal or in some other way.

(2) Seizure of a plot of land or of a right subject to the provisions on compulsory execution in respect of immovable property shall be effected by making an entry on the seizure in the Land Register. The provisions of the Act on Compulsory Sale by Public Auction and Compulsory Administration in respect of the extent of seizure on compulsory sale by public auction shall apply *mutatis mutandis*.

(3) Seizure of a claim or any other property right not subject to the provisions on compulsory execution in respect of immovable property shall be effected by attachment. The provisions of the Civil Procedure Code on compulsory execution in respect of claims and other property rights shall apply *mutatis mutandis*. The request to make the declarations referred to in section 840 subsection (1) of the Civil Procedure Code shall be linked to seizure.

(4) Seizure of ships, ship constructions and aircraft shall be effected pursuant to subsection (1). The seizure shall be entered in the Register in respect of those ships, ship constructions and aircraft that are entered in the Register of Ships, in the Register of Ship Constructions or in the Register of Liens on Aircraft. Application for such entry may be made in respect of ship constructions or aircraft that have not been entered, but are capable of being entered, in the Register; the provisions governing an application by a person who is entitled to request entry in the Register by virtue of an executory title shall apply *mutatis mutandis*.

(5) Seizure of an object pursuant to subsections (1) to (4) shall have the effect of a prohibition of alienation within the meaning of section 136 of the Civil Code; the prohibition shall also cover other directions besides alienation.

(6) A movable asset that has been seized may:

1. be handed over to the person concerned against immediate payment of its value or
2. be retained by the person concerned, subject to revocation at any time, for further use in the interim until conclusion of the proceedings.

The sum paid pursuant to the first sentence, number 1, shall be substituted for the asset. The measure pursuant to the first sentence, number 2, may be made dependent on the person concerned providing security or fulfilling certain conditions.

Section 111d. [Attachment for Equivalent Value; Fine or Costs]

(1) Attachment in rem may be ordered by virtue of forfeiture or of confiscation of equivalent value, by virtue of a fine or of the anticipated costs of criminal proceedings. Attachment may only be ordered by virtue of a fine or of the anticipated costs if judgment has been passed against the defendant imposing punishment. Attachment shall not be ordered to secure execution costs or negligible amounts.

(2) Sections 917 and 920 subsection (1) as well as sections 923, 928, 930 to 932, and 934 subsection (1) of the Civil Procedure Code shall apply *mutatis mutandis*.

(3) If attachment has been ordered by virtue of a fine or of the anticipated costs, an enforcement measure shall be revoked upon application by the defendant if the defendant needs the object of attachment to pay the costs of his defense, his maintenance or the maintenance of his family.

Section 111e. [Order for Seizure or Attachment]

(1) Only the judge, and in exigent circumstances also the public prosecution office, shall be competent to order seizure (Section 111 c) and attachment (Section 111 d). Officials assisting the public prosecution office (section 152 Courts Constitution Act) shall also be competent to order seizure of a movable asset (Section 111 c subsection (1)) in exigent circumstances.

(2) If the public prosecution office has ordered seizure or attachment, it shall apply for judicial confirmation of the order within one week. This shall not apply when seizure of a movable asset has been ordered. In all cases the person concerned may apply for a judicial decision at any time.

(3) The order for seizure or attachment shall be communicated without delay to the person who is aggrieved as a result of the act, insofar as he is known or becomes known during the course of proceedings.

(4) If it is assumed that other aggrieved persons have claims arising from the act, notice shall be given of the seizure or attachment by insertion once in the Federal Gazette or in some other suitable manner.

Section 111f. [Effecting Seizure and Enforcing Attachment]

(1) Effecting seizure (Section 111 c) shall be incumbent on the public prosecution office, in the case of movable assets (Section 111 c subsection (1)) also on the officials assisting them. Section 98 subsection (4) shall apply *mutatis mutandis*.

(2) The required entries in the Land Register as well as in the registers referred to in Section 111 c subsection (4) shall be made upon application by the public prosecution office or by the court that ordered seizure. The same shall apply *mutatis mutandis* to the applications referred to in Section 111 c subsection (4).

(3) If enforcement of attachment is to be effected pursuant to the provisions on attachment of movable assets, the authority designated in section 2 of the Ordinance on the Collection of Court Fees shall have jurisdiction. Subsection (2) shall apply *mutatis mutandis*. The judge, and in exigent circumstances also the public prosecution office, shall be competent to order attachment of a registered ship or ship construction and to order attachment of a claim.

Section 111g. [Compulsory Execution; Enforcement of Attachment by the Aggrieved Person]

(1) Seizure of an object pursuant to Section 111 c shall not take effect against a disposition made by the aggrieved person, by way of compulsory execution or of enforcement of attachment, on the basis of a claim arising from the criminal offense.

(2) Compulsory execution or enforcement of attachment pursuant to subsection (1) shall require the approval of the judge who is competent to order seizure (Section 111 c). The decision shall be given in an order that may be contested by the public prosecution office, the accused and the aggrieved person by means of an immediate complaint. Approval shall be refused if the aggrieved person cannot furnish prima facie evidence that the claim has arisen from the criminal offense. Section 294 of the Civil Procedure Code shall be applied.

(3) The prohibition of alienation pursuant to Section 111 c subsection (5) shall apply from the moment of seizure also for the benefit of aggrieved persons who, during seizure, pursue compulsory execution in respect of the object seized or who enforce attachment. Entry of the prohibition of alienation in the Land Register, for the benefit of the state, shall also apply, in respect of the application of section 892 subsection (2), second sentence, of the Civil Code, as an entry for the benefit of those aggrieved persons who, during seizure, are entered in the Land Register as

beneficiaries of the prohibition of alienation. Proof that the claim arose from the criminal offense can be furnished to the Land Registry by submission of the order granting approval. The second and third sentences shall apply *mutatis mutandis* to the prohibition of alienation in the case of ships, ship constructions and aircraft referred to in Section 111 c subsection (4). The legal force of the prohibition of alienation for the benefit of the aggrieved person shall not be affected by revocation of seizure.

(4) If the object seized is not subject to forfeiture on grounds other than those referred to in section 73 subsection (1), second sentence, of the Criminal Code or if approval was wrongfully granted, the aggrieved person shall be obliged to compensate third persons for the damage caused to them due to the fact that the prohibition of alienation applies for his benefit pursuant to subsection (3).

(5) Subsections (1) to (4) shall apply *mutatis mutandis* if forfeiture of an object has been ordered but the order has not yet entered into force. They shall not apply if the object is subject to confiscation.

Section 111h. [Prior Satisfaction of Claims of the Aggrieved Person on Attachment]

(1) If the aggrieved person applies for compulsory execution in respect of a claim arising from the criminal offense or if he enforces attachment in respect of a plot of land where attachment has been enforced pursuant to Section 111 d, he may demand that his right shall have priority over the collateral mortgage established by enforcement of that attachment. The priority of such right shall not be lost by virtue of revocation of the attachment. Consent by the owner shall not be required for the change of priority. In all other respects section 880 of the Civil Code shall be applied *mutatis mutandis*.

(2) The change of priority shall require approval by the judge who is competent to order attachment. Section 111 g subsection (2), second to fourth sentences, and subsection (3), third sentence, shall apply *mutatis mutandis*.

(3) If approval was wrongfully granted, the aggrieved person shall be obliged to compensate third persons for the damage caused to them due to the change of priority.

Section 111i. [Maintenance of Seizure]

If the judgment does not order forfeiture or forfeiture of equivalent value simply because claims of an aggrieved person within the meaning of section 73 subsection (1), second sentence, of the Criminal Code negate this, or because the proceedings pursuant to Sections 430 and 442 are confined to the other legal consequences, seizure pursuant to Section 111 c may be maintained for a period of not more than three months so far as immediate revocation would be unjust in respect of the aggrieved person.

Section 111k. [Return of Movable Assets to the Aggrieved Person]

Movable assets which have been seized or otherwise secured pursuant to Section 94 or which have been seized pursuant to Section 111 c subsection (1) should be handed over to the aggrieved person, from whom they have been taken as a result of the criminal offense, if he is known, if the claims of third persons are not an obstacle and if the assets are no longer required for the purposes of the criminal proceedings.

Section 111l. [Emergency Sale]

(1) Objects which have been seized pursuant to Section 111c as well as objects which have been attached (Section 111d) may be sold prior to the entering into force of the judgment, if they are subject to deterioration or substantial reduction of their value, or if their preservation, care or maintenance results in disproportionately high costs or difficulties. The proceeds shall be substituted for the objects.

(2) The emergency sale shall be ordered by the public prosecution office in the preparatory proceedings. The officials assisting it (section 152 Courts Constitution Act) shall have the authority to order such sale if the object is subject to deterioration before the decision of the public prosecution office can be obtained.

(3) Upon preferring public charges the order shall be made by the court seized of the case. The public prosecution office shall have the authority to make such order if the object is subject to deterioration before the decision of the court can be obtained; subsection (2), second sentence, shall apply *mutatis mutandis*.

(4) The accused, the owner and other persons who have rights in relation to the object shall be heard prior to the order. The order, as well as time and place of the sale, shall be made known to them as far as this appears to be practicable.

(5) The emergency sale shall be made according to the provisions of the Civil Procedure Code concerning the use of an attached object. The public prosecution office shall take the place of the court responsible for execution (Section 764 Civil Procedure Code) in the cases of subsections (2) and (3), second sentence; in the cases of subsection (3), first sentence, the court seized of the case. The use admissible pursuant to section 825 of the Civil Procedure Code may be ordered at the same time as the emergency sale or subsequently, either proprio motu or upon application of the persons designated in subsection (4), or in the case of subsection (3), first sentence, also upon application of the public prosecution office.

(6) The person concerned may request a court decision pursuant to Section 161a subsection (3) regarding orders of the public prosecution office or the officials assisting it in the preparatory proceedings (subsections (2) and (5)). In respect of orders by the public prosecution office or the officials assisting it after preferring public charges (subsection (3), second sentence, subsection (5)) the person concerned may request the decision of the court seized of the case (subsection (3), first sentence). The court -- in urgent cases the presiding judge -- may order suspension of the sale.

Section 111m. [Writings and Printing Devices]

(1) Seizure of printed material, of any other writing or object within the meaning of section 74d of the Penal Code, may not be ordered pursuant to Section 111b subsection (1), if its prejudicial consequences, especially the endangering of the public interest in immediate dissemination, is obviously disproportionate to the importance of the matter.

(2) Severable parts of the writing which do not contain anything of a criminal nature shall be excluded from seizure. Seizure may be further restricted in the order.

(3) Those passages of the writing giving rise to seizure shall be designated in the order for seizure.

(4) Seizure may be averted if the person concerned excludes that part of the writing giving rise to seizure from reproduction or dissemination.

Section 111n. [Seizure Order; Time Restriction]

(1) Seizure of periodically printed material or of another object within the meaning of section 74d of the Penal Code, may be ordered by the judge only. Seizure of other printed material or of another object within the meaning of section 74d of the Penal Code may, in exigent circum-

stances, also be ordered by the public prosecution office. The order of the public prosecution office shall become ineffective if it is not confirmed by the judge within three days.

(2) Seizure shall be revoked if public charges have not been preferred or independent confiscation has not been applied for within two months. If the time limit set in the first sentence is not sufficient due to the particular scale of the investigations the court may, upon application by the public prosecution office, extend the time limit by another two months. The application may be repeated once.

(3) As long as public charges have not been preferred or independent confiscation not been applied for, seizure shall be revoked if the public prosecution office so requests.

Section 111o. [Attachment in Rem for a Property Fine]

(1) If there are reasons for assuming that the prerequisites for imposition of a property fine have been fulfilled, attachment in rem may be ordered in respect thereof.

(2) Sections 917, 928, 930 to 932, and 934 subsection (1) of the Civil Procedure Code shall apply *mutatis mutandis*. In the attachment order a sum of money shall be specified whose deposit shall have the effect of hindering enforcement of attachment and of entitling the debtor to apply for revocation of enforced attachment. The amount concerned shall be governed by the circumstances of the case in question, namely by the anticipated amount of the property fine. This may be assessed. The request for discharge of attachment should contain the facts required for specifying the sum of money.

(3) Only the judge, and in exigent circumstances also the public prosecution office, shall be competent to order attachment for a property fine. If the public prosecution office has made the order, it shall apply for judicial confirmation of the order within one week. The accused may apply for a judicial decision at any time.

(4) If for a property fine enforcement of attachment is to be effected in respect of movable assets Section 111 f subsection (1) shall apply *mutatis mutandis*.

(5) Section 111b subsection (3), Section 111e subsections (3) and (4), Section 111f subsections (2) and (3), second and third sentences, and Sections 111g and 111h shall otherwise apply.

Section 111p. [Seizure of Property]

(1) Under the conditions referred to in Section 111o subsection (1) the property of the accused may be seized if execution of the anticipated property fine does not seem secure, having regard to

the type and scale of the property concerned or for other reasons, by means of an attachment order pursuant to Section 111o.

(2) Seizure shall be confined to individual property components if this is sufficient in the light of circumstances, namely of the anticipated amount of the property fine, to ensure its execution.

(3) With the order for seizure of property the accused shall lose the right to administer the seized property and to dispose thereof *inter vivos*. The time of seizure shall be indicated in the order.

(4) Section 111o subsection (3), Sections 291, 292 subsection (2) and Section 293 shall apply *mutatis mutandis*.

(5) The administrator of the property shall notify the public prosecution office and the court of all information acquired during the course of administering the property that may serve the purpose of seizure.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ดร.ณงศ์ อภิรมย์วิไลชัย

เกิดเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2528 ที่จังหวัดสุโขทัย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2550 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต